

Ndaa Yimbwe yasonuu

LUKA

Kotili a mukaanda

¹ Taata Teofili, bu balayi bayesini usonuu mandaa mamayilimi nha kati a bisi.

² Bo baleeli mo, mbii bwayeelili bisi mo kwaa babali bambaangi ba mamono misi, umata mu mbaandili na bakitii bayiisi ba mandaa ma Nzi-aambi.

³ Me ka bu naduki bubwe-bubwe moosi mayilimi umata mu mbaandili, me natsimi ti bwafwaana, me sonuu kwaa we, mukuutu Teofili, mbii bu malandisini.

⁴ Me nisa buu paa we yaaba bubwe, ngwanya a mandaa ma bayiisi we.

Tumu a Nziaambi ayaabisi mbutili a Yowani Mubootii

⁵ Mu taanga di Erode ali mutini a itinini kia Yuuda, mwali na ngaanga a Nziaambi mosi wa kuumbu Zakaria. Nde ali mu kaba la banguu ba bangaanga la kuumbu Abia. Mukari a nde ali Elisabeti, mosi wa mu likaanda la Aaroni.

⁶ Bo baboolo bali balibweeye nha kulu a Nzi-aambi, na bo bakiduku bubwe-bubwe, mikele mioosi na tumini dia Pfumu.

⁷ Ka bo a bali na mwaana pe, munda ti Elisabeti ali ikumbu, na bo baboolo ali aka binunu.

⁸ Iluumbu imosi, Zakaria akisa isala kia nde kia bungaanga ba Nziaambi nha kulu a Nziaambi, munda ti kii ali iluumbu kia kaba la bo mu usala.

⁹ Weti bwali ipfu kia isala kia bangaanga ba Nziaambi, bo bati zeke. Nha mbisi a uta zeke, Zakaria abwi mu ipa, mu ukoto mu mbuu ya ngira ya Pfumu, mu utsuu malimbi ma mupalisa luki la tsulu yimbwe.

¹⁰ Kaba loosi la baata lakuundi ku mbari mu taanga dia tsuyili a malimbi ma mupalisa luki la tsulu yimbwe.

¹¹ Itsundu-a-tsundu, tumu a Pfumu amonii kwaa Zakaria, atemini nha koo kia babaala kia diki la tsuyili a malimbi ma mupalisa luki la tsulu yimbwe.

¹² Bu Zakaria wamumoni, nde apamii na boomo bamubwiilili.

¹³ Ka tumu a Nziaambi aleeli kwaa nde: «Zakaria, aba na boomo pe, Nziaambi maayuu ndoom-bili a we, na mukari a we Elisabeti sa abutulu we mwaana wa baala. We sa luu nde kuumbu Yowani.

¹⁴ We sa yaanga na uba na kinyi, baata balaa sa bayaanga mu mbutili a nde.

¹⁵ Mundaa ti, nde sa aba wumunene nha kulu a Pfumu. Nde a unywa viinyi na mala makimi mamukolo pe, ka sa aluulu mu Muheebili wa Ngira, umata mu moonzo a nguu a nde.

¹⁶ Nde sa akiingili baana ba Iseraeli balaa kwaa Pfumu, Nziaambi a bo.

¹⁷ Yowani sa asa isala kia Nziaambi mu muheebili na lituu, weti bia mubili Eliya. Nde sa uvuutu mitimi mia bataayi na mia baana ba bo[☆], mu ukiingili mayele ma bangaa kene paa baba balibweeye. Ni mu buu, nde sa ayiluu baata babayilimi

[☆] **1:17** Nde sa uvuutu mitimi mia bataayi na mia baana ba bo Mal 3.23-24

mu Pfumu.»

¹⁸ Ka Zakaria aleeli kwaa tumu: «Buni me kaayaaba ti mii mia ngwanya, munda ti me na mukari a me bisi aka binunu?»

¹⁹ Tumu avutili, aleeli kwaa nde: «Me ni tumu Ngabriyeli, wu li mu utemene nha kiinzi kia Nzi-aambi. Nde maatsinduu me mu umoo na we na uleele ndaa yimbwe yi.

²⁰ Bu we heli usa imiini mu mandaa ma me, we sa ba baba, natee mandaa maa muyilimi mu taanga dia mo.»

²¹ Mu diina taanga dii, baata babakikebe Zakaria bakimii bu adiingi nha mbuu ya ngira.

²² Ka bu nde apali, nde a atuuyi utsuu na bo pe. Baata bayaabi ti, nde bayi monini a Nzi-aambi nha mbuu ya ngira: nde makulu asi biliimbi kwaa bo mu umweese ti nde ka baba.

²³ Bu biluumbu bia isala kia nde mu nzo a Nzi-aambi biakuyi, Zakaria avutii ku nzo a nde.

²⁴ Biluumbu bu bialabii, mukari a nde, Elisabeti, ayolili yimi na asweemi batsuungi bataana. Nde aleeli kutso mutimi:

²⁵ «Mono mi Pfumu amaayiluu mu me, mu taanga di, nde maakuulu me mu ndaa yaba mu usa litsoro la me nha kulu a baata.»

Tumu a Nzi-aambi ayaabisa mbutili a Yüsu yikaayira

²⁶ Mu tsuungi wa basamina, Nzi-aambi atsindii tumu Ngabriyeli ku ngaanda a Ngalili, ya kuumbu Nazareti,

²⁷ kwaa nduumbu yali keni babaala uyaaba pe. Kuumbu a nduumbu me ali Mari. Ali balasina nde mu makweele kwaa baala la kuumbu Yoosefi, wa mu likaanda la Daavidi.

²⁸ Tumu akoti mu nzo a nde, na wamuleeli: «Ba na kinyi, we luuli mu kolokolo! Pfumu li na we.»

²⁹ Mari apamii kwa mifuri, mu mandaa maa. Nde atsimi mambiindili ma bwee la pili yi.

³⁰ Ka tumu aleeli kwaa nde: «Mari, aba na boomo pe, munda ti we bayi bweese kwaa Nziaambi.

³¹ Mono, we sa yololo yimi na ubutu mwaana wa baala, we sa luu nde kuumbu Yiisu.

³² Nde sa aba muutu wumunene, na baata sa bata nde mwaana a Nziaambi wa ku kati a yula. Pfumu Nziaambi sa aha nde mbata a ipfumu kia kaa a nde Daavidi.

³³ Sa aba mutini a nzo a Yaakobi bilimi na bilimi, ipfumu kia nde a iba na manini pe.»

³⁴ Mari aleeli kwaa tumu: «Buni makaayilimi, munda ti me a nayaaba babaala pe?»

³⁵ Tumu avutili, aleeli kwaa nde: «Muheebili wa Ngira sa ayiri nha yulu a we, na lituu la Nziaambi wa ku kati a yula, sa lifuu we mu posi a nde. Ni mu buu, mwaana wu we kaabutu, sa aba wa Ngira na sa bata nde Mwaana a Nziaambi.

³⁶ Elisabeti, musi nzo a we, ka na yimi mu bununu ba nde. Nde sa abutu mwaana wa baala. Muutu wu bakita ikumbu, yimi la nde ka mu tsuungi wa basamina.

³⁷ Munda ti, Nziaambi a ubaakono ndaa so mosi pe.»

³⁸ Ka Mari aleeli: «Me mutee a Pfumu. Nyaala buba mbii buli mandaa ma we.» Na tumu asiisi nde.

Mari ayimono Elisabeti

³⁹ Biluumbu biaduki, Mari atemini, ayeni mawasa ku tsi ya milaanda ku ngaanda a Yuuda.

⁴⁰ Akoti mu nzo a Zakaria, na abii Elisabeti.

⁴¹ Bu Elisabeti ayuyi bwee la Mari, mwaana atsuli mu kinyi mu moonyo a nde, na Elisabeti aluuli mu Muheebili wa Ngira,

⁴² na aloyi mu mifuri: «Nziaambi siemi we nha kati a bakaasa boosi, na lisieme la nde sa liba nha yulu a mwaana wu we kaabutu.

⁴³ Me na ndi, paa nguu a Pfumu a me ayiri kwaa me?

⁴⁴ Ka mono, bunzuyi muniingi a bwee la we, mwaana tsuli mu kinyi mu moonyo a me.

⁴⁵ Kinyi kwaa we. We siiri imiini ti, Pfumu sa akuusu mi nde aleeli!»

Mukuungu a Mari

⁴⁶ Mari aleeli:

«Mu muwuumu a me woosi me nikiinzi Pfumu.

⁴⁷ Muwuumu a me aluulu mu kinyi, mundaati: Nziaambi ni Muyobili a me.

⁴⁸ Ka nde tooni usuusu misi mia nde, nha yulu a booyi la nde.

Umata lolo li natee mu mataanga makaayira, makubu moosi sa mata me *ngaa kinyi*.

⁴⁹ Ka Nziaambi Puungu-lituu maayiluu mandaa ma manene mu me.

Kuumbu a nde yili *ya ngira*.

⁵⁰ Ngebe a nde yili mu makubu na makubu, kwaa babubaankiinzanga nde.

⁵¹ Nde amweesi lituu mu mifuri mia nde, atsiali bangaa liwaa.

⁵² Nde abwiisi mitini mu mambata ma bipfumu bia bo, na anaangili babakuluu, mu usuusu bo nha mbata ya tsiomi.

⁵³ Nde ayutisi babakwa nzala mu biloo bibibwe.

Abingi bisini mioo na mioo.

⁵⁴ Nde abaasili Iseraeli, ni booyi la nde:

mu ulibili ngebe a nde moonyi,

⁵⁵ kwaa Abraami na bateeri ba nde, mu bilimi na bilimi,

weti bu alasini kwaa bakaa ba bisi.»

⁵⁶ Mari adiaali na Elisabeti helape batsuungi batata, tumake nde avutii ku nzo a nde.

Mbutili a Yowani

⁵⁷ Taanga dia Elisabeti dia ubutu bu diatoori, nde abuti mwaana wa baala.

⁵⁸ Bambaayi ba nde ba bebele na basi nzo ba nde bu bayuyi ti Pfumu amweesi ngebe dia nde dialaa mu nde, bayaangi na nde.

⁵⁹ Mu iluumbu kia pwoombo, bo bayiri munda ukese imwamwaana. Batooni uluu kio kuumbu a taayi a nde Zakaria.

⁶⁰ Ka nguu a imwamwaana aleeli: «Pia, a kuumbu yii pe, sa bata nde Yowani.»

⁶¹ Ka bo baleeli kwaa nde: «Mu basi nzo ba we, a uli na muutu ngaa kuumbu yii pe!»

⁶² Ni mu buu, bo bafuuli taayi a mwaana mu bili-imbi, ki kuumbu nde atooni uluu imwamwaana.

⁶³ Zakaria aloombi itsuru kia bala mu usonuu, na asonii: «Yowani ni kuumbu a nde.» Boosi bakimii.

⁶⁴ Nhaa-na-tsi, Zakaria abaandii utsuu. Nde abili Nziaambi mu ndaa yinene.

⁶⁵ Boomo babwiilili bambaayi ba nde ba bebele boosi. Mvuungu a mandaa maa moosi, yayeni mu tsi yoosi ya milaanda mia Yuuda.

⁶⁶ Bo boosi babayuyi mandaa maa, bakitsimi na bafulusunu: «Imwamwaana ki buni ikaaba?» Ngwanya, koo kia Pfumu kiali na nde.

Mukuungu a Zakaria

⁶⁷ Zakaria, taayi a imwamwaana, aluuli mu Muheebili wa Ngira. Nde abaandii ubili, na aleeli:

⁶⁸ «Mbilili kwaa Pfumu, Nziaambi a Iseraeli, bu nde akiingii kwaa baata ba nde na wabakuuli.

⁶⁹ Nde atsindii bisi Muyobili wa lituu, mosi wa mu nzo a Daavidi, booyi la nde,

⁷⁰ mbii bu nde atsuuyi mu minywa mia mibili mia nde mia ngira, umata bele pe.

⁷¹ Nde alasini kuulili a bisi nha mioo mia mitaata mia bisi na boosi ba bubaabele bisi,

⁷² nde amweesi bweese ba nde kwaa bataayi ba bisi na a adiimbili pe lilasina la nde la ngira.

⁷³ Mbii bu Nziaambi asi lilasina kwaa Abraami, ni taayi a bisi,

⁷⁴ mu ndaa ukuulu bisi nha mioo mia mitaata, paa diamusalila kwahele a boomo,

⁷⁵ paa diba bangira na balibweeye nha kiinzi kia nde, mu pasi iluumbu kia idiingi kia bisi.

⁷⁶ Ka we mwaana a me, we sa ba mubili a Nziaambi waku kati a yula, we sa tswaamina nha kulu a Pfumu, mu uyiluu kuulu a nde,

⁷⁷ mu uyaabisa baata ba nde ti, nde li mu uyiri mu uyobolo bo mu nyaalili a masumu ma bo.

- ⁷⁸ Mu ngebe na libweeye la nde,
Nziaambi a bisi sa ayalisa bisi mu liyalila la
yula,
lafwaanina na liyalila la nyanga ya ngwaali.
- ⁷⁹ Mu uyalisa ba bali mu uba kutso pimisi na pwosi
ya likwa,
mu usuungusu taambi dia bisi mu kuulu a
iyeenge✧.»
- ⁸⁰ Na mwaana akikulu na akihama mu muhee-
bili. Nde ali mu tsi ya tsata, natee iluumbu ki
amonii kwaa Iseraeli.

2

Mbutili a Yiisu (Mataayi 1.18-25)

- ¹ Mu taanga dii, Kayisari Ongusta apalisi
mukaanda watumi ti, baata boosi basonomo
mu uyaaba litaanga la baata mu tsi yoosi.
- ² Litaanga lii ni latsiomi li basiiri, bu Kilenio ali
mutumi mu itinini kia Siria.
- ³ Boosi bayeni ku usonomo, pasi muutu mu
ngaanda a nde.
- ⁴ Yoosefi, mosi wa nzo a Daavidi, amati ku
Ngalili mu ngaanda a Nazareti na ayeni ka ku
ngaanda a Betelemi, mu itinini kia Yuuda, ni
ngaanda a mutini Daavidi.
- ⁵ Nde ayeni kuu, paa basonomo na nduumbu a
nde Mari wali na yimi.
- ⁶ Bu bali ku Betelemi, iluumbu kia Mari kia
ubutu kiatoori.
- ⁷ Nde abuti mwaana wa tsiomi wa baala,
wamudii matsaanda, wamusuusi mu idiilili kia

banyama, munda a ti a babayi mbuu pe mu nzo a bieenyi.

Tumu a Nziaambi amonii kwaa bakebi ba bi-boori

⁸ Mu itinini kia tsi yii, mwali na bakebi ba bi-boori bakila mu matsiee mu ukebe biboori bia bo.

⁹ Tumu a Pfumu amonii kwaa bo. Buzitu ba Pfumu bayalisi bo mu peembi na peembi, bamoni boomo balaa.

¹⁰ Ka tumu a Nziaambi aleeli kwaa bo: «A diba na boomo pe, ka me nadileeli ndaa yimbwe yikaaha kinyi yalaa kwaa baata boosi,

¹¹ Lolo li mu ngaanda a Daavidi, badibutuli Muvuuyisi, ni Kristo Pfumu.

¹² Mono iliimbi ki beni dikaayaaba nde: beni sa disololo mwaana wa ikenyi wubadii matsaanda mu idiilili kia banyama.»

¹³ Itsundu-a-tsundu, mukaanga a batumu ba mayula avuutini na tumu a Nziaambi wuu, babili Nziaambi, baleeli:

¹⁴ «Buzitu kwaa Nziaambi mu kati a mayula, na iyeenge nha tsi, nha kati a baata ba nde atoono.»

Bakebi ba biboori bayeni ku Betelemi

¹⁵ Bu batumu basiisi bo na bavutii ku yula, bakebi ba biboori baleelisini: «Tsweendani natee ku Betelemi, dimonani mandaa ma mayilimi ma Pfumu ayaabisi bisi.»

¹⁶ Bayeni mawasa, basolili Mari na Yoosefi na mwaana wa ikenyi wubalaasa mu idiilili kia banyama.

¹⁷ Bu bo bamoni nde, bayaabisi mandaa ma tumu a Nziaambi ayaabisi bo, munda a imwamwaana kii.

¹⁸ Bo boosi bayuyi mo, bakimii mu mi bakebi ba biboori baleeli kwaa bo.

¹⁹ Ka Mari akebi mandaa maa moosi bubwe mu mutimi a nde, na akitsimi mu mo.

²⁰ Bakebi ba biboori bavutii, bakiinzi na babili Nziaambi mu moosi ma bayuyi na ma bamoni, mbii bu tumu a Nziaambi aleeli kwaa bo.

Kesili na kuumbu a Yïisu

²¹ Biluumbu pwoombo nha mbisi a mbutili, taanga dia ukese mwaana bu diatoori, bamuluyi kuumbu Yïisu, mbii bwayaabisi tumu, bu nguu a nde ali keni yimi ubaa pe.

Mweesili a Yïisu mu nzo a Nziaambi

²² Biluumbu bia tsieemini a bo bu biatoori, weti bu li mikele mia Mooso, Yoosefi na Mari babiti mwaana ku Yeruslemi. Bo babiti nde kuu, mu umweese nde kwaa Pfumu,

²³ mbii bu basonuu mu mikele mia Pfumu: «Pasi mwaana wa tsiomi wa baala, sa aba wa ngira wa Pfumu✧.»

²⁴ Bo baha ka mu bungori, «biduduu bioolo so baana boolo ba mabeembe✧» mbii bu baleeli mu mikele mia Pfumu.

²⁵ Ka mono, mu Yeruslemi mwali na muutu wa kuumbu Simeoni, ni muutu walibweeye na wakangama mu Nziaambi. Nde akikebe muvuuyisi a Iseraeli. Muheebili wa Ngira ali na nde.

²⁶ Muheebili wa Ngira akwiyaabisa kwaa nde ti: «We a ukwa pe, natee bu we umono Kristo wa Pfumu.»

²⁷ Muheebili wa Ngira abiti Simeoni ku nzo a Nziaambi. Mu taanga dii, Mari na Yoosefi babiti

imwamwaana Yiisu mu nzo muu, paa bakuusu mikele mia Pfumu mu nde.

²⁸ Simeoni wamuholi mu mioo mia nde, avutili matoondo kwaa Nziaambi, aleeli:

²⁹ «Pfumu, mu taanga di ndasina dia we dimaakuu, nyaala booyi la we liwuumu mu iyeenge.

³⁰ Mundaa ti, misi mia me mimaamono liyobolo la we,

³¹ ni liyobolo li we ayiluu kwaa baata boosi:

³² Ni liyalila la nziaabisi a we kwaa matsi moosi, na likaaba buzitu kwaa baata ba we, Iseraeli.»

Mbilili a Simeoni

³³ Taayi na nguu a Yiisu bakimii, mu mandaa ma Simeoni aleeli mu imwamwaana.

³⁴ Simeoni asiemi bo, aleeli kwaa Mari nguu a Yiisu: «Mono mwaana wuunawu sa aba mbwiilili na teminini a babalayi mu Iseraeli. Na nde sa aba iliimbi ki baata bakaahale uyuhusunu.

³⁵ Nde sa asuusu nha liyalila matsimi ma masweeme mu mitimi mia baata balaa. Ka Mari, we sa mono pasi dialaa, weti muutu wubamaapii mukasa.»

Aana mubili wa mukaasa

³⁶ Kwali ka Aana, mubili wa mukaasa, mwaana a Fanuweli, wa mu ifuumbu kia Aseri. Nde ali na bilimi bialaa. Nde adiaali na mulumi a nde, ndila bilimi tsaamba, umata bu akweeli nde mu buduumbu ba nde.

³⁷ Nde asiaali mukwiili, natee mu iteesi kia bilimi maku pwoombo na bina (84). Nde a asiisi nzo a Nziaambi pe, ka asialili Nziaambi mu udii mutuutu na ukuundu butsuu na nyanga.

³⁸ Nde ka atoori mu taanga dii, avutili matoondo kwaa Nziaambi, atsuuyi mu mwaana kwaa baata boosi, babakikebe ti Nziaambi akuulu Yerusalemi.

Mvutii ku Nazareti

³⁹ Bu bamani uyiluu mandaa moosi mbii buli mikele mia Pfumu, bibuti bia Yiisu biavutii ku Ngalili, ku ngaanda a bo ya Nazareti.

⁴⁰ Mwaana akikulu, akihama, akiluulu mu buy-eri. Bweese ba Nziaambi bali nha yulu a nde.

Yiisu mu nzo a Nziaambi nha kati a miyiisi

⁴¹ Taayi na nguu a Yiisu, bakiyene pasi ilimi ku Yerusalemi mu mukuungi a Paaka.

⁴² Yiisu bu atoosi bilimi kuumi na bioolo, bo bayeni kuu mbii bwali ipfu kia mukuungi.

⁴³ Bu mukuungi awiiri, na bo bavutii, mwaana a bo Yiisu asiaali ku Yerusalemi, ka taayi na nguu a bayaabi buu pe.

⁴⁴ Mu matsimi ma bo, Yiisu ali mu kaba la bam-baayi babavuuti kuulu na bo. Bo bayeni kuulu ya iteesi kia iluumbu ki ibiimbili, bamusiayi nha kati a basi nzo ba bo, na babayabisina na bo.

⁴⁵ Ka bu bamukooni usololo, bavutii ku Yerusalemi mu usaa nde.

⁴⁶ Nha mbisi a biluumbu bitata, tumi bamusolili mu nzo a Nziaambi mu nde ali adiaala nha kati a bakuutu ba mikele, akiyuululu bo na ufuulu bo manduru.

⁴⁷ Boosi babakiyuu Yiisu, bakimii mu mayele na mu mamvutu ma nde.

⁴⁸ Bu taayi na nguu a nde bamumoni, bo bakimii. Nguu a nde wamuleeli: «Mwaana, mu ima we siiri bisi bu? Mono, bisi a taayi a we dimaasaa we mu tsoongo.»

⁴⁹ Nde avutuli kwaa bo: «Mu ima dili mu usaa me? Ka beni a diyaaba pe ti, me nafwaana uba mu mandaa ma taayi a me?»

⁵⁰ Ka a bayaabi pe mandaa ma nde aleeli kwaa bo.

⁵¹ Yiisu avutii na bo ku Nazareti. Nde ali akuluu nha kulu a bo. Nguu a nde akebi bubwe mandaa maa moosi mu mutimi a nde.

⁵² Yiisu akuli mu mutele, mu buyeri, na abayi bweese kwaa Nziaambi na kwaa baata.

3

Nziisili a Yowani Mubootii

(Mataayi 3.1-12; Malako 1.1-8; Yowani 1.19-28)

¹ Mu ilimi kia kuumi na bitaana kia tumini a mutini Tibere Kayisari, Ponse Pilato akitumu mu itinini kia Yuuda, Erode akitumu mu itinini kia Ngalili, Filipo ni mwaana a nguu a nde, akitumu mu bitinini bia Ituraya na Trakoniti, na Lisanya akitumu mu Abilene.

² Mu taanga di Aana na Kayifa bali banguu ba bangaanga ba Nziaambi, mandaa ma Nzi-aambi mayuyini mu tsi ya tsata kwaa Yowani, ni mwaana a Zakaria.

³ Yowani ayeni mu itinini kioosi kiadiengelele Yorodaani. Nde akiyaabisa kwaa baata boosi: «Disobo ndiaatili a beni, diholo libootuu. Tumake, Nziaambi sa asa masumu ma beni kolokolo.»

⁴ Mbii bu basonuu mu mukaanda a Yeesaya, mubili:

«Ndaa mosi yili mu uloo mu tsi ya tsata:
Yiluwani kuulu a Pfumu,
suungusani misoo mia nde!

⁵ Pasi mbeenge sa baluusu,
milaanda mio osi na bibindi bioosi sa bakululu,

pasi muli na mafutu sa basuungusu,
makuulu ma mamanya sa balenge.

⁶ Baata boosi sa bamono liyobolo la Nziaambi✠.»

⁷ Makoongi mayiri kwaa Yowani mu uholo li-bootuu. Nde wabaleeli: «Beni ifuumbu kia bapili! Na wadiyiisi mu usaa ubata kesi a Nziaambi, yi ka bebele?»

⁸ Dimweese mbutu dili mu uta imbaangi ki ibwe mu kiingili a mayele ma beni, ka a dileele pe mu matsimi ma beni: «Abraami li kaa a bisi.» Ka me nadileeli: Nziaambi utuu ukitisi mamanya ma, mu uba bateeri ba Abraami!

⁹ Ka lolu, pibi yimaayilimi mu ukese muti nha miaanzi: Pasi muti wu uhele ubutu mbutu dimbwe, sa bakwaanga na udumunu nde ku mbaa.»

¹⁰ Makoongi mamufuuli, maleeli: «Ka ima di-afwaana usa?»

¹¹ Nde avutili, aleeli kwaa bo: «Pasi wuli na bikutu bioolo, aha imosi kwaa wahele na ikutu. Wuli na bia udia, asa pili mosi.»

¹² Batoli ba limaanda bayiri ka mu uholo li-bootuu, baleeli kwaa Yowani: «Muyiisi, buni di-afwaana usa?»

¹³ Nde avutili kwaa bo: «A diholo pe tala yavulu nha yulu a yibakese.»

¹⁴ Masodaare ka mamufuuli, baleeli: «Bisi ka buni diafwaana usa?» Yowani aleeli kwaa bo: «A dipatila mboongo dia muutu pe, na a difuundu muutu kwahele a toono pe, ka disiingi ndila mu-futu a beni wu beni dili mu ubaa.»

¹⁵ Bu baata bakikebe, na bu boosi bakifulusunu ti, helape Yowani ni Kristo.

¹⁶ Yowani avutili, aleeli kwaa bo boosi: «Me ndi mu ubootuu beni mu maamba, ka wuli mu uyiri avulu me mu lituu. Me a nafwaana so mu unyangila misiingi mia bikoori bia nde pe. Nde sa wadibootuu mu Muheebili wa Ngira na mu mbaa.

¹⁷ Nde akaanga iyengese mu koo kia nde, paa asoolo mbutu dimbwe na usiisi bifufuri. Nde sa akukuu mbutu dimbwe ku yulu a ibaanga, na utsuu bifufuri ku mbaa yiyihele udimi.»

¹⁸ Bu akita bibili bikimi kwaa bo, Yowani ayaabisi ndaa yimbwe kwaa boosi.

¹⁹ Yowani asieembi Erode mundaa a Erodia, mukari a mwaana a nguu a n de, na mu mandaa moosi makimi mamabi mayilii Erode.

²⁰ Nha yulu a maa, Erode abwiyiluu ndaa kimi yavulu bubi, nde aloosi Yowani mu perese.

Libootuu la Yiisu

(Mataayi 3.13-17; Malako 1.9-11)

²¹ Baata boosi bu bamani uholo libootuu, Yiisu ka bamubootii. Bu akikuundu, yula ladibini,

²² na Muheebili wa Ngira akulini mu ifwafwani kia beembe nha yulu a nde. Mu mayula mwayuyini ndaa: «We ni mwaana a me wa litoono. Mu we me ndi na kinyi yalaa.»

Bakaa ba Yiisu

(Mataayi 1.1-17)

²³ Yiisu ali hele maku matata ma bilimi bu abaandii uyiisi. Baata batsimi ti nde ni mwaana a Yoosefi, wuli mwaana a Eliya,

²⁴ wa Matati, wa Levi, wa Meleki, wa Yanayi, wa Yoosefi,

²⁵ wa Matatiasi, wa Amosi, wa Nawumi, wa Eseli, wa Nangayi,

²⁶ wa Maati, wa Matatiasi, wa Simeyi, wa Yoseki, wa Yoda,

²⁷ wa Yowanani, wa Lesa, wa Zorobabeeli, wa Salatieleli, wa Neri

²⁸ wa Maleki, wa Adi, wa Kosami, wa El-emedami, wa Eri,

²⁹ wa Yiisu, wa Eliseri, wa Yorimi, wa Matati, wa Levi,

³⁰ wa Simeoni, wa Yuuda, wa Yoosefi, wa Yonami, wa Eliyakimi,

³¹ wa Meleya, wa Mena, wa Matata, wa Natani, wa Daavidi,

³² wa Yese, wa Obedi, wa Booze, wa Sala, wa Naasoni,

³³ wa Aminadabi, wa Adamini, wa Arani, wa Eseroni, wa Peresi, wa Yuuda,

³⁴ wa Yaakobi, wa Isaki, wa Abraami, wa Tera, wa Nawori,

³⁵ wa Saruki, wa Rangawu, wa Faleki, wa Eberi, wa Sala,

³⁶ wa Kayinami, wa Arafakadi, wa Semi, wa Nowa, wa Lameki,

³⁷ wa Matusala, wa Enoki, wa Yaredi, wa Malaleli, wa Kayinami,

³⁸ wa Enosi, wa Seti, wa Aadami, mwaana a Nziaambi.

4

*Saatina asi Yiisu mapuusu
(Mataayi 4.1-11; Malako 1.12-13)*

¹ Yiisu aluuli mu Muheebili wa Ngira bu amati ku Yorodaani, Muheebili wamubiti ku tsi ya tsata.

² Saatina wamusi mapuusu mu maku mana ma biluumbu. Yiisu a adi iloo mu biluumbu bii pe. Biluumbu bii bu bialabii, nde abayi nzala.

³ Saatina aleeli kwaa nde: «So we ni mwaana a Nziaambi, leele kwaa manya li paa likituu lipa.»

⁴ Yiisu avutili kwaa nde: «Basonuu: “Muutu a uba moonyi mu ndila lipa pe☆.”»

⁵ Saatina wamubiti nha mbuu yanaanguu, na mu mwaana taanga hoolo, nde wamumweesi bipfumu bioosi bia tsi.

⁶ Nde aleeli kwaa Yiisu: «Me sa ha we lituu li loosi na busini ba matsi ma. Mundaa ti, bi bioosi baha bio kwaa me, na me utuu uha bio kwaa pasi nde wu me natoono.

⁷ So we tsukini nha kulu a me, bi bioosi sa biba bia we.»

⁸ Yiisu avutili, aleeli kwaa nde: «Basonuu: “Ndila Pfumu Nziaambi a we, we afwaana ukuundu, na usalila☆.”»

⁹ Saatina wamubiti ku Yeruslemi, wamusuusi nha yulu a nzo a Nziaambi, na aleeli kwaa nde: «So we ni Mwaana a Nziaambi, patuu na bwa nha tsi,

¹⁰ mundaa ti basonuu: “Nziaambi sa atsinduu batumu ba nde, mu ukebe we.”

¹¹ Na “bo sa banaangila we mu mioo mia bo, paa kuulu kia we ihele ukubu baka mu manya☆.”»

¹² Yiisu avutili, aleeli kwaa nde: «Basonuu ka: “A yesine Pfumu Nziaambi a we pe☆.”»

¹³ Saatina bu amani usa Yiisu mapuusu mu makuulu moosi, nde asiisi Yiisu na tee mu taanga kimi.

☆ 4:4 Ndi 8.3 ☆ 4:8 Ndi 6.13 ☆ 4:11 Mkg 91.11-12 ☆ 4:12 Ndi 6.16

*Mbaandili a isala kia Yiisu mu itinini kia Ngalili
(Mataayi 4.12-17; Malako 1.14-15)*

¹⁴ Yiisu avutii ku itinini kia Ngalili, aluuli mu lituu la Muheebili wa Ngira. Mvuungu a nde yatsiaami mu itinini kii kioosi.

¹⁵ Nde akiyiisi mu manzo ma makutunu ma Bayuudayo, na baata boosi bakibili nde.

*Baata batuni Yiisu ku ngaanda a Nazareti
(Mataayi 13.53-58; Malako 6.1-6)*

¹⁶ Yiisu ayeni ku ngaanda a Nazareti ku nde akuli. Akoti mu nzo a makutunu ma Bayuudayo, mbii bwali ipfu kia nde mu iluumbu kia puumini. Nde atemini mu utaanga Mabasonuu ma Ngira.

¹⁷ Bamuhi mukaanda a mubili Yeesaya. Bu amani unyangila mukaanda wuu, nde amoni mbuu yibasonuu:

¹⁸ «Muheebili a Pfumu li na me,
mundaa ti nde abiaalisi me mu uyaabisa ndaa
yimbwe kwaa bawele.

Nde atsindii me mu uyaabisa bunyanga kwaa
makori,

na monini kwaa bingimangimi,

na mu uvuusu babali kutso kwaamisa,

¹⁹ mu uyaabisa ilimi kia bweese ba Pfumu✧.»

²⁰ Nde afutii mukaanda, avutili nde kwaa musiali a nzo a makutunu ma Bayuudayo, tumake ni adiaali. Baata boosi babali mutso nzo a makutunu a Bayuudayo bamutali.

²¹ Nde abaandii uleele kwaa bo: «Mu iluumbu ki, mandaa ma beni dimaayuu mu matswi ma beni, mamaayilimi.»

✧ 4:19 Yes 61.1-2

²² Boosi bati imbaangi ki ibwe mu nde, bakimii mu mandaa mamabwe mapali mu munywa a nde, baleeli: «Wu a ni mwaana a Yoosefi pe?»

²³ Nde aleeli kwaa bo: «Ngwanya, beni sa dita tsaba yi mu me: mubuyi, beeluu mu iwe-makulu. Moosi ma bisi diayuyi ti we ayilii mo ku ngaanda a Kapernawumi, yiluu ka mo mu tsi a we makulu.»

²⁴ Ka nde abwileele: «Ngwanya me nadileeli: a uli na mubili so mosi pe, wububaasiingi mu tsi a nde makulu.

²⁵ Mu ngwanya, me nadileeli: mu taanga dia mubili Eliya, mvulu asi bilimi bitata na batsuungi basamina kwahele a unoo mu tsi a Iseraeli. Tsi yoosi yakoti mu tsata yalaa. Mu taanga dii, mwali ka na bakwiili balaa mu Iseraeli.

²⁶ Ka Nziaambi a atsindii Eliya kwaa so mosi mu bo pe, ka ndila kwaa mukwiili mosi wali mu Sarepita, mu tsi a Sidoni.

²⁷ Mu Iseraeli mwali ka na bangaa bwaari balaa mu taanga dia mubili Elisa. Bunu, so mosi pe mu bo abeelii. Ka ndila Namani, musu Siria.»

²⁸ Boosi mu nzo a makutunu ma Bayuudayo baluuli mu kesi, bu bayuyi mandaa maa,

²⁹ batemini, bamupalisi ku mbari a ngaanda, bamubeyi na tee nha yulu a mbeenge a mulaanda wu batuungu ngaanda a Nazareti, paa bamukilimisi.

³⁰ Ka nde ayoyi nha kati a bo, ayeni wa nde.

*Muutu wubali mu ukwaamisa kwaa muheebili wumubi
(Malako 1.21-28)*

³¹ Yiisu ayeni ku ngaanda a Kapernawumi, mu itinini kia Ngalili ku akiyiisi mu iluumbu kia saba*.

³² Baata bakimii mu nziisili a nde, bu akitsuu na lituu.

³³ Mu nzo a makutunu ma Bayuudayo, mwali na muutu wali na muheebili wumubi. Nde aloyi mu ndaa yinene na aleeli:

³⁴ «Aa Yiisu! Musi Nazareti! We yo ki ndaa li na yo na bisi? Mu ufuhusu bisi we yiri? Me nayaaba bubwe we na li, we ni wa Ngira wa Nziaambi.»

³⁵ Yiisu wamusieembi, aleeli: «Wuru kele, pala mu muutu wu.» Muheebili wumubi abwiisi muutu wuu nha kati a baata boosi, apali mu nde, ka a wamumweesi pasi pe.

³⁶ Boosi bakimii, balelisini: «Yi ki pili a ndaa yi? Muutu wu li mu utumu miheebili mimibi, mu lituu na mifuri na mio mili mu upala!»

³⁷ Mvuungu a Yiisu yatsiaamii mu itinini kia tsi kioosi.

*Yiisu abeelisi babeeri balaa
(Mataayi 8.14-17; Malako 1.29-34)*

³⁸ Yiisu bu apali mu nzo a makutunu ma Bayuudayo, ayikoto mu nzo a Simooni. Buko ba Simooni wa mukaasa ali na baa la mifuri, babali mu nzo muu baloombi kwaa Yiisu, abeelisi nde.

³⁹ Yiisu abaandini nha yulu a mubeeri, asieembi baa. Lo lasiisi mubeeri, nhaa-na-tsi, mubeeri uyaaba utemene na usalila bo.

⁴⁰ Taanga bu diadiaami, boosi babali na baata bangaa bibeeri bia mupili na mupili mu manzo,

* **4:31 saba:** Iluumbu kia Bayuudayo kia puumini

babeyi bo kwaa Yiisu. Nde wababeelisi, bu anayi mioo nha yulu a muutu-muutu.

⁴¹ Miheebili mimibi ka miapali mu balayi, mi-
aloyi, mialeeli: «We ni Mwaana a Nziaambi!» Nde
asieembi mio, a anyaali mio mitsu pe, munda ti
mio miayaabi ti nde ni Kristo.

*Yiisu ayiisi mu manzo ma makutunu ma Bayuu-
dayo*

(Malako 1.35-39)

⁴² Bukia ngwaali, Yiisu apali, ayeni ku mbuu
yatakuu yahele a baata. Makoongi ma baaata
mamusiayi, bu bo basolili nde, bo bayiri kwaa
nde. Bo a batooni pe ti nde asiisi bo.

⁴³ Ka Yiisu aleeli kwaa bo: «Me nafwaana
uyaabisa ndaa yimbwe ya Ipfunu kia Nziaambi
mu mangaanda makimi ka, ni mu ndaa yii Nzi-
aambi atsinduu me.»

⁴⁴ Na nde akiyiisi mu manzo ma makutunu ma
Bayuudayo ma mu Yuuda.

5

Yiisu asooli miyii mia nde mia tsiomi

(Mataayi 4.18-22; Malako 1.16-20)

¹ Iluumbu imosi, Yiisu bu atemini nha peembi
a diaanga la Ngenesareti, koongi yamupinyini mu
uyuu mandaa ma Nziaambi.

² Nde amoni mabootu moolo mali nha simi la
diaanga. Balobi ba batswi basutii mu mo mu
uswaa masiele ma bo.

³ Yiisu akoti mu mosi mu mabootu maa, ni bootu
la Simooni. Yiisu wamuloombi mu utakuu hoolo
na simi. Yiisu adiaali mu bootu na abaandii uyiisi
makoongi.

⁴ Bu amani uyiisi, Yiisu aleeli kwaa Simooni: «Diyene nha maamba mali na musundu, didumunu masiele ma beni mu ubaa batswi.»

⁵ Simooni avutili, aleeli: «Muyiisi, bisi dimaasala butsuu bubiimbili, ka a dibayi iloo pe. Ka mu ndaa bu we leeli, me nidumunu masiele.»

⁶ Nha mbisi a udumunu masiele, bo babayi batswi balaa na masiele ma bo mabaandii ukakuu.

⁷ Bo bati bambaayi ba bo babali mu bootu lilikimi mbila, paa bababasila. Bo bayiri, baluusi mabootu mo mamoolo mu batswi, na mo makeni udiaama.

⁸ Simooni Peetero bu amoni buu, atsukini nha kulu a Yiisu, aleeli: «Pfumu, matuu nha pele a me, mundaa ti me ni ngaa masumu!»

⁹ Simooni na babali na nde bateeti mu boomo, mu ndaa iteesi kia batswi balaa kibabayi.

¹⁰ Bambaayi ba Simooni ka: Yaki na Yowani, baana ba Zebedaayi bateeti mu boomo. Ka Yiisu aleeli kwaa Simooni: «A ba na boomo pe, umata lolo li, we saba mulobi a baata.»

¹¹ Bu babeyi mabootu nha simi, bo basiisi bioosi, na baduki Yiisu.

*Yiisu abeelisi ngaa bwaari
(Mataayi 8.1-4; Malako 1.40-45)*

¹² Yiisu bu ali ku ngaanda mosi, muutu mosi wali nyutu yoosi yaluulu mu bwaari bu amoni nde, ayitsukunu nha kulu a nde, busu mu tsini. Nde wamuloombi, aleeli: «Pfumu, so we tooni, we utuu ubeelise me.»

¹³ Yiisu asibili koo, wamubeembi, na aleeli kwaa nde: «Me tooni, ki beeluu wa we.» Nhaa-na-tsi, bwaari uyaaba uwa.

14 Yiisu wamutumi: «A yaabisa ndaa yi kwaa muutu pe, ka yene yamonuu kwaa ngaanga a Nziaambi, na ha bungori mu ubeeluu kwa we, mbii bwatumi Mooso. Sa iba imbaangi kwaa bo.»

15 Ka mvuungu a Yiisu yavuli utsaamuu. Makoongi malaa makukini mu uyuu nde na ubeeluu mu bibeeri bia bo.

16 Ka nde makulu akiyene mu mambuu mahele a baata mu ukuundu.

*Yiisu abeelisi muutu wabobo binama
(Mataayi 9.1-8; Malako 2.1-12)*

17 Iluumbu imosi Yiisu akiyiisi. Bafarisi na bayiisi ba mikele bali nhaa. Bo bamati mu mala moosi ma Ngalili, ma Yuuda na mu Yeruslemi. Lituu la Pfumu lali na Yiisu, na ni mu lo nde akibeelese babeeri.

18 Mono babaala babeyi nha yulu a mbuu, muutu wabobo binama, bo basiyi mu ulooso nde mutso nzo, na ubee nde nha kulu a Yiisu.

19 Bu bahele uyaaba nha bulooso nde mu nzo mu ndaa a koongi, bahaati ku yulu a siaangi la nzo. Bo batuli wuru na basutili mubeeri nha ikala kia nde nha kati a baata, na bamusuusi nha kulu a Yiisu.

20 Yiisu bu amoni imiini kia bo, aleeli kwaa mubeeri: «Mbaayi a me, masumu ma we basiiri kolokolo.»

21 Ni mubuu, bayiisi ba mikele, na bafarisi na basonii ba bo babaandii utsimi na uleele ti: «Wu-unawu ni na, uli mu utuu Nziaambi? Na utuu usa masumu kolokolo, mbii a ndila Nziaambi pe?»

22 Yiisu ayaabi matsimi ma bo, wabaleeli: «Mu ima dili na matsimi ma pili yii?

²³ Ima kia avulu uleenge nha kati a uleele: “masumu ma we basiiri kolokolo” na “temene, yene wa we?”

²⁴ Me natoono ti, beni diyaaba ti Mwaana a Muutu li na lituu la usa masumu kolokolo nha tsi.» Yiisu aleeli kwaa wa bobo binama: «Me ndeeli kwaa we: temene, holo ikala kia we, yene ku nzo a we.»

²⁵ Nhaa-na-tsi, wa bobo binama uyaaba utemene nha kulu a baata boosi, aholi ikala kia nde, ayeni ku nzo a nde, akiinzi Nziaambi.

²⁶ Boosi bakimii, baluuli mu boomo, babili Nziaambi, baleeli: «Iluumbu ki dimoni mandaa ma kimikimi!»

Yiisu ati Levi mbili

(Mataayi 9.9-13; Malako 2.13-17)

²⁷ Nha mbisi a nhaa, Yiisu apali, amoni mutoli a limaanda, kuumbu a nde Levi, adiaala nha mbuu ya isala kia nde, Yiisu wamuleeli: «Duku me!»

²⁸ Levi atemini, asiisi bioosi, na wamuduki.

²⁹ Levi ayilii Yiisu ndaamba yinene mu nzo a nde. Batoli ba limaanda balaa na baata bakimi, badiaali na bo nha meese.

³⁰ Bafarisi na bayiisi ba mikele ba bo, banhunhinyi na baleeli kwaa miyii mia Yiisu: «Mu ima beni dibaadia na dibaanywa na batoli ba limaanda na bangaa masumu?»

³¹ Yiisu avutili, aleeli kwaa bo: «Baata bali polo a bali na nzala a mubuyi pe, ka ndila babeeri bali na nzala a nde.

³² Me a nayiri pe mu uta balibweeye mbili, ka bangaa masumu mu ndaa ukiingili bo mayele.»

Yiisu na ndiili a mutuutu

(Mataayi 9.14-17; Malako 2.18-22)

³³ Bafarisi baleeli kwaa Yiisu: «Miyii mia Yowani na mia bisi mibaadii mutuutu, na mibaakuundu, ka mia we mibaadia na mibaanywa.»

³⁴ Yiisu avutili kwaa bo, aleeli: «Buni beni dituu utumu babayiri ku mukuungi a makweele mu udii mutuutu, mu taanga di mufuru a makweele akeni na bo?

³⁵ Ka mu taanga di bakaamaasa mufuru a makweele nha kati a bo, mu biluumbu bii, bo sa badii mutuutu.»

³⁶ Yiisu abwita bo tsaba yi: «Muutu a ubaakaka iteendi pe mu ilwaata ki inyatii, na ubaamba kio nha ilwaata ki ikulu. Leeti, nde sa abiiyisi ikutu ki inyatii, munda ti, iteendi ki inyatii a kiafwaana na ikutu ki ikulu pe.

³⁷ Pili mosi, muutu a ubaalooso pe viinyi lilinyatii mu mambiindi ma makulu. Ka so nde loosi lo, viinyi lilinyatii sa libulu mambiindi, lo makulu sa litsaamuu na mambiindi sa mabuluu.

³⁸ Ka viinyi lilinyatii lafwaana mu mambiindi mamanyatii.

³⁹ A uli na muutu pe wuli mu ubwatoono viinyi lilinyatii, nha mbisi a unywa lilikulu. Mu ngwanya, nde sa aleele ti: viinyi lilikulu lavulu mu bubwe.»

6

*Yiisu na iluumbu kia saba
(Mataayi 12.1-8; Malako 2.23-28)*

¹ Iluumbu imosi kia saba, Yiisu bu akisabuu matsiee ma bele, miyii mia nde miakabi bele, bakolili mbutu dia bele, banyonhinyi na badi.

² Bafarisi ba bamosi baleeli kwaa bo: «Mu ima beni dili mu usa mandaa ma mikele mialii iluumbu kia saba?»

³ Yiisu avutili kwaa bo: «Ka a dia taangi pe masi Daavidi, bu nde akwi nzala na babali na nde?»

⁴ Nde akoti mu nzo a Nziaambi, aholi mapa ma baha bungori kwaa Nziaambi, adi mo ahi mo kwaa baata bali na nde. Bunu, ndila bangaanga ba Nziaambi bali na muswa mu udia mo.»

⁵ Yiisu aleeli kwaa bo: «Mwaana a muutu li Pfumu a iluumbu kia saba.»

*Muutu ngaa koo kiabobo
(Mataayi 12.9-14; Malako 3.1-6)*

⁶ Mu iluumbu ikimi kia saba, Yiisu akoti mu nzo a makutunu ma Bayuudayo mu uyiisi. Muu mwali na muutu, wali koo kia nde kia babaala kiabobo.

⁷ Bayiisi ba mikele na bafarisi bakikete nde bubwe mu umono mbii ti Yiisu utuu ubeelese muutu mu iluumbu kia saba, paa basololo toono yi bo bufuundu nde.

⁸ Ka Yiisu ayaabi matsimi ma bo. Nde aleeli kwa muutu wali na koo kiabobo: «Temene, yiri nha, nha kati a baata boosi.» Muutu, atemini ayiiri nha kula bo.

⁹ Na Yiisu aleeli kwaa bo: «Me nifuulu kwaa beni: mu iluumbu kia saba, uli na muswa mu usa mandaa mamabwe so mamabi? Mu uvuusu muwuumu a muutu na so mu unyaala nde afuu?»

¹⁰ Nde atali baata boosi, aleeli kwaa ngaa koo kiabobo: «Sibili koo kia we.» Nde asibili kio na koo kia nde kiabeelii.

¹¹ Bayiisi ba mikele na Bafarisi baluuli mu kesi, babayi imoo nha kati a bo mu yibafwaana usa kwaa Yiisu.

*Yiisu asioli batumu kuumi na boolo
(Mataayi 10.1-4; Malako 3.13-19)*

¹² Mu biluumbu bii, Yiisu ayeni ku mulaanda mu ukuundu. Butsuu ba bubiimbili, nde ali kuu mu ukuundu Nziaambi.

¹³ Bu bakieeri, Yiisu ati miyii mia nde mbila, asioli kuumi na boolo, wabaluyi kuumbu batumu.

¹⁴ Simooni, wu nde aluyi kuumbu Peetero, Andere, mwaana a nguu a Peetero, Yaki, Yowani, Filipo, Baritelemi,

¹⁵ Mataayi, Toma, Yaki, ni mwaana a Alife, Simooni wu bubaata *Zelote.

¹⁶ Na Yuuda mwaana a Yaakobi na Yuuda Isikarioti, wu ukituu muyeelili.

*Yiisu ayiisi na abeelisi
(Mataayi 4.23-25)*

¹⁷ Nde akulumini na bo, atemini nha mbuu ya ileese. Nhaa mwali na koongi yinene ya miyii mia nde, na koongi a baata balaa babamati mu tsi yoosi ya Yuuda, ku Yerusilemi. Babamosi ka bamati ku mangaanda ma Tiro na Sidoni, ni mangaanda mamali mu mukoo a mubu.

¹⁸ Bo bayiri mu uyuu nde na mu ubeeluu mu bibeeri bia bo. Ba miheebili mimibi miakikwaamisa, babeelii ka.

¹⁹ Koongi yoosi yasiayi mu ubeembe nde, mu ndaa lituu lakipala mu nde na lakibeelisi boosi.

*Makinyi na mangebe
(Mataayi 5.1-12)*

* **6:15** Zelote: muutu watoono tsi a nde na uli mu ukala yo

²⁰ Yiisu bu asiimbili misi kwaa miyii mia nde, wabaleeli:

«Kinyi kwaa beni bali bawele,
ka Ipfumu kia Nziaambi ili kia beni!

²¹ Kinyi kwaa beni bali nzala mu taanga di,
ka beni sa diyutuu!

Kinyi kwaa beni bali mu ulili mu taanga di,
ka beni sa disiebe!»

²² «Kinyi kwaa beni, so baata bubele beni, so baata butunu beni, so baata butuu beni, so baata buleele mabi mu beni mu ndaa a Mwaana a Muutu.

²³ Bu iluumbu kii ikaayira, diba na kinyi, diyaanga, ka mono, musieende a beni li wumunene ku yula, ka ni buu ka bwasi bataayi ba bo kwaa mibili.»

²⁴ «Ka ngebe kwaa beni bisini,
beni dimaaholo mboondili a beni.

²⁵ Aa ngebe kwaa beni badili diayutuu mu taanga di,

ka beni sa dikwa nzala!

Aa ngebe kwaa beni badili mu usiebe mu taanga di,

ka beni sa diba mu bukwiili na matsanga!

²⁶ Ngebe kwaa beni, mutaanga di baata boosi buleele ma mabwe mu beni, ka ni buu ka bwayilii bataayi ba bo kwaa mibili mia pia!»

*Litoono mu mitaata
(Mataayi 5.38-48; 7.12)*

²⁷ «Ka kwaa beni ba dili mu uyuu me, me nadileeli: Ditoono mitaata mia beni, disa ma mabwe kwaa baata ba bali mu ubele beni.

²⁸ Disieme babusibi beni, dikuundu mu ba but-soro beni.

²⁹ So muutu teti we mu tama limosi, wamumweese ka lilimosi. So muutu holi iyungu kia we, nyaala nde aholo ka ikutu kia we.

³⁰ Pasi wu uloombo we, wamuha; wu holi bia we, a bwaloombo bio pe.

³¹ Pasi bu ditooni ti baata badisa, ni buu beni disa kwaa bo.

³² So ditooni ndila babatoono beni, mu ima buvutulu beni matoondo? Bangaa masumu ka utoono ba batoono bo.

³³ So dili mu usa mandaa mamabwe kwaa ba bali mu usa beni ma mabwe, mu ima buvutulu beni matoondo? Bangaa masumu bali mu usa ka pili mosi!

³⁴ So dili mu usoombuso kwaa ba badiasa ilimbisi ti sa bafutu, mu ima buvutulu beni matoondo? Bangaa masumu ka bali mu usoombuso mu ndaa ubaa futu!

³⁵ Ka ditoono mitaata mia beni, disa mandaa mamabwe, disoomboso kwahele a ukebe ndaanda. Musieende a beni sa aba wu munene, na beni sa diba baana ba Nziaambi wa ku kati a yula, munda ti, nde li wumubwe kwaa ba buhele uvutulu nde matoondo na kwaa bababi.

³⁶ Diba bangaa ngebe weti taayi a beni ni ngaa ngebe.»

*A difuundusu bambaayi pe
(Mataayi 7.1-5)*

³⁷ «A difuundusu pe, na mbari Nziaambi ka a ufuundusu beni pe. A dibwiisi pe, na mbari Nziaambi ka a ubwiisi pe beni. Disa bambaayi kolokolo, na Nziaambi ka sa wadisa kolokolo.

³⁸ Dikaba kwaa bambaayi na Nziaambi ka sa wadikaba. Sa baluusu mu pfwoolo a ikutu kia

we iteesi ki ibwe ki bakomo, ki banyingisi, na ki-apfwaabula. Ka iteesi ki beni dileesele bambaayi, sa Nziaambi sa aleesele beni ka mu kio.»

³⁹ Nde abwi ta bo tsaba: «ka ingimangimi utuu ubiti mbaayi ingimangimi? Ka bo baboolo a bubwa mutso dunu pe?

⁴⁰ Muyii a avulu pe muyiisi a nde, ka pasi muyii wu ubaayii bubwe sa aba weti muyiisi a nde.

⁴¹ Ka mu ima li mu umono itiiti kili mu lisi la mwaana a nguu a we, ka muti uli mu lisi la weme amoni nde pe?

⁴² Buni utuu uleele kwaa mbaayi a we: Mbaayi, nyaala me maasa itiiti kili mu lisi la we, we makulu a amono muti uli mu lisi la we pe? We ngaa lisi kutso likaya, kwa maasa muti uli mu lisi la we makulu, tumake sa mono buni we utuu maasa itiiti kili mu lisi la mbaayi a we.»

Muti na mbutu dia nde
(Mataayi 7.16-20; 12.33-35)

⁴³ «A uli na muti wu mubwe wu ubaabutu mbutu dimbi pe, a uli ka na muti wu mubi wu ubaabutu mbutu dimbwe pe.

⁴⁴ Ka pasi muti ayaabina mu mbutu dia nde. A bubaakaba mbutu dia bafiike mu muti wa mat-sieende pe, a bubaakaba mbutu dia viinyi mu mingaamba pe.

⁴⁵ Muutu wumubwe li mu upalisa mamabwe mu busini ba mutima a nde wumubwe. Muutu wumubi li mu upalisa mamabi mu mutima a nde wumubi. Mu ngwanya, munywa a muutu upalisa mamaluulu mu mutima nde.»

Manzo moolo
(Mataayi 7.24-27)

⁴⁶ «Mu ima dibaata me “Pfumu, Pfumu”, ka a dibaayiluu pe ma nibaa leele beni?

⁴⁷ Pasi wu uyira kwaa me na uyuu mandaa ma me na uyiluu mbii bu mali, me sa mweese beni wu nde afwaanina:

⁴⁸ Nde afwaanina na muutu watuungu nzo. Akwi haa, asundisi na asuusi ibwa nha yulu a manya. Nyaamba ya mifuri yayiri, yabwiilili nzo yii, yo a yabwiiri pe, mu ndaa ti yo batuungu bubwe.

⁴⁹ Ka wuli mu uyuu mandaa ma me, na ali mu usalila mo pe, afwaanina na muutu watuungu nzo nha yulu a tsieengi, kwahele a ibwa. Nyaamba yabwiilili yo: mawasa-mawasa yo uyaaba ubwa, na mbwiilili a nzo yii yali yinene!»

7

Yiisu abeelisi booyi la mukuutu a kama a masodaare

(Mataayi 8.5-13)

¹ Yiisu bu amani uleele mandaa ma nde moosi kwaa baata, akoti mu Kapernawumi.

² Booyi la mukuutu a kama a masodaare wu nde atooni kwalaa ali na ubeele, nha peembi a likwa.

³ Bu ayuyi mvuungu a Yiisu, atsindii bakuutu ba Bayuudayo bamosi kwaa nde mu ya loombo kwaa nde ayiri a beelese mutée a nde.

⁴ Bu batoori kwaa Yiisu, bahanini mu upele nde, baleeli: «muutu wu afwaana ti we ha nde libaasila.

⁵ Ka nde atoono ifuumbu kia bisi, nde makulu wadituungili nzo a makutunu.»

⁶ Yiisu ayeni na bo. Ka bu atoori bebele na nzo, mukuutu a kama a masodaare atsindii banduu,

ba muleele: «Pfumu, a mono wa we pasi pe, ka a nafwaana pe ti we koto ku tsini a siaangi la me.

⁷ Ni mu buu, me natsimi ti a nafwaana uyira kwaa we pe, ka leele ndaa ndila mosi, na booyi la me libeeluu.

⁸ Me makulu ndi ku tsini a litumu la bakuutu bame, na ndi na masadara ma ndi mu utumu. So ndeeli kwaa mosi: yene! Nde yeni; kwaa wu mumosi: yiri, nde yiri; kwaa booyi la me: Yiluu ki, nde yilii kio.»

⁹ Yiisu bu ayuyi maa, akimii mu nde, asieetii, aleeli kwaa baata bakiduku nde: «Me nadileeli: So mu Iseraeli a nasololo imiini ki inene kia pili yi pe.»

¹⁰ Babatsindii, bu bavutii ku nzo, babaasi mutee abeeluu.

Yiisu asiimbili mwaana a mukwiili mu babakwa.

¹¹ Nha mbisi nhaa, Yiisu ayeni ku ngaanda ya kuumbu Nayini, miyii mia nde na koongi a baata yalaa bayeni na nde.

¹² Bu asweesi nha kotili a ngaanda, mono bakibiti wakwa, mwaana wa baala ndila mosi wa nguu a nde wali mukwiili, na koongi yalaa ya mu ngaanda yii yali na nde.

¹³ Pfumu wamumoni, wamukwiilili ngebe, aleeli kwaa nde: «a lili pe!»

¹⁴ Yiisu asweesi, abeembi mububulu, bababiti batsikini. Yiisu aleeli: «Mufuru, me ndeeli we, temene!»

¹⁵ Na wakwa asiimbii, abaandii utsuu. Yiisu wamuvutili kwaa nguu a nde.

¹⁶ Boomo babwiilili boosi, bakiinzi Nziaambi, baleeli: «Mubili wu munene maa pala nha kati

a bisi, Nziaambi maa yiri mu uyobolo baata ba nde.»

¹⁷ Mvuungu a ndaa yayilii Yiiisu yatsiaamii mu tsi yoosi ya Yuuda na mu mala madiengelele yo.

*Yiiisu na Yowani Mubootii
(Mataayi 11.2-19)*

¹⁸ Miyii mia Yowani mia muleeli mandaa maa moosi. Yowani ati miyi mia nde mioolo mbila.

¹⁹ Atsindii mio kwaa Pfumu mu ufuulu nde: «We ni wafwaana uyira, ooti diafwaana ukebe muutu mukimi?»

²⁰ Miyii bu miatoori kwaa Yiiisu bamuleeli: «Yowani Mubootii waditsinduu difuulu we: we ni wafwaana uyira, so a buu pe bisi diafwaana ukebe mukimi?»

²¹ Mu taanga dii, Yiiisu abeelisi baata balaa bangaa bibeeri, ba ngaa bifuumbu, baata bangaa miheebili mimibi, na abeelisi balayi babakwa misi.

²² Nha mbisi nde avutili kwaa miyii mia Yowani: «Yenani dileele Yowani ma dimoni na ma diyuyi: Bakwa miisi bali mu umono, bitonzo bili mu udieenge,

bangaa bwaari bali mu ubeeluu, bakwa matswi bali mu uyuu,

ba bakwa bali mu usiimbuu, ndaa yimbwe bayaabisi kwaa bawele.

²³ Kinyi kwaa pasi wuu heele ubwiisi imiini kia nde mu me.»

²⁴ Ka batumu ba Yowani bu bavutii, Yiiisu abaandii utsuu mu Yowani kwaa makoongi, aleeli: «Ima beni diyimono ku tsi ya tsata? Liheese lili mu unyingini mu mupepe?

²⁵ Ka ima beni diyimono? Muutu walwaata bikutu bia tala? Ka babali mu ulwaata milwaata mia buzitu na bali mu uba mutso busini bali mu udiaala mu manzo ma mitini.

²⁶ Ka ima beni diayamono? Mubili a Nziaambi? Ee-e, me nadileeli, nde avulu na paa mubili.

²⁷ Ni mu nde Yowani basonuu:
“Mono, me sa tsinduu tumu a me nha kulu we, mu uyiluu we kuulu nha kulu a we.”

²⁸ «Me nadileeli: Nha kati a babaala boosi babu-tuu mu mukaasa, a uli na wavulu Yowani mu bunene pe, ka bunu wavulu bukee mu Ipsumu kia Nziaambi avulu nde mu bunene.

²⁹ Baata boosi na batoli ba limaanda bayuyi nde. Baleeli: “Nziaambi tooni bisi uyobolo!” Na baholi libootuu la Yowani.

³⁰ Ka bafarisi na bayiisi ba mikele ba bisi ma Nzi-aambi atooni uyiluu mu bo, na bo babisi libootuu la Yowani.»

³¹ Yisus abwileele: «Na me nifwaanisa baata ba kubu yi? Na na bafwaanina?

³² Bafwaanina na baana ba badiaala nha kooyi, bali mu ulohosono mu uleele: Difuli beni piipi, ka beni a dikini pe, diyimbili beni mikuunga mia likwa, ka beni a dilili pe.

³³ Ka Yowani Mubootii ayiri, nde ali mu udia mapa pe, ali mu unywa viinyi pe, ka beni dileeli: “Muheebili wu mubi li mu nde.”

³⁴ Mwaana a Muutu ayiri, nde li mu udia na li mu unywa, na beni dileeli: “Mono, muutu wu, matsimi ma nde moosi ndila ma udia na unywa mala! Nde li nduu a ba ngaa masumu na batoli ba limaanda.”

³⁵ Ka buyeri ba Nziaambi bumonii balibweeye kwaa baana ba nde boosi.»

Yiisu mu nzo a Simooni Mufarisi

³⁶ Mufarisi mosi aloombi Yiisu adia na nde. Yiisu akoti mu nzo a mufarisi, adiaali nha meese.

³⁷ Mwali mu ngaanda yii na mukaasa mosi ngaa masumu. Bu ayaabi ti Yiisu ali nha meese mu nzo a mufarisi, nde abeyi ibasa kia luulu mu mananaasa,

³⁸ ayeni nha peembi a miili mia Yiisu nde. Alili, abolisi miili mia Yiisu mu matsanga, akoombili mio mu naanga dia nde, anyumbiti miili mia Yiisu, ayitili mananaasa nha yula mio.

³⁹ Mufarisi wa tumisi Yiisu bu amoni buu aleeli mu mutimi a nde: «mbiiti muutu wu ali mubili, nde keni yaaba ti mukaasa uli mu beembe nde li ngaa masumu.»

⁴⁰ Yiisu, aleeli kwaa mufarisi: «Simooni, ndi na ndaa ya uleele kwaa we.» Simooni avutili: «Muyiisi kileele.»

⁴¹ «Baata boolo bali na yaama la musoombisi a mboongo, watsiomi, makama mataana ma mboongo, ka wu mumosi maku mataana.

⁴² Ka bu baheli na bia ufutu, wabanyaali bo baboolo. Na mu bo kaavulu nde utoono?»

⁴³ Simooni avutili: «Me tsimi ti nde wubanyaalili yaama lavulu bunene.» Yiisu aleeli kwaa nde: «We kesi bubwe.»

⁴⁴ Bu asieetii kwaa mukaasa, aleeli kwaa Simooni: «We li mu umono mukaasa wu? Me koti mu nzo a we, ka we ahi me maamba ma uswaa miili pe. Ka nde swayi miili mia me mu matsanga ma nde, koombili mio mu naanga dia nde.

⁴⁵ We a nyumbutu me pe, ka nde umata kotili a me a akoono pe miili mia me unyumbutu.

⁴⁶ We ayitili maari nha yula mutswe a me pe, ka nde yitili mananaasa mu miili mia me.

⁴⁷ Ni mu buu nadileele: nde amweesi litoono lalaa bu masumu ma nde malaa banyaali. Ka wu banyaala mama kee, amweesi ka litoono li likee.

⁴⁸ Yiisu aleeli kwaa mukaasa wuu: Masumu ma we basiiri kolokolo.»

⁴⁹ Ba bali badiaala na nde nha meese babaandii uleelesene: «Wuunawu ni na wu tuu usa masumu kolokolo?»

⁵⁰ Ka nde aleeli kwaa mukaasa: «Imiini kia we ivuuyisi we: yene mu iyeenge.»

8

Bakaasa ba baasili Yiisu

¹ Nha mbisi, Yiisu ayeni midieenge mu pasi ngaanda na mu pasi bula mu uyiisi na uyaabisa ndaa yimbwe ya Ipfunu kia Nziaambi. Miyii kuuni na mioolo miali na nde

² na Bakaasa bakimi ba babeelisi mu miheebili mimibi na mu bibeeri: ni Mari wu bubaata musi Mangadala, wu bapalisi miheebili tsaamba mimibi,

³ Zaana mukari a mukebi a busini ba Erode wa kuumbu Kuza, na Suzaana na bakimi balaa bababaasili Yiisu na miyii mia nde mu mbayili a bo.

Tsaba ya mukuni

(Mataayi 13.1-9; Malako 4.1-9)

⁴ Koongi yalaa yakukini, mu pasi ngaanda baata bayiri kwaa Yiisu, nde ati bo tsaba yi:

⁵ «Mukuni mosi ayeni ku tsiee a nde mu ukunu mbutu, ka bu ali mu ukunu, ndaamba a mbutu

yaki yena bwa mukuulu a kuulu, baata badiaati, na banyunyi bayula badi dio.

⁶ Dimosi diabwi nha yula a manya, bu diamani ukulu, dia kanyi mu ndaa ti a kwali nyototo pe.

⁷ Dimosi diabwi nha tso mingaamba. Diameni na mingaamba mbuu mosi, mingaamba mianyongisi dio.

⁸ Dimosi diabwi mu tsieengi dimbwe, diakuli, diabuti mbutu kama-kama.» Bu amani maa uleele, aloyi: «wuli na matswi ma uyu, nyaala ayu.»

*Mu ima Yisu ubaatsuu mu matsaba
(Mataayi 13.10-17; Malako 4.10-12)*

⁹ Miyii mia Nde mia mufuuli Mambiindili ma tsaba yii.

¹⁰ Nde avutili: «Beni badihi mu uyaaba matsweeyi ma Ipumu kia Nziaambi; ka kwaa ba bamosi mu matsaba bali mu uyu mo, paa so bali na misi bwaasi a bumono iloo pe, na so bayuyi a buyaaba pe.»

*Yisu abiindili tsaba ya mukuni
(Mataayi 13.18-23; Malako 4.13-20)*

¹¹ «Mono mbiindila tsaba ni yi: Mbutu ni mandaa ma Nziaambi.

¹² Dia mu kuulu a kuulu, ni baata bali mu uyu mandaa ma Nziaambi. Ka Saatina li mu uyira mu umaasa ndaa mu mitimi mia bo, mu ndaa ti a basa imiini na ubaa liyobolo.

¹³ Dia nha yulu a manya ni babali mu uyaka mandaa mu kinyi, ka mo a mali na miaanzi mu bo pe. Bo bali mu usa imiini taanga ndila hoolo, ka mu taanga dia nziesini bo bali mu ubwiisi imiini.

¹⁴ Diabwi nha tso mingaamba ni baata babali mu uyuu mandaa. Ka minyoongo, busini na makinyi ma tsi, mali mu unyongoso imiini kia bo. Bo a bali mu utuu ubutu mbutu diayele pe.

¹⁵ Diabwi mu tsieengi dimbwe, ni baata bali mu uyuu mandaa mu mutima wafwaana na wumubwe. Bo bubaakebe mo na bubaabutu mbutu, kutso mukonono.»

Tsaba ya mwiindi

(Malako 4.21-25)

¹⁶ «A uli na muutu wu unamisa mwiindi, mu ufuu nde ku tsini a mbasa pe, so mu ulooso nde ku tsini a mbuu pe. Ka bunu, bali mu usuusu nde nha mbuu yanaanguuu; paa boosi ba bukoto bamono liyalila.

¹⁷ Ka a uli na iloo pe kibaswee, kikaahеле umonuu, a uli na iloo pe kia tsweeyi kikaahеле uyabina na umonuu nha kati a liyalila.

¹⁸ Ni mu buu, disa mayele mu nzuyili a beni. Mu ndaa ti, sa baha kwaa wa baa, ka kwaa wa heele ubaa sa bamupatila so ki nde atsimi ti mbayili a nde.»

Nguu na baana ba nguu ba Yiisu

(Mataayi 12.46-50; Malako 3.31-35)

¹⁹ Nguu a Yiisu na baana banguu ba nde bayiri kwaa Nde; ka bakooni uswese kwaa nde mu ndaa a koongi yi inene.

²⁰ Baata baleeli kwaa nde: «Nguu a we na baana ba nguu ba we bali ku mbari, batooni umono we.»

²¹ Ka Yiisu avutili kwaa bo: «Nguu a me na baana ba nguu ba me, ni babubaayuu mandaa ma Nziaambi na usalila mo.»

*Yiisu awurisi iteembi
(Mataayi 8.23-27; Malako 4.35-41)*

²² Iluumbu imosi, Yiisu akoti mutso bootu na miyii mia nde. Aleeli kwaa bo: «disabuwani ku simi la diaanga lili mosi.» Na bayeni.

²³ Mu taanga di baki sabuu, Yiisu alaari tolo. Iteembi kia mifuri kia abwi nha yula diaanga, bootu laluuuli mu maamba, na bali bele na ufuu.

²⁴ Miyii mia Yiisu miaswesi kwaa nde, bamusi-imbili na baloyi: «Muyiisi, Muyiisi, bisi dikwiiri.» Ka nde asiimbii, asieembi iteembi na mapo ma maamba biawuri, na bioosi biali na pii.

²⁵ Yiisu aleeli kwaa miyii: «Imiini kia beni kuni yili?» Baluuli mu boomo na bakimii, baleelisini: «Ka wuunawu ni na, uli mutuumu kwaa iteembi na maamba? Na bio bili mu utumumu nde.»

*Yiisu abeelisi muutu ngaa miheebili mimibi
(Mataayi 8.28-34; Malako 5.1-20)*

²⁶ Basiabii ku tsi a basi Ngerasa, yasuungunu na Ngalili.

²⁷ Yiisu bu asutii nha simi, baala limosi lali na miheebili mimibi mu ngaanda yii, lamubwaani. Umata bele pee, lo lali bikutu ulwaata pe, mu nzo udiaala pe ka nde udiaala ku mangili.

²⁸ Bu amoni Yiisu, aloyi, atsukini nha miili mia nde, na aleeli: «Yiisu, Mwaana a Nziaambi wa ku kati a yula? We ki ndaa li na yo na me? Kolokolo a we, a sieembe me pe!»

²⁹ Ka Yiisu atumi muheebili wumubi apala mu muutu wuu. Mundaa ti muheebili wuu akik-waamisa nde taanga dioosi. Bakikutu muutu wuu

mio na miili mu mikuru mia bitali. Ka nde akitabulanga mio, na muheebili wu mubi aki biti nde mu matsi ma tsata.

³⁰ Yiisu wamufuuli: «Kuumbu a we na?» Nde avutili: «Koongi»; mu ndaa ti miheebili mimibi mialaa miali miakoto mu nde.

³¹ Miheebili mii mia peli Yiisu anyaala utumu mio miyene ku mbeenge.

³² Ka nhaa, wali na mukaanga a bangulu wu munene baki dia ku yula a mulaanda. Miheebili mimibi mialoombi kwaa Yiisu aha mio muswa mu ukoto mu bangulu. Yiisu ahi mio muswa.

³³ Miheebili mimibi miapali mu muutu, miakoti mu bangulu, mukaanga akilimini mu mbeenge a diaanga mu adiaami.

³⁴ Bakebi ba biboori bii bu bamoni ma mayilimi, babati, babiti mamvuungu mu mangaanda na mu mala.

³⁵ Baata bapali mu umono mioosi mialabii, bayiri kwaa Yiisu, bamoni muutu wapali miheebili mimibi adiaala nha pele a Yiisu, alwaata bikutu na ali na imuutu kia nde kioosi. Baata babayi boomo.

³⁶ Babamoni miayilimi baleeli kwaa bamosi buni muutu ngaa miheebili mimibi akuulii.

³⁷ Basi Ngerasa boosi baloombi Yiisu ayene, asi-isi bo bu bali na boomo balaa. Yiisu akoti mu bootu, avutii.

³⁸ Baala lapala miheebili mimibi aloombi kwaa Yiisu anyaala nde aba na nde, ka Yiisu avutili nde, aleeli:

³⁹ «Vutuu ku nzo a we, leele moosi ma Nziaambi ayilii mu we.» Nde ayeni na ayaabisi mu ngaanda yoosi, moosi mamuyilii Yiisu.

*Mwaana a Yayiro wa mukaasa na mukaasa
wabeembe tsaanda a Yiisu
(Mataayi 9.18-26; Malako 5.21-43)*

⁴⁰ Bu Yiisu avutii, koongi a baata yamuyaki mbii bu boosi bakikebe nde.

⁴¹ Mono baala, la kuumbu Yayiro, ni mukuutu a nzo a makutunu ma Bayuudayo, ayiri ubwa nha miili mia Yiisu, wamupeli akoto mu nzo a nde.

⁴² Mu ndaa ti nde ali na mwaana wa mukaasa ndila mosi wa bilimi kuumi na bioolo wali nha peembi a likwa. Bu Yiisu akiyene ku nzo a Yayiro, makoongi mamupinyi kwala.

⁴³ Mwali nhaa na mukaasa ngaa ibeeri kia upala makila umata bilimi kuumi na bioolo, na nde amani mbayili a nde yoosi ya paamba kwaa babuyi. Ka so mosi a atuuyi nde ubeelese pe.

⁴⁴ Mukaasa me ayiri ku mbisi a Yiisu, abeembi ndeengi a mulwaata a nde. Nhaa-na-tsi, ibeeri kia nde kia palili a makila uyaaba uwa.

⁴⁵ Yiisu afuuli: «Na beembi me?» Boosi bu batuni, Peetero aleeli: «Muyiisi, makoongi ma madiengelele we mali mu upinyi we kwala.»

⁴⁶ Ka Yiisu aleeli: «Muutu beembi me, ka nziaabi ti mifuri mipali mu me.»

⁴⁷ Mukaasa bu amoni ti bamusolili, ayiri atehete, atsukini nha kulu a Yiisu ni aleeli nha kulu a baata boosi toono yi nde abeembi Yiisu na mbii bu abeelii nhaa-na-tsi.

⁴⁸ Yiisu aleeli kwaa nde: «Mwaana a me, imiini kia we ivuuyisi we. Yene mu iyeenge.»

⁴⁹ Bu Yiisu ali kene mu utsuu, muutu amati ku nzo a mukuutu a nzo a makutunu a Bayuudayo na aleeli kwaa nde wuu: «Mwaana a we wa mukaasa maakwa, a bwakwaamisa Muyiisi pe.»

⁵⁰ Ka Yiisu bu ayuyi maa, aleeli kwaa Yayiro: «A ba na boomo pe. Sa ndila imiini, nde sa avuu.»

⁵¹ Bu Yiisu atoori ku nzo a Yayiro, a anyaali muutu akoto na nde pe nha mbisi a ndila Peetero, Yowani, Yaki na taayi na nguu a mwaana.

⁵² Boosi bamulili, bakombiti matulu. Ka Yiisu aleeli: «A dilili pe, nde a akwa pe ka ala tolo.»

⁵³ Baata basiebi Yiisu bu bayaabi ti mwaana amaakwa.

⁵⁴ Ka Yiisu akaangi koo kia mwaana, aloyi, aleeli: «Mwaana a ngebe, temene!»

⁵⁵ Muwuumu a mwaana avutii, nhaa-na-tsi nde uyaaba utemene. Yiisu aloombi bamuha bia udia.

⁵⁶ Babuti ba mwaana bakimii kwalaa, ka Yiisu wabalii a bayaleele ma mayilimi kwaa muutu so mosi pe.

9

Isala kia miyii kuumi na mioolo (Mataayi 10.5-15; Malako 6.7-13)

¹ Yiisu akukii miyii kuumi na mioolo na ahi bo mifuri na lituu la ubingisi miheebili mioosi mimibi na la ubeelese bibeeri.

² Wabatsindii mu uyaabisa Ipfumu kia Nzi-aambi na ubeleese babeeri.

³ Aleeli kwaa bo: «A dibiti iloo pe mu midieenge, so mupaanga pe, so kutu pe, so kia udia pe, so mboongo pe, so diba na bikutu bioolo pe.

⁴ Pasi nzo yidikoto, diba muu natee bu dimatuu.

⁵ Pasi ba buhele uholo beni, dipala mu ngaanda yii, na dikubulu lifuundu la miili mia beni* mu imbaangi kia bubi ba bo.»

⁶ Miyii miayeni, bayoyi mu pasi bula, bayaabisi ndaa yimbwe, babeelese babeeri mu mambuu moosi.

*Matsimi ma Erode maviinzini
(Mataayi 14.1-12; Malako 6.14-29)*

⁷ Erode mutini a Ngalili, ayuyi moosi makil-abuu. A ayaabi pe ima afwaana utsimi mu ndaa ti ba bamosi baleeli, Yowani maasiimbuu mu babakwa,

⁸ ka babakimi ti Eliya maamonuu, ba bakimi ka ti mosi mu mibili mimikulu maasiimbuu mu babakwa.

⁹ Erode aleeli: «Yowani, me natumu bakese mutswe a nde, ka muutu wuu ni na ndi mu uyuu mandaa ma pili yi?» Na nde asiayi mu umono nde.

*Yiisu adisili maku mataana ma makama ma babaala
(Mataayi 14.13-21; Malako 6.30-44; Yowani 6.1-14)*

¹⁰ Batumu bavutii, bamuleeli moosi ma bayilii. Nde atakii na bo, ayeni nha bele a ngaanda yi bubaata Betesayida.

¹¹ Baata bu bayaabi buu, bamuduki. Yiisu wabayaki na ayaabisi bo mu ndaa Ipsumu kia Nziaambi. Nde abeelisi ka ba bali na nzala ubeeluu.

* **9:5** Kwaa Bayuudayo, ukubulu lifuundu la miili mu ulaa ti beni ka isala pe na ba ngaa bula baa ma maa bisi ndaa imbwe ya Ipsumu kia Nziaambi. Beni di siisi bo na lifuundu la bo, ni iliimbi ti Nziaambi sa afeenge bo

¹² Busi babaandii uyili, bakuumi na boolo baswesii, baleeli kwaa Yiisu: «Tsinduu koongi baata bayene mu misieenge na mala mamadi-engelele mu usaa ilaari na bia udia, mu ndaa ti muunamu mu tsi ya tsata dili.»

¹³ Yiisu aleeli kwaa bo: «Diabaha bia udia beni bame.» Bo bavutuli: «A dibayi bikimi pe, ka ndila mapa mataana na batswi boolo. We atoono ti diyene usuumbulu baata ba boosi bia udia?»

¹⁴ Bo bali helape so maku mataana ma makama ma babaala (5 000). Ka Yiisu aleeli kwaa miyii mia nde: «Diabadiaasa mu makaba makaba maku mataana mataana (50).»

¹⁵ Bayilii buu, batumi boosi badiaala.

¹⁶ Nde aholi mapa mataana na batswi boolo, atali ku yula, na asiemi bio. Nde abukili bio na ahi kwaa miyii paa bakaba kwaa koongi.

¹⁷ Baata boosi badi, bayutii. Babiti mapwooyi kuumi na moolo maluulu mu bitsuru biasiaali.

*Peetero aleeli ti Yiisu ni Mesiya
(Mataayi 16.13-19; Malako 8.27-29)*

¹⁸ Iluumbu imosi Yiisu akikuundu na miyii mia nde nha mbuu yatakuu, nde wabafuuli: «Makoongi maleeli ti me ni na?»

¹⁹ Bo bavutuli: «Bana ti we Yowani Mubootii, ba bamosi ti Eliya. Babamosi ka ti we ni mosi mu mibili mimikulu maasiimbuu mu babakwa.»

²⁰ Nde afuuli kwaa bo: «aka beni ima dileeli, me na ndi?» Peetero avutuli: «We ni Kristo wa Nziaambi!»

*Yiisu ayaabisi likwa na tsimbili a nde
(Mataayi 16.20-24; Malako 8.30-33)*

²¹ Yiiisu atumi bo, banyaala uleele ndaa yii kwaa muutu so mosi.

²² Nde abwileele: «Mwaana a muutu afwaana umono pasi dialaa. Bakuutu ba baata, na banguu ba bangaanga ba Nziaambi na bayiisi ba mikele sa batunu nde na sa bamudusu. Mu iluumbu kia bitata sa asiimbuu mu babakwa.»

Buni diafwaana uduku Yiiisu

(Mataayi 16.24-28; Malako 8.34–9.1)

²³ Nde aleeli kwaa boosi: «So muutu tooni uduku me, anyaala utsimi mu ndila ndeme, aholo kuruwa a nde pasi iluumbu, aduku me.

²⁴ Ni mu buu watoono uyobolo muwuumu a nde, sa adiimbisi nde, ka wu udiimbisi muwuumu a nde mu ndaa me sa ayobolo nde.

²⁵ Ki ndaanda muutu ubaa so nde bayi tsi yoosi, ka diimbisi muwuumu a nde na yeni ku fuuyili?

²⁶ Ka pasi wu ukwa tsionyi mu me na mu mandaa ma me, Mwaana a muutu bu akaayira mu buzitu ba nde na ba Taayi na ba batumu ba ngira, sa akwa tsionyi mu nde.

²⁷ Ngwanya me nadileeli: Babamosi ba bali nha a bukwa pe natee bumono ipfumu kia Nziaambi.»

Mubili Mooso na mubili Eliya bakitsuu na Yiiisu

(Mataayi 17.1-8; Malako 9.2-8)

²⁸ Biluumbu hele pwoombo nha mbisi a nhaa bu amani mandaa maa uleele, Yiiisu aholi Peetero, Yowani na Yaki, ahaati na bo nha yulu a mulaanda mu ukuundu.

²⁹ Bu akikuundu, kiinzi kia nde yakitii, mulwaata a nde ahembii, angeyini.

³⁰ Itsundu-a-tsundu bamoni babaala boolo bakimoo na nde. Ni Mooso na Eliya

³¹ bamonii mu buzitu ba Nziaambi, bakitsuu na Yiisu mu ndaa a nziendila nde yikaayilimi mu Yeruselemi.

³² Peetero na ba bali na nde balaari tolo la mifuri, ka bu basiimbii bamoni buzitu ba Yiisu na babaala boolo ba bali na nde.

³³ Mu taanga di Mooso na Eliya bakikabuu na Yiisu. Peetero aleeli kwaa nde: «Muyiisi, bubwe kwaa bisi mu uba nha. Dituungu bituru bitata, imosi kia we, imosi kia Mooso, imoso kia Eliya.» Peetero a ayaabi ma aleeli pe.

³⁴ Peetero bu akileele maa, ibala kiayiri, kiabafuyi. Miyii miabayi boomo bu bo bakoti kutso ibala.

³⁵ Mu ibala mwamati muniingi waleeli: «Wuu-nawu ni mwaana a me wu me nasoolo, diyuu nde!»

³⁶ Bu muniingi ayuyini, bamoni Yiisu ndila nde bake. Bawuri; mu biluumbu bii a baleeli kwaa muutu pe ma bo bamoni.

Yiisu abeelisi mwaana wu muheebili wu mubi akikitisi baba

(Mataayi 17.14-18; Malako 9.14-27)

³⁷ Mu iluumbu kiaduki, bu bakulumini ku tsuu a mulaanda, koongi yalaa yayiri mu ubwaana Yiisu.

³⁸ Kutso makoongi muutu aloyi, aleeli: «Muyiisi, kolokolo a we: mono mwaana a me wa baala, ni mwaana a me ndila mosi.

³⁹ Muheebili wumubi li mu ubaakaanga nde, nhaa-na-tsi nde mu uloo, nde li mu utuutuu mu mifuri na mafuri mubaapala nde mu munywa. Muheebili wuu ubaanyoongoso nde kwalaa na a ali mu unyaala nde pe.

⁴⁰ Me ndoombiangi kwaa miyii mia we babingi muheebili wuu, ka bakoono.»

⁴¹ Yiiisu aleeli: «Aa kubu yimbi, yahele na imiini! Taanga kwe me kaabwaba na beni na usuku beni? Bee mwaana a we nha.»

⁴² Bu mwaana aki yiri asweese, muheebili wu mubi abwiisi nde nha tsi, na atutisi nde kwa mi-furi. Ka Yiiisu afeengi muheebili wumubi, abeelisi mwaana a ngebe, na avutili nde kwaa taayi a nde.

⁴³ Boosi bakimii mu bunene ba Nziaambi.

*Yiiisu abwiyaabisa likwa la nde
(Mataayi 17.22-23; Malako 9.30-32)*

Boosi bu bakimii mu maa moosi ma asi, aleeli kwaa miyii mia nde:

⁴⁴ «Diyuu bubwe mandaa ma me nilee kwaa beni: Mwaana a muutu sa bayeelele nha mioo mia baata.»

⁴⁵ Ka miyii a miayaabi ndeelili yii pe, yo yali ya tsweeyi kwaa bo paa bo banyaala uyaaba mbi-indili. Ka bali na boomo mu ufuulu Yiiisu mbi-indila mandaa maa?

*Na avulu mu bunene nha kati a bo?
(Mataayi 18.1-5; Malako 9.33-37)*

⁴⁶ Miyii miabaandii ufuulusunu paa bayaaba na avulu mu bunene nha kati bo?

⁴⁷ Yiiisu ayaabi matsimi ma mitimi mia bo, aholi imwamwaana, asuusi kio nha peembi a nde,

⁴⁸ na aleeli kwaa bo: «Pasi wu uyaka mwaana wu mu kuumbu a me, yaki me makulu, na pasi wu uyaka me yaki ka wa tsinduu me. Ni mu buu wavulu bukee nha kati a beni boosi ni nde wavulu mu bunene.»

*Pasi wu uhele uba na beni itaata nde ni wa beni
(Malako 9.38-40)*

49 Yowani aleeli: «Muyiisi, bisi diamono muutu wapalisi miheebili mimibi mu kuumbu a we; bisi diakeelii nde, mu ndaa ti nde ali mu kaba la bisi pe.»

50 Yiisu avutili kwaa nde: «A diamulii pe, ka pasi wu uhele uba na beni itaata nde ni wa beni.»

Yiisu ayeni ku Yerusalemi

51 Bu biluumbu biali ka bele bi Yiisu afwaana uhaata ku yula, nde aholi kesili ya mifuri ya uyene ku Yerusalemi.

52 Nde atsindii batumu ku kulu a nde. Bayeni, bakoti mu bula ba basi Samaria mu uyiluu mioosi miafwaana mu nzirili a nde.

53 Ka basi bula babisi nde uyaka munda ti akiyene ku Yerusalemi.

54 Miyii Yaki na Yowani bu bamoni buu, baleeli: «Pfumu, we atoono ti bisi ditumu mbaa yi isotu ku yula mu unyeengisi bo?»

55 Nde asieetii kwaa bo, wabasieembi.

56 Na bayeni ku bula ba kimi.

Ba batoono Yiisu uduku (Mataayi 8.19-22)

57 Bu bali mu kuulu, muutu aleeli kwaa Yiisu: «Me niduku we pasi ku we uyene.»

58 Yiisu aleeli kwaa nde: «Mibaa mili na matari, banyunyi ba yula bali na bilaari bia bo, ka Mwaana a muutu a abayi nha usuusu mutswe a nde pe.»

59 Ka nde aleeli kwaa muutu mukimi: «Duku me.» Muutu wuu aleeli: «Pfumu, manyaala me yadii taayi a me.»

⁶⁰ Yiiisu wamuvutili: «Nyaala babakwa badii babakwa ba bo. Ka we, yene ya yaabisa Ipfumu kia Nziaambi.»

⁶¹ Muutu mukimi aleeli ka: «Pfumu, me niduku we, ka nyaala me kwa yaha mabweele kwaa basi nzo ba me.»

⁶² Yiiisu aleeli kwaa nde: «Pasi muutu wakaanga tsieengi mu usala na li mu ubwatala ku mbisi, a afwaana pe mu ipfumu kia Nziaambi.»

10

Yiiisu atsinduu miyii maku tsaamba na mioolo

¹ Nha mbisi a maa, Pfumu asiooli miyii mikimi maku tsaamba na mioolo, wabatsindii boolo-boolo ku kulu a nde mu mangaanda moosi na mambuu moosi ma nde makulu akee uto.

² Nde aleeli kwaa bo: «Tolili yili yalaa, ka basiali ba bakee, ni mu buu diloombo kwaa pfumu a tolili atsinduu basiali mu isala a nde.

³ Diyene, me naditsindii weti baana ba mameme nha kati a miminzi.

⁴ A dibiti ipokolo kia mboongo pe, kutu pe, bikoori pe, na a dibii muutu mu kuulu pe.

⁵ Mu pasi nzo yi beni dikaakoto, dikwaleele: “Nyaala iyeenge iba mu nzo yi!”

⁶ So muu muli na muutu wa iyeenge, iyeenge kia beni sa iba nha yulu a nde, so a buu pe, kio sa ivutuu kwaa beni.

⁷ Diba mu nzo yii, didia na dinywa bibuha beni, mu ndaa ti musiali afwaana ubaa futu a nde. A diyoo mu manzo-manzo pe.

⁸ Mu pasi ngaanda yi beni dikoto yi baata buyaka beni, didia bioosi bi badisuusulu.

⁹ Dibeelese babeeri bali muu, dileele kwaa baata boosi: “Ipfumu kia Nziaambi ika bebele na beni.”

¹⁰ Ka mu pasi ngaanda yi dikoto so a bayaki beni pe, diyene mu makooyi, dileele kwaa boosi:

¹¹ “Bisi dili mu ukubulu so lifuundu la ngaanda a beni lanambiti mu miili mia bisi mu uvutulu beni lo, ka diyaaba ti Ipfumu kia Nziaambi ika bebele.”

¹² Me ndeeli kwaa beni ti mu iluumbu kia pfuundisi ngaanda yii sa yivulu ngaanda a Sodomu mu umono pasi.»

*Mangaanda mamabisi usa imiini
(Mataayi 11.20-24)*

¹³ «Aa ngebe kwaa we, Korazini, aa ngebe kwaa we, Betesayida! Ka so bimaanga biayilimi kwaa beni biamonii mu Tiro na mu Sidoni, keni bele pe baata bakoto mu bukwiili, balwaata masaaka ma ngooto, badiaali nha lifuta na bakiingili mayele.

¹⁴ Ni mu buu mu iluumbu kia pfuundisi pasi dia beni sa divulu mifuri na dia ku Tiro na ku Sidoni.

¹⁵ A we Kapernawumi, we siiri imiini ti we sa banaangila natee ku yula? Ngori, sa bakululu we natee ku tsi a babakwa.»

¹⁶ Yiiisu abwileele kwaa miyii mia nde: «Pasi wu uyuu beni yuyi me, wu utunu beni tuni ka me, na wu tunu me tuni ka watsindii me.»

Mvutii a maku tsaamba na mioolo ma miyii

¹⁷ Miyii maku tsaamba na mioolo miayiri avutuu mu kinyi, na baleeli: «Pfumu, so miheebili mimibi mili mu utumumu bisi mu kuumbu a we.»

¹⁸ Yiiisu aleeli kwaa bo: «Me moniaangi Saatina siotii ku yula weti nzieri.

¹⁹ Diyuu, me nadiha lituu la udiaata nha yulu a bataari na bangeenge, na nha yula litu loosi la mutaata. A uli iloo so imosi ki isa beni bubi pe.

²⁰ Ka a diyaanga mu yi pe, ti miheebili mimibi mili mu usiingili beni. Diyaanga bu makuumbu ma beni masonomo mu mayula.»

Yiisu ayaangi

(Mataayi 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Mu dii na taanga dii, Yiisu aluuli mu kinyi mu Muheebili wa Ngira, aleeli: «Me tooni kwaa we Taata, Pfumu a yula na tsi, mundaa ti we asweeyi mandaa maa moosi kwaa bangaa mayele na buyeri, na amweesi mo kwaa bikenyi. Ee, Taata, ka we tooni buba weti buu.

²² Taayi a me ayeelili me bioosi. Muutu pe wayaaba na li Mwaana mbii a Taayi pe. Na muutu pe wayaaba Taayi mbii a Mwaana pe na wuu wu Mwaana atooni umweese nde.»

²³ Tumake Yiisu asieetii kwaa miyii mia nde na aleeli kwaa bo nha peembi: «Kinyi kwaa misi mili mu umono ma beni dili mu umono.

²⁴ Ni mu buu me nadileeli: Mibili mialaa na mitini batoonni umono ma beni dili mu umono, ka a bamoni mo pe, na uyuu ma diyuu beni, ka a bayuyi mo pe.»

Tsaba ya musu Samaria ngaa ngebe

²⁵ Mono, muyiisi a mikele atemini na aleeli kwaa Yiisu mu ukete nde: «Muyiisi, ima nafwaana usa paa me holo mukobo wa moonyi wa bilimi na bilimi?»

²⁶ Yiisu aleeli kwaa nde: «Ima basonuu mu mikele? Buni weli mu utaanga?»

27 Mukuutu a mikele avutili, aleeli: «Toono Pfumu Nziaambi a we mu mutimi a we woosi, mu muwuumu a we woosi, mu mifuri mia we mioosi na mu matsimi ma we moosi. Tumake toono mbaayi a we weti we makulu.»

28 Yiisu aleeli kwaa nde: «We vutili bubwe. Sa buu na we sa baa moonyi.»

29 Ka nde atooni umweese ti nduru a nde yili yasuungunu, aleeli kwaa Yiisu: «Ka mbaayi a me ni na?»

30 Yiisu avutili, aleeli: «Muutu akulini ku Yeriko umata mu Yeruslemi, biwulu biamukaangi, biamuteti, biamupatili bikutu bi ali alwaata na bioosi biali na nde, biamusiisi nha peembi a likwa.

31 Bwali ti nguu a ngaanga a Nziaambi mosi akulini mu kuulu yii, bu wamumoni, alabii nha peembi.

32 Pili mosi, mulevita mosi ka atoori nha mbuu yii, bu wamunoni, alabii nha peembi.

33 Ka musu Samaria mosi wakiyene ku mi-dieenge, atoori nha li muutu wuu. Bu wamumoni, wamukwiili ngebe dialaa.

34 Asweesi kwaa nde, ayitili maari na viinyi mu maputu ma nde na akuti mo mu matsaanda tumake anaayi nde nha yulu a puundi a nde makulu, wamubiti ku nzo a bieenyi, wamubaasili.

35 Bukia ngwaali musu Samaria apalisi mikuti mioolo, ahi mio kwaa pfumu a nzo, aleeli: «Baasila nde bubwe, pasi kio ikimi ki we kaatsindi mu nde, me sa futu we kio bu me kaayiri avutuu.»

36 Mu bo batata, na we tsimi li mbaayi a wubi-wulu biakaangi?»

37 Mukuutu a mikele aleeli: «Ni wuu, wamukwi-

ilili ngebe.» Yiisu aleeli kwaa nde: «Yene we ka sa pili mosi.»

Yiisu mu nzo a Marte na Mari

³⁸ Bu Yiisu ali mukuulu na miyii mia nde, akoti mu bula bu mosi. Mukaasa wa kuumbu Marte wamuyaki mu nzo a nde.

³⁹ Marte ali na mwaana a nguu, kuumbu a nde Mari wadiaali nha miili mia Pfumu, na akiyuu mandaa ma nde.

⁴⁰ Marte ali mutele-mutele mu ndaa bisala bia ulaamba. Ayiri kwaa Yiisu, aleeli: «Pfumu, a yili mu usa we pasi pe ti mwaana a nguu a me asiisi me bake me sa bisala bioosi? Wamuleele abaasila me.»

⁴¹ Pfumu avutili kwaa nde: «Marte, Marte, we li na matsimi ma mutele-mutele mu mandaa malaa.

⁴² Ka ndaa ndila imosi yili na mufunu; Mari siooli ibari ki ibwe ki bamuhele umaasila.»

11

*Yiisu ayiisi kuundili kwaa miyii mia nde
(Mataayi 6.9-13; 7.7-11)*

¹ Iluumbu imosi, Yiisu akikuundu nha mbuu mosi. Bu nde amani ukuundu, mosi mu muyii a nde aleeli kwaa nde: «Pfumu! Wadiyiisi ukuundu mbii bu Yowani ayiisi miyii mia nde.»

² Yiisu aleeli kwaa bo:
«Bu dibaakuundu, dileele mbii bu:
“Taayi,

nyaala kuumbu a we yiba ya Ngira,
nyaala Ipumu kia we iyira,

³ wadiha bia udia bia bisi bia pasi iluumbu.

⁴ Sa masumu ma bisi kolokolo, ka bisi ka dibaasa kolokolo kwaa ba bu baasa bisi bubi,

a nyaala bisi dibwa mu mapuusu pe.”»

⁵ Nde abwileele kwaa bo: «beni boosi na uli na mbaayi: na uyene kwaa nde mu kati a kati a butsuu, na uleele kwaa nde: “Mbaayi, soomboso me mapa matata,

⁶ ka mosi mu banduu ba me mati ku midieenge bu ayiri kwaa me, me a ndi na iloo pe kia uha nde.”

⁷ Ka uli mu nzo vutili, na leeli: “Nyaala me bunyanga! Munywa a nzo ba maakwadibuu mu tsiafi, baana na me makulu diamaala, a nituu utemene pe mu uha we mo.”

⁸ Me nadileeli, so nde atemini pe mu uha nde mo, mu ndaa bu ali mbaayi a nde, sa atemene mu uha bioosi bi mbaayi a nde ali na tsata, mu ndaa pungusu yi ali mu usa nde.

⁹ Ka me nadileeli: diloombo, sa badiha; disaa, beni sa disololo; dikomboto sa badidibili,

¹⁰ ka pasi wu uloombo, baheeri; wu usaa, solili; wu ukomboto, bamudibili.

¹¹ Ki taayi mu beni, so mwaana a nde so loombi tswi, nde wamuheeri taari?

¹² Na so loombi bi, wamuhii ngeenge?

¹³ Ka beni badili baata bababi, diayaaba uha baana ba beni biloo bibibwe, kaambisa Taayi wuli ku yula, sa akoono uha Muheebili wa Ngira kwaa babuloombo?»

Yiisu avutili kwaa ba bamuwungisi

(Mataayi 12.22-30; Malako 3.22-27)

¹⁴ Iluumbu imosi, Yiisu abingi muheebili wu mubi wa kitiisi muutu baba. Bu muheebili wu mubi apali, baba latsuyi; makoongi ma mali nhaa makimii.

¹⁵ Ka ba bamosi mu bo baleeli: «Nde ubaabingi miheebili mimibi mu lituu la Belezebuli, uli mukuutu a miheebili mimibi!»

¹⁶ Ba bakimi bamuketi, bamuloombi iliimbi ki imata ku yula.

¹⁷ Bu Yiisu ayaabi matsimi ma bo, wabaleeli: «Pasi ipfumu ki ikoto mu kabini, sa itsaamuu, manzo ma bo sa mabwa mana nha yulu a mana.

¹⁸ Beni dileeli ti, me nibaapalisa miheebili mimibi mu lituu la Belezebuli, pili mosi ti Saatina li mutaata a nde makulu. Ka buni ipfumu kia nde idiingi?

¹⁹ So nibaapalisa miheebili mimibi mu lituu la Belezebuli, ka baana ba beni mu ki lituu bali mu upalisa mio? Ni mu buu bo sa baba bafuundisi ba beni!

²⁰ Ngwanya mu lituu la Nziaambi me nibaapalisa miheebili mimibi. Bu li mu mweese ti Ipfumu ya Nziaambi kiamaato kwaa beni.»

²¹ «Muutu wa mifuri wuli na bidwaanini, bu ali mu ukebe nzo a nde, bia nde bioosi bili mu iholo.

²² Ka wavulu nde mifuri ayiri, sa wamubwiisi, tumake sa wamupatila bidwaanini bia nde bioosi bi aba mu usa imiini, na ukaba bioosi bi wamuholi.

²³ Pasi wu uhele ba na me, abele me; wu uhele ukukuu na me, li mu utsara.»

*Mvutii a Muheebili wu mubi
(Mataayi 12.43-45)*

²⁴ «Bu muheebili wumubi upala mu muutu, sa ayene mu mambuu ma tsata, mu uyoosaa mbuu ya puumini. Ka mbiiti nde a solili yo pe, nde sa alele: “Me nivutuu ku nzo a me yinasiisi.”

²⁵ Bu ayiri a vutuu, moni nzo bakoombolo na bayiluu bubwe.

²⁶ Tumi nde sa ayene mu usaa miheebili tsaamba mikimi miavulu nde mu buhaangi, mio sa mikoto na udiaalila mu nzo yii. Mapasi ma muutu wuu sa mavulu mifuri na ma tsiomi.»

Ngo kinyi

²⁷ Yiisu bu amani mandaa maa uleele, mukaasa mutso koongi yii anaangili ndaa, aleeli kwaa nde: «Kinyi yili na moonyi wakibiti we, na mabeene makinywiisi we!»

²⁸ Ka Yiisu avutili aleeli: «Bu bwee beeri mu leele, kinyi yili na ba bubaayuu mandaa ma Nzi-aambi na usalila mo!»

Ndoombili a iliimbi (Mataayi 12.38-42)

²⁹ Makoongi bu madiengilili Yiisu, nde aleele kwaa bo: «Kubu yiinayi ni kubu yimbi. Bo basaa imaanga, ka a bubaa iloo pe, so a ndila iliimbi kia yilimi mu Yoona.

³⁰ Mbii bwali Yoona iliimbi kwaa basi Ninive, ni buu bukaaba Mwaana a muutu kwaa kubu yi.

³¹ Mu taanga dia pfuundisi, mutini wa mukaasa wa ku baanda sa atemene nha kulu a baata ba kubu yi na nde sa abwiisi bo. Ka nde amati mwasieele matsi mu uyuu buyeri ba Salomo. Mono nha uli na wa vulu Salomo!

³² Mu taanga dia pfuundisi, basi Ninive sa batemene nha kulu a kubu yiinayi na sa babwiisi bo mu ndaa ti basi Ninive bakiingili mayele ma bo bu bayuyi nziisili a Yoona. Ka uli nhaa na nhana wavulu Yoona!»

Liyalila la nyutu
(Mataayi 5.15; 6.22-23)

³³ «Muutu a utuu unamisa mwiindi na usuusu nde nha mbuu ya tsweeyi pe, so ku tsini a ipaayi pe. Ka bali mu usuusu mwiindi, nha yulu, paa ba bukoto mu nzo bamono liyalila.

³⁴ Mwiindi a nyutu ni lisi la we. So lisi la we lili polo, nyutu a we yoosi yili mutso liyalila. Ka bu lisi libeeli, nyutu a we yoosi yili pimisi ka.

³⁵ Ni mu buu kebe liyalila lili mu we, a liyakituu pimisi.

³⁶ So nyutu a we yoosi yili mu liyalila, na ibari so imosi a yili nha pimisi pe, yo yoosi sa iyaluu mbii bu mwiindi wu ubaayalisa we.»

Yiisu afuundi Bafarisi na Bayiisi ba Mikele
(Mataayi 23.1-36; Malako 12.38-40)

³⁷ Yiisu bu ali kini mu utsuu, mosi mu bafarisi wamukuungi mu uyadia na nde, Yiisu akoti na adiaali nha meese.

³⁸ Mufarisi akimii bu amoni Yiisu mu udia, kwahele ukwaswaa mioo.

³⁹ Ka Pfumu aleeli kwaa nde: «Beni bafarisi, dibaatsieemese mbasa na ikoombo ku mbari, ka ku kati beni dialuulu mu musoyi na mimibi.

⁴⁰ Beni biwulu! Nziaambi wayiluu mbari a biloo, a ni nde pe ka wayiluu kati a bio?

⁴¹ Diha bioosi bi bili mu kati kwaa baweke weti bungori na bioosi sa bitsieeme mu beni.»

⁴² «Aa! Ngebe kwaa beni Bafarisi! Ka beni dibaaha ikuku kia kuumi-kuumi mu nduungu a mbala, na nduungu, na bitiiti bioosi bi dibaa-dia. Ka diameengele mbweeyili na litoono la

Nziaambi, bunu bii ni biafwaana mu usa, kwahele a udiimbili bini.»

⁴³ «Aa ngebe kwaa beni Bafarisi! Bu dibaatoono mambata ma matsiomi mu manzo ma makutunu, na diatooonoyaka mabwe ma likiinsi mu kulu a mbari.»

⁴⁴ «Aa ngebe kwaa beni, bu dili weti mangili ma mahele uyabana, baata bali mu udiaata nha yula a mo kwahele a uyaaba!»

⁴⁵ Mosi mu bayiisi ba mikele aleeli kwaa nde: «Muyiisi, bu li mu uleele maa, uli mu umoonuu weti we li mu utuu bisi!»

⁴⁶ Ka Yiisu avutili aleeli: «Aa ngebe kwaa beni bayiisi ba mikele! Ka beni dili mu unaa mifuna mialeme mu ubiti nha yula baata, ka beni bameme a dibaabeembe mifunu mii muleembi a beni so mosi pe.

⁴⁷ Aa ngebe kwaa beni, ba dibaatuungu mangili ma mibili bu diayaaba ti ba taayi ba beni badusi mio!

⁴⁸ Ka beni dili mu umweese ti diasiingi biyiluu bia bataayi ba beni munda ti bo badusi mibili na beni dili mu ubaatuungu mangili ma mibili mii.

⁴⁹ Ni mu buu, Nziaambi mu buyeri ba nde aleeli: “Me sa na batsinduu mibili na batumu. Sa badusi ba bakimi mu bo na ukwaamisa ba bamosi.”

⁵⁰ Ni mu buu, kubu yi, sa basieembe yo mu ndaa makila ma mibili mioosi mamatsiaamii umata mbaandila tsi,

⁵¹ umata mu makila ma Aabeli natee makila ma Zakaria wu badusi nha kati a diki la nzosili na mbuu ya ngira. Ka me nadileeli: kubu yi sa basieembe yo mu ma mabi maa moosi.»

⁵² «Aa ngebe kwaa beni bayiisi ba mikele! Bu diaholii tsiafi a nziaabili na beni bame a diakoto pe, na dili mu ubaakiki ba batoono ukoto.»

⁵³ Ka, Yiisu bu apali mu nzo, bayiisi ba mikele na bafarisi ba mukwaamisi mu iteesi kia mifuri, na ufuulu nde ma nduru ma mupili na mupili.

⁵⁴ Bamuketi paa babaa mu nde toono mu ma mupala mu munywa a nde!

12

Dikele na bangaa peluu (Mataayi 10.26-27)

¹ Mu taanga dii, mafuundu ma baata makukini, madiaatisini. Yiisu akwiyaabisa kwaa miyii mia nde: «Disa mayele mu liviiri la bafarisi, ni peluu a bo.

² A uli na iloo kiasweeme pe ki buhele usololo, na kii kia tsweeyi ki ihele uyabina.

³ Ni mu buu, moosi ma dileele kutso pimisi, sa bayuu mu taanga dia liyalila. Ma moosi ma dileele mu mapfuundu, mu itsuru kia kati a nzo, sa mayabina nha kati a baata.»

Na diafwaana ubatila boomo (Mataayi 10.26-27)

⁴ «Me nadileeli bambaayi ba me: a diba na boomo ba babubaadusu nyutu pe, ka nha mbisi a nhaa a bubwabaa yi bu tuu usa pe.

⁵ Ka me sa nadilaa wu beni diafwaana ubatila boomo. Dibata Nziaambi uli na lituu la udumunu beni ku diaanga la mbaa nha mbisi a udusu. Ee, me nadileeli, wu dibatila!»

⁶ «A bubaayaluu masiee mataana mu mikuti mioolo pe? Ka pasi lo, lili na ndaanda nha kulu a Nziaambi.

⁷ Ka naanga dia mitswe mia beni dioosi bataanga dio. A diba na boomo pe, beni diavuli masiee ma malayi ndaanda!»

Usiingi na utunu Yiisu

(Mataayi 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ «Me nadileeli: Pasi wu uta imbaangi mu me nha kulu a baata, Mwaana a muutu ka sa ata imbaangi mu nde nha kulu a batumu ba Nziaambi.

⁹ Ka pasi wu utunu me nha kulu a baata, Mwaana a muutu ka sa atunu nde nha kulu a batumu ba Nziaambi.

¹⁰ Pasi wu uleele ma mabi mu Mwaana a muutu, sa bamusa kolokolo, ka pasi wu utuu Muheebili wa Ngira, a busiingi kolokolo a nde pe.

¹¹ Mu taanga di bubiti beni ku ma nzo ma makutunu ma Bayuudayo nha kulu a bafuundisi, so ba bali na litumu paa badifuundusu, a diba na maketi-keti pe mu ma diafwaana uvutulu, na ima diafwaana uleele.

¹² Ka Muheebili wa Ngira sa wadiyiisi ma diafwaana uleele mu taanga dii.»

Tsaba ya muutu wa isini kia iwulu

¹³ Mosi mutso koongi aleeli kwaa Yiisu: «Muyiisi, leele kwaa mwaana a nguu a me akaba na me mukobo a bisi.»

¹⁴ Ka Yiisu avutili kwaa nde: «Na abiaalisa me mu uba nzioonzi so mukabi a mbayili a beni?»

¹⁵ Tumake aleeli kwaa bo boosi: «Diyele mu nzala ya ubaa kwa lutulu iteesi, ka idiingi kia

muutu a kia tsikini mu mbayili a nde pe so nde li na busini balaa.»

¹⁶ Nde ati tsaba yi kwaa bo, aleeli: «Muutu mosi wa isini ali na matsiee mabuti mbutu dialaa.

¹⁷ Muutu wuu atsimi mu mutimi a nde, aleeli: “Bibaanga bi ndi na bio bi bikee, kuni nисуusu bi kukii biinabi?”

¹⁸ Ka mono: “Bubwe mu utsara bibaanga bi naba na bio, na utuungu bia vulu bunene, tumake me kukuu biloo bioosi.

¹⁹ Ku mbisi me sa ndeele kwaa muwuumu a me: Muwuumu a me, we li na biloo bialaa bi kukii mu bilimi bialaa bikaayira, ki wuumu, dia, nywa, sa mukuungi.”

²⁰ Ka Nziaambi aleeli kwaa nde: “Aa ngaa buwulu! Butsuu ba we sa kwa. Ninha bioosi bi we kukii bia na bikaa ba?”»

²¹ Yiisu abwileele: «Ni buu bu li mu umonuu kwaa uli mu ukukuu busini ba ndeme, na uhele na busini nha misi mia Nziaambi.»

*Usa imiini mu Nziaambi
(Mataayi 6.25-34)*

²² Yiisu abwileele kwaa miyii mia nde: «Ni mu buu me nadileeli: A dikwaamisa pe mitimi mia beni, mu bi dikaadia mu ndaa idiingi kia beni, so mu bi dikaalwaata mu manyutu ma beni.

²³ Ka idiingi, kia vulu biloo bia udia, na nyutu ya vulu milwaata.

²⁴ Ditala bikwaakwaa a bibaakunu so ukukuu pe, a bili na bisweeyili so bibaanga pe; Ka Nzi-aambi ubaa buungulu bio! Ka beni diavulu banyunyi kwala!

²⁵ Na mu beni, mu ndaa miniongo mia nde, utuu ubweese so iluumbu imosi mu idiingi kia nde?

²⁶ So dikooni ndaa yi kee, mu ima dili mu ukwaamosa mitimi mu mandaa ma kimi?

²⁷ Dimono buli mu ukulu bifulu bia matsiee, a bili mu usala pe, na a bibaatuungu pe; ka me nadileeli: So Salomo mu buzitu ba nde boosi a alwaati pe mbii imosi mu bifulu.

²⁸ So Nziaambi ubaalwaatisa bitiiti bia mu matsiee lolo, na nha ngwaali sa badumunu bio mbaa: buni nde ukoono uyiluu buu kwaa beni! Aa, beni baata ba ngaa imiini ki ikee!

²⁹ Ni mu bu, beni a diafwaana ukwaamisa mitimi mia beni pe, mu bi dikaadia so bia unwa.

³⁰ Ni bangooyi ba tsi bafwaana usa weti buu, ka beni dili na taayi wayaaba manzaala ma beni moosi.

³¹ Disaa Ipfumu kia Nziaambi tumi nde sa adibeese bini bioosi bi dili na nzala a bio.»

Busini mu mayula

(Mataayi 6.19-21)

³² «Mwaa mukaanga aba na boomo pe! Ka litoono la Taayi a beni ni mu uhaa beni Ipfumu.

³³ Diyaluu bi beni dili na bio, diha mboongo kwaa bawele, diyiluu bipokolo bia mboongo bi bihele ufuu. Dikukuu busini mu mayula ma Nziaambi, ku muyibi ukoono ubesene, na batsierere a butuu ubiiyisi bo pe.

³⁴ Ka kuu kuli busini ba beni, ni kuu kukaaba mitimi mia beni ka.»

Tsaba ya uba likanda

³⁵ «Diyilimi, dikweete kobo mu maluungu ma beni na miindi mia beni miba mia nama.

³⁶ Difwaanina na baata ba bali mu ukebe pfumu a bo. Bu nde umata ku mukuungi a makweele,

akomboto nha munywa a nzo, bo sa badibili mu mawasa.

³⁷ Kinyi kwaa basiali baa, ba bu pfumu a bo uyiri avutuu, wababaasi bali likanda. Ngwanya me nadileeli: Pfumu sa alwaata bikutu bia isala na sa wabaleele mu udiaala nha yulu a meese paa nde akaba bo bia udia.

³⁸ So nde toori mu tsutsu a tsiomi so mu tsutsu wa boolo na wababaasi likanda, kinyi kwaa bo!

³⁹ Diyuu: so pfumu a nzo ayaaba taanga dikaayira muyibi, buni keni nde a unyaala pe muyibi abulu nzo a nde.

⁴⁰ Beni ka diyilima, bu diahele uyaaba taanga di kaayira Mwaana a muutu.»

*Musiali wa mayele na musiali wa iwulu
(Mataayi 24.45-51)*

⁴¹ Peetero aleeli kwaa nde: «Pfumu, teeri tsaba yi, kwaa bisi kele so a buu pe kwaa baata boosi?»

⁴² Pfumu avutili: «Ka na li musiali wu mubwe na wa mayele? Ni wu pfumu a nde akaabialisa ikuutu mu nzo a nde, paa adisili basiali ba bamosi mu taanga diafwaana.

⁴³ Kinyi kwaa na musiali wu pfumu a nde bu akaayiri avutuu, nde li kutso isala, mbii bu bamusiisili kio.

⁴⁴ Ngwanya me nadileeli: Pfumu, sa wamubialisa litumu mu bioosi bi ali na bio!

⁴⁵ Ka so musiali wuu leeli mu mutimi a nde: “Pfumu a me a ubaa pe uyiri, sa adiingi mu uyiri!” Na nde baandii mu utete basiali ba bamosi ba babaala na ba Bakaasa, na diri, nywiri, na koli mala.

⁴⁶ Bu pfumu a musiali wuu akaayira mu ilumbu na taanga di musiali ahele uyaaba, pfumu

sa wamubingi, na sa wamukitisi mbuu mosi na babahale a imiini.

⁴⁷ Ka musiali wayaaba litoono la pfumu a nde, na a yilii pe mbii buli litoono la pfumu, nde sa bamudusu kubu ndusili yalaa.

⁴⁸ Ni mu buu, musiali wafele uyaaba litoono la pfumu a nde, ka yilii ma mabi, sa batete nde kwa ukee. Pasi wu bayi bialaa, sa bamuloombo ka kwala, pasi wu baha bia funu, sa baloombo kwaa nde ka biavululu.»

*Mu Yisu sa uba na kabini
(Mataayi 10.34-36)*

⁴⁹ «Me nayiri mu dumunu mbaa nha tsi, na tooni beeri ti mbaa me, keni yi maa-na-ma!

⁵⁰ Me ndi na libootuu la uhola, ki pili a pasi mu me natee bu lo liyilimi!

⁵¹ A ditsimi pe ti me nayiri mu ubee iyeenge nha tsi. Me na dileeli: Ngori, mu me sa uba kabini.

⁵² Ni mu buu, umata lolo li, mu bataa bataana bali mu nzo mosi, sa bakabuu, batata kolo ya bo, boolo ka kolo ya bo:

⁵³ Taayi sa abaa mutaata kwaa mwaana wa baala, mwaana wa baala kwaa taayi nde. Nguu sa baa mutaata kwaa mwaana wa mukaasa, na mwaana wa mukaasa kwaa ngu u nde. Nguu a mulumi sa aba mutaata a buko ba mukaasa, buko ba mukaasa ka sa abele ngu u a mulumi a nde.»

*Uyaaba utaanga biliimbi bia taanga
(Mataayi 16.1-3)*

⁵⁴ Yisu aleeli ka kwaa makoongi: «Bu dimono ibala, ikumi ku peembi yi yidiaama taanga, beni

dileeli mu mawasa: “Mvulu sa anoo”, sa buba weti buu.

⁵⁵ Ka bu mupepe wa ku baanda li mu ufuulu, beni dileeli: “Sa iba na kiaangila kia mifuri”, na sa buba weti buu.

⁵⁶ Bangaa peluu, beni diayaaba usoboso bili-imbi bia ku yulu na bia nha tsi buni dili kutso bundimbi na uhele uyaaba mu ki taanga dika?»

Diyuhusunu na mitaata mia beni
(Mataayi 5.25-26)

⁵⁷ «Mu ima, dili mu uhele uba na mbahila mu ibene bameme, mu uyiluu ma libweeye?

⁵⁸ Ka buli mu uyene na mutaata a we ku nzo a pfuundisi, bubwe mu ukwayuhusunu bu dili na nde keni mu kula, paa nde anyaala uyelele we nha kulu a nzioonzi. Tumake nzioonzi a ayelele we pe kwaa masodaare makaadumunu we mu perese.

⁵⁹ Me ndeeli kwaa we: Ti we a upala muu pe, so we a beli yamaa loosi pe, natee bu ufutu mukuti wa tsieelele.»

13

Disobo ndiaatili a diyakwa

¹ Mu taanga dii, baata ba bamosi bayileele Yiisu, mia yilii Pilato bu atumi badusu basi Ngalili mu taanga di bo bakiha bungori ba diki kwaa Nzi-aambi.

² Yiisu avutili kwaa bo: «Mu matsimi ma beni ti basi Ngalili baa bavulu baata boosi ba Ngalili mu masumu, paa bo bamono pasi dia pili yii?

³ Me nadileeli: Ngori, beni ka so a dikiingili mayele pe, beni boosi sa dikwa pili mosi na bo.

⁴ So a buu pe, kuumi na pwoombo (18) la baata, ba babwiilili nzo Silowa bu bakwiri, mu matsimi ma beni ti bo bavulu baata boosi, bali mu udiaala mu Yeruselemi mu ma mabi?

⁵ Ngori, me nadileeli: ka so a dikiingili mayele pe, beni boosi sa difuu pili mosi na bo ka.»

Tsaba ya muti wa mufiike wafele ubutu mbutu

⁶ Nha yulu a maa, nde ati ka bo tsaba yi: «Muutu ali akunu muti wa mufiike mutso nguundu a nde ya viinyi; bu ayiri ku usaa mbutu mu nde ka a bayi dio pe.

⁷ Nde aleeli kwaa musiali a nguundu a viinyi: “Mono, bilimi bitata nibaayasaa mbutu mu muti wa mufiike wu, ka a nibaabaa dio pe. Kwaanga nde! Mu ima ali mu ubiiyisi tsieengi kwahele a ndaanda?”

⁸ Musiali avutili, aleeli kwaa nde: “Pfumu, manyaala nde ilimi ki natee me maatipi toto diadiengelele nde na ulooso mboloso.

⁹ Paa hele sa abutu mbutu bilimi bi biyiri, so a buu pe, sa diamukwaanga.”»

Yiisu abeelisi mukaasa ngaa ipii mu saba

¹⁰ Mu iluumbu kia saba, Yiisu akiyiisi mu mosi mu manzo ma makutunu ma Bayuudayo.

¹¹ Mono mwali muu na mukaasa ngaa ipii kia mungoongo wabaandina umata bilimi kuumi na pwoombo, mbii bu muheebili wu mubi akaangi nde, mu iteesi kia uhele usuungunu bubwe.

¹² Yiisu bu wamumoni, wamuteeri mbila, aleeli kwaa nde: «Mukaasa, we maakuuluu mu ibeeri kia we.»

¹³ Yiisu wamunayi mioo, nhaa-na-tsi nde uyaaba usuungunu, na abili Nziaambi.

¹⁴ Ka mukuutu a nzo a makutunu a Bayuudayo akoli kesi bu Yiisu abeelisi mu iluumbu kia saba. Na aleeli kwaa koongi: «Biluumbu bisamina biafwaana mu isala; beni diafwaana mu uyiri badibeelese mu bio, ka a mu iluumbu kia saba pe!»

¹⁵ Pfumu avutili kwaa nde, aleeli: «Beni bangaa peluu! Muutu-muutu mu beni a ali mu unyangila ngoombo so puundi a nde nha idiilili ya nde mu saba pe, na ubiti iboori mu uyanywiisi kio pe?

¹⁶ Ka mukaasa wu, uli ka ni mwaana a Abraami, wu Saatina akutu bibolo umata kuumi na bilimi pwoombo, ka a bubwe pe mu unyangila nde mu mapaanga mu iluumbu kia saba?»

¹⁷ Bu aleeli maa, mitaata mia nde mioosi miakwi tsionyi; koongi yoosi yali na kinyi, mu moosi ma buzitu ma nde ali ayilii.

*Tsaba ya libutu la muti wa kuumbu mutarede
(Mataayi 13.31-32; Malako 4.30-32)*

¹⁸ Yiisu aleeli: «Na ima Ipfumu kia Nziaambi kiafwaanina? Na ima me nituu ufwaanisa kio?

¹⁹ Kio yafwaanina na libutu la booyi li muutu akuni mu wooto la nde, bu lameni, lakulii, na la kitii muti, banyunyi ba yula batuungi manzo ma bo mu mapaki ma nde.»

*Tsaba ya liviiri
(Mataayi 13.33)*

²⁰ Yiisu abwileele: «Na ima nituu ufwaanisa Ipfumu kia Nziaambi?

²¹ Kio yafwaanina na lifunusu la mapa li mukaasa aholi, avuuti lo na iteesi ki ilayi kia fariini a mapa natee bioosi biamani ufunu.»

*Munywa a nzo wasweetene
(Mataayi 7.13-14,21-23)*

²² Yiisu bu akitaba mangaanda na mala mu uyene ku Yerusalemi, nde akiyiisi kulu a kulu.

²³ Muutu wamufuuli: «Pfumu iteesi kia ba buy-obuu ki ikee ili?» Yiisu avutili, aleeli:

²⁴ «Didwaana mu ukoto mu munywa wasweetene: ka me nadileeli, ba balayi sa basaa mu ukoto ka a butuu pe.»

²⁵ «Mu taanga di pfumu a nzo akaatemene, na ubiinduu munywa a nzo, beni ba diasaala ku mbari, sa diyakomboto nha munywa a nzo na uleele: “Pfumu, Pfumu, wadidibili.” Ka nde sa avutulu kwaa beni: “Me a nayaaba pe beni ba kuni!”

²⁶ Bunu beni sa diamuleele: “Bisi diadi na di-anywi na we, we ayiisi mu makuulu ma mu mangaanda ma bisi.”

²⁷ Nde sa abwaleele kwaa beni: “Me a nayaaba pe beni ba kuni dili. Dimatuu nha pele a me, beni ba dibaasa ma mabi!”

²⁸ Beni sa dilili na ukweete mini, bu dikaamono Abraami na Isaki na Yaakobi na mibili mioosi mu ipfumu ya Nziaambi, ka beni sa ba bingi ku mbari!

²⁹ Baata sa bamata ku peembi ya ku yi pala taanga na ku yidiaama taanga, ya ku taanda na ya baanda, sa badiaala nha meese mu Ipfumu kia Nziaambi.

³⁰ Ni mu buu, uli na ba batsieelele bakaaba batsiomi, na ba batsiomi bakaaba batsieelele.»

*Yiisu na Yerusalemi
(Mataayi 23.37-39)*

³¹ Mu taanga dii, bana mu bafarisi bayiri, baleeli kwaa Yiisu: «Pala, matuu mu ngaanda yi, mu ndaa ti Erode atoono we udusu.»

³² Yiisu aleeli kwaa bo: «Yenani dileele kwaa mubaa wuu: “Me ndi mu upalisa miheebili mimibi na ndi mu ubeelese babeeri mu lolo li, na nha ngwaali, ka mu iluumbu kia bitata me sa mana isala kia me.”

³³ Ka mu lolo li na nha ngwaali na munamosi, me nafwaana udukusu kuulu yi ndi mu uyene. Mu ndaa ti a uli na muswa pe ti mubili bamudusu mu ngaanda kimi na Yerusalemi.»

³⁴ «Yerusalemi, Yerusalemi, we wu ubaadusu mibili na ubaadusu mu ma manya baa ba Nziaambi ubaatsinduu kwaa we! Bunu, taanga dialaa, me naba natoono ukukuu baana ba we, mbii bu tsutsu ubaafuu baana ba nde kutso mapapi ma nde, ka beni a diatooni pe!

³⁵ Monani, sa ba bwoongolo nzo a beni. Me nadileeli: Beni a dibwamono me so hoolo pe, natee taanga di beni dikaaleele: “Nyaala Nziaambi asieme wu uyira mu kuumbu a Pfumu!”»

14

Yiisu abeelisi mubeeri mu iluumbu kia Saba

¹ Bwali mu saba, Yiisu akoti mu nzo a mukuutu mosi mu bafarisi mu uyadia. Ba bali muu, basieetili misi nha yula nde, bamuketi.

² Mono muutu wali na ibeeri kia idaanda nyutu yoosi ayiri na atemini nha kulu a nde.

³ Yiisu afuuli, aleeli kwaa bayiisi ba mikele na bafarisi: «Uli na muswa mu ubeelese muutu mu saba, ooti Ngori?»

⁴ Bo ba bawuri na pii. Yiisu akaangi mubeeri, wamubeelisi, na wa mu vutili kwa mati.

⁵ Tumake, aleeli kwaa bo: «Na mu beni mwaana so ngoombo a nde abwa mu idunu, ka afwaana pe mupalisi nde, mu iluumbu kia saba?»

⁶ Ka bo bakooni uvutulu ndaa mu nduru yi.

Tsoolili a mbuu

⁷ Yiisu ati tsaba kwaa baba kuungi, bu amoni bu bo bakisoolo mambuu ma tsiomi, mutsolili a ma mbuu ma matsiomi, aleeli kwaa bo:

⁸ «Bu bakuungi we kwaa muutu mu mukuungi a makweele, a diaala nha mbuu ya tsiomi pe. Ka helape batumusu muutu wavulu we mu buzitu.

⁹ Na watumusu beni baboolo, sa aleele we: “Siisi nde mbuu yii.” Ka we sa ba na tsionyi mu uyene ku mbuu yili ku mbisi.

¹⁰ Ka bu bakuungi we, holo mbuu yili ku mbisi, paa nde watumisi we bu akaayiri sa aleele kwaa we: “Nduu a me, swese ku kula na ya diaala nha mbuu ya zaangama.” Babadiaala na we nha meese sa baha we buzitu.

¹¹ Ka nibuu, pasi wu unaanguu mu inde makulu sa bamukulula, ka pasi wu ukuluu mu inde makulu sa bamunaangila.»

¹² Yiisu aleeli ka kwaa wamuti mbila: «Bu li mu uyiluu ndaamba, atumusu pe ba nduu so baana ba nguu a we, so basi nzo ba we, so bambaayi ba we babisini, mu ndaa bo sa ba vutulu we mamvutu.

¹³ Ka bu li mu uyiluu ndaamba, tumusu bawele, ba ngaa bifuumbu, ba bali na bitonzo, babakwa misi.

¹⁴ Kinyi sa yiba na we, mu ndaa ti bo a bubaa kibuvutulu we pe, ka Nziaambi sa avutulu we mamvutu mu tsimbilili a balibweeye mu babakwa.»

*Tsaba ya mukuungi a makweele
(Mataayi 22.1-10)*

¹⁵ Muutu mosi mu ba batumisi, bu ayuyi maa, aleeli kwaa Yiiisu: «Kinyi kwaa wukaadia mu Ip-fumu kia Nziaambi!»

¹⁶ Ka Yiiisu avutili kwaa nde: «Muutu alaambi ndaamba yi inene na atumisi baata balaa.

¹⁷ Mu taanga dia udia, nde atsindii booyi la nde mu ya leele kwaa ba batumusu: “Yirani mu ndaa ti ndaamba ya maayilimi.”

¹⁸ Kasi boosi babaandii uloombo kolokolo. Wa tsiomi aleeli kwaa nde: “Tsuumbiangi tsiee, ndi na nzala a yo uyamono, sa me kolokolo.”

¹⁹ Wu mumosi aleeli: “Me tsuumbiangi bangoombo kuumi, me nzeni ku ya kengese bo, Me loombi we mu usa me kolokolo.”

²⁰ Wu mumosi ka aleeli: “Me bu bukweelangi mukaasa, ni mu buu a nituu uyira pe.”

²¹ Musiali ayiri ahi mamvutu moosi kwaa pfumu a nde. Ka pfumu a nzo akoti mu kesi, na aleeli kwaa musiali a nde: “Pala na sa mawasa, yena saa mu makuulu ma manene na ma misoo ma mu kati a ngaanda, bee bawele, na bangaa bifuumbu na ba bakwa miisi na bangaa bitonzo.”

²² Musiali aleeli: “Pfumu, bu maayilimi mbii bu we tumi, ka mbuu keni ya saalila.”

²³ Pfumu aleeli kwaa booyi: “Pala mu makuulu, na yene natee mu mala, pasi nde wu we umono,

wababamuu mu uyiri kwa me, paa nzo a me yiluula.”

²⁴ Ka me nadileeli, ti a so mosi mu ba me naba na kuungu, ka biimba ndaamba a me.»

*Usiisi bioosi mu uduku Yiisu
(Mataayi 10.37-38)*

²⁵ Makoongi ma vuuti kuulu na Yiisu. Nde bu asieetii, aleeli kwaa mo:

²⁶ «So muutu uyiri kwaa me na heli ubele taayi a nde, na nguu a nde, na mukari a nde, na baana ba nde, na baana ba nguu ba nde ba babala na ba Bakaasa na paa idiingi kia nde makulu, a utuu uba muyii a me pe.

²⁷ Pasi wu uhele ubiti kuruwa a nde na uduku me, a atuu uba muyii a me pe.

²⁸ Ka na mu beni, bu atooni utuungu nzo a yungi, ukwadiaala pe mu utaanga tala mboongo na uyaaba mbiiti dio sa dikuu mu umana nzo?

²⁹ Helape, nha mbisi a utuungu ibwa, ka kooni umana, boosi babumono nde sa basa nde saa, na uleele:

³⁰ “Muutu wu abaandii utuungu, ka akooni umana.”

³¹ «Bumosi ka kwaa mutini wuli mu uyene ku udwaanisa mutini mukimi mudiingi, afwaana ukwadiaala mu utsimi, buni nde utuu ubiingi mu fuundu la masodaare li ali na lo, bu ayaabi ti mbaayi wuu na mafuundu moolo ma masodaare.

³² So nde moni ti nde a utuu pe ubiingi, nde keni na taanga dia utsinduu batumu na uloombo iyeenge kwaa mbaayi mutini bu akeni ku la.

³³ Pili mosi ka mu beni, pasi wu uhele usiisi bioosi bi abaa, a utuu uba muyii a me pe.»

*Mungwa wahele a isie
(Mataayi 5.13; Malako 9.50)*

³⁴ «Mungwa li iloo ki ibwe. Ka so mungwa ma hele isie, na ima bubaavutulu isie kii?

³⁵ Bunu nde ka ndaanda pe, so mu toto so mu mboloso, bafwaana ubumu nde. Wuli na matswi ma uyu, nyaala nde ayuu!»

15

*Tsaba ya limeme ladiimbili
(Mataayi 18.12-14)*

¹ Batoli a limaanda boosi na bangaa masumu bayiri asweese kwaa Yiisu mu uyu nde.

² Bafarisi na bayiisi ba mikele, banhunhinyi mu ndaa Yiisu, baleeli: «Wuunawu ubaayaka bangaa masumu na ubaadia na bo!»

³ Ka Yiisu wabatiri tsaba yi, aleeli:

⁴ «Nha kati a beni, ki muutu uli na kama la mameme na diimbisi limosi mu mo, ka nde a usiisi maku wa na wa mu tsiee pe mu uyene usaa limeme ladiimbili natee bu usololo lo.

⁵ Bu asolili lo, naangila lo nha bisaambuu bia nde na yaangi.

⁶ Bu atoori ku nzo a nde, kukii banduu ba nde na bambaayi bebele na leeli kwaa bo: “Yaangani na me, mu ndaa ti me maasololo limeme la me laba ladiimbili.”

⁷ Ni buu me nadileeli: mu yula sa muvulu uba na kinyi yalaa bu so ndila mosi mu bangaa masumu ukiingili mayele. Ka a mu maku wa na wa (99) pe a bangaa libweeye ba bahele na nzala a ukiingili mayele.»

Mukaasa wasololo mukuti wadiimbili

⁸ «So a buu pe, ki mukaasa uli na kuumi la mikuti mia tala na diimbisi mosi, nde a unamisa mwiindi pe na ukoombolo nzo mu usaa bubwe-bubwe, natee bu asololo mukuti wuu?

⁹ Bu asolili mukuti wuu, sa ata banduu ba nde ba Bakaasa na bambaayi ba nde ba Bakaasa ba bebele mbila na uleele: “Yaangani na me, me maasololo mukuti a me wa tala waba wadiimbili!”

¹⁰ Me nadileeli: Nibuu buli na kinyi nha kulu a batumu ba Nziaambi bu ngaa masumu mosi ali mu ukiingili mayele.»

Mwaana wadiimbili

¹¹ Yiisu abwileele: «Muutu ali na baana boolo ba babaala.

¹² Wa ngebe aleeli kwaa taayi a nde: “Taata, ha me ikuku kia mukobo.” Taayi akabi busini ba nde kwaa baana bo baboolo.

¹³ Nha mbisi a taanga hoolo, mwaana wa ngebe akukii busini ba nde boosi na, ayeni ku tsi ya la. Kuu afuusi busini boosi mu makinyi ma tsi.

¹⁴ Bu amani usalila busini boosi, tsata ya mifuri yakoti mu tsi yii, nde ka akoti mu buwele.

¹⁵ Nde ayeni mu usaa isala kwaa muutu mosi mu basi tsi yii wamutsindii ku matsiee ma nde mu uliisili bangulu.

¹⁶ Nde ali na matsimi ma udia biloo bi bakiha bangulu, ka a bamuheri muswa pe mu udia dio.

¹⁷ Ka matsimi madiengilili nde, aleeli: “Basiali kwe mu nzo a taayi a me, bali na biloo bia matsaalis, ka kuni me ndi mu ukwaa mu nzala!

¹⁸ Me nafwaana uvutuu kwaa taayi a me na uleele kwaa nde: Taata, nasi masumu kwaa Nziaambi na nha kiinzi kia we.

19 A nabwafwaana pe we bwata me mwaana a we. Kitisi me weti mosi mu basiali ba we.”

20 Nde atemini na avutii kwaa taayi a nde.»

«Ka bu ali keni la na nzo, taayi a nde wamutalili, wamukwiilili ngebe, adumi tiini, wamubwiilili mu kiingi na wamunyumbiti.

21 Mwaana aleeli: “Taata, nasi masumu kwaa Nziaambi na nha kiinzi kia we, a nabwafwaana pe we bwata me mwaana a we.”

22 Ka taayi aleeli kwaa basiali ba nde: “Mawasa-mawasa, dibee mulwaata wavulu mu bubwe, dil-waatisa nde nde, diamulwaatisa ka muluunga mu mulembi a nde na bikoori mu miili mia nde.

23 Dibee mukolo a ngoombo wa too, didusu nde, didiaanani na diyaangani.

24 Mundaa ti mwaana a me wu beeri wa kwaa maasiimbuu; beeri adiimbili ka solii.” Na babaandii uyaanga.»

25 «Bu maa makiyilimi mwaana a nde wa muku-utu ali ku matsiee. Bu ayiri asweese nha nzo, ayuyi muniingi a ngoombi na makini.

26 Nde ati mosi mu mabooyi mbila, wa mufuuli: “Ki ndaa yili mu uyoo?”

27 Musiali avutili kwaa nde: “Mukee a we maayiri avutuu, taayi we maadusu mukolo a ngoombo wa too, mu ndaa ti nde wamumoni keni moonyi.”

28 Mono, mwaana wuu akoli kesi, na a ab-witoono ukoto pe mu nzo. Taayi apali na wamu-peli.

29 Ka mwaana avutili, aleeli kwaa taayi a nde: “Mono, bilimi bialaa ndi mu ubaasalila we, kaala a natunu mikele mia we pe, ka we a ahi me so

mwaana a taba pe paa me yaanga na banduu ba me.

³⁰ Ka mwaana a we wu, bu amati ku ufuhusu busini ba we itwaari na bapuupu, we wamudusili mukolo a ngoombo wa too!”

³¹ Taayi aleeli kwaa nde: “Mwaana a me, we li na me taanga dioosi, bioosi bi ndi na bio bia we.

³² Ka diafwaana usa mukuungi na uyaanga mu ndaa ti mukee a we wu beeri maakwa maasiim-buu, nde aba adiimbili ka maasoluu!”»

16

Mukebi a busini wa mayele

¹ Yiisu aleeli ka kwaa miyii mia nde: «Muutu mosi wa isini ali na mukebi a busini ba nde. Baata bamuleeli: “mukebi a we li mu usa busini ba we pfunu.”

² Mukuutu wuu ati mukebi a busini ba nde mbila na wamuleeli: “Ima me ndi mu uyu mu we? Leele me buni we ubaakebe busini ba me, mu ndaa ti we a ubwaba mukebi a busini ba me pe.”

³ Mukebi a busini atsimi kutso mutimi a nde: “Ima nisa, bu pfumu a me akaamaasa me mu kebili a busini ba nde? Me a ndi na mifuri pe mu usala matsiee, na ndi na tsionyi mu usa tsoo.

⁴ Me Nziaambi buni nisa paa baata bayaka me mu manzo ma bo, nha bakaamaasa me mu isala.”

⁵ Boosi ba bakoti mayaama kwaa pfumu a nde, nde wabatiri mbila mosi na mosi. Nde aleeli kwaa wa tsiomi: “yaama la kwe we akoti kwaa pfumu a me?”

⁶ Ngaa yaama avutili: “minguungu kama mia maari ma olive.” Mukebi a busini aleeli kwaa

nde: “holo mukaanda a we, diaala mawasa sonuu maku mataana.”

⁷ Tumake nde aleeli kwaa waduku: “Ka, we yaama la kwe akoti?” Muutu wuu ni avutili: “Masaaka kama ma mbutu dia bele.” Mukebi a busini aleeli kwaa nde: “Holo mukaanda a we, sonuu maku pwoombo (80).”

⁸ Pfumu akimii mu nzilii a mukebi a busini wu mubi, munda ti nde asiali mu mayele. Ka, baata ba mu taanga di bavulu baana ba liyalila mayele.»

Muutu a utuu usalila Nziaambi na mboongo pe

⁹ Yiisu abwileele: «me nadileele: disalila busini bahele a libweeye mu ubaa banduu paa bu busini bukaawa, banduu baa sabadiyaka mu manzo ma bilimi na bilimi.

¹⁰ Wa hama mu bi bikee, ahama ka mu bi binene, wahele a libweeye mu bi bikee, ahele ka libweeye mu bi binene.

¹¹ Ni mu buu, so diheli uhama mu busini bahele a libweeye, na kaasa ilimbisi mu beni mu uha beni busini ba ngwanya?

¹² Na so dihele uhama mu bia bangani, na kaaha beni bia beni?

¹³ A uli na musiali pe wu utuu usalila bapfumu boolo. Ka nde sa abele wu mumosi na utoono wu mukimi, so a buu pe, nde sa ayukunu na wu mumosi na ubele wu mukimi. Beni a dituu usalila Nziaambi na mboongo pe.»

Mandaa maleeli Yiisu

(Mataayi 11.12-13; 5.31-32; Malako 10.11-12)

¹⁴ Bafarisi ba bali batoono mboongo bu bayuyi mandaa maa moosi, basiiri Yiisu saa.

¹⁵ Ka Yiisu aleeli kwaa bo: «Beni dibaalaa nha kulu a baata ti beni ni bangaa libweeye,

ka Nziaambi ayaaba mitimi mia beni, ka bili bianaangama nha misi mia baata, ni bi Nziaambi ali mu umono ingaanzi.

¹⁶ Mikele na mibili miadiingi natee mu taanga dia Yowani. Umatuu mu taanga dii, bali mu uyaabisa ndaa yimbwe ya Ipfumu kia Nziaambi, na pasi muutu li mu usa mifuri mu ukoto mu kio.

¹⁷ Bunu yavulu uleenge kwaa yulu na tsi mu ulabuu, ka isonii so imosi kiavulu bukee mu mikele a yilabuu pe.

¹⁸ Pasi wu ubisi mukari a nde na kweeli mukimi, nde soongi, na pasi wu ukweele mukaasa wu mulumi a nde abisi, nde soongi ka.»

Muutu wa isini na Laazaro

¹⁹ Yiisu abwileele: «Mwali muutu wa isini wak-ilwaata matsaanda ma mabwe na ma tala, nde akisa mikuungi pasi iluumbu.

²⁰ Ka kwali ka muwele mosi, kuumbu a nde Laazaro, wakiyala nha munywa a nzo a baala la isini, nde ali na maputu nyutu yoosi.

²¹ Nde ali na nzala a udia biakibwa nha tsini a meese ma isini. Ka bunu, bambwa bakiyaleete maputu ma nde.

²² Muwele bu akwi, batumu ba Nziaambi bamubiti kwaa Abraami. Isini ka bu akwi, bamudii.

²³ Ku tsi a babakwa, muutu wa isini bu akimono pasi, asiimbili miisi mia nde, amoni ku la, Abraami na Laazaro nha peembi a nde.

²⁴ Nde aloyi: “Taata Abraami, kwiilili me ngebe, tsinduu Laazaro alooso toso a muleembi a nde mu maamba paa aboloso lilimi la me, ka ndi mu umono pasi dialaa kutso mbaa yi.”

²⁵ Ka Abraami wamuvutili: “Mwaana a me, libili moonyi ti we abaa busini nha we ali musii, ka Laazaro abayi mapasi. Mu taanga di, nhaa na nha bali mu uboondo nde, ka we li mu umono pasi.

²⁶ Nha yulu a maa, nha kati a bisi a beni ili na mbeenge yi inene, paa babutoono umatuu kuni mu uyiri kwaa beni bakoono, na beni kuu dikoono uyira kwaa bisi kuni.”

²⁷ Isini aleeli: “Taata, ka me niloombo kwaa we mu utsinduu Laazaro ku nzo a taayi a me,

²⁸ ka ndi na baana ba nguu bataana ba babaala. Ayata bo imbaangi bubwe, paa bo ka banyaala uyiri ku mbuu ya pasi yi.”

²⁹ Ka Abraami aleeli: “Bo bali na Mooso na mibili, bo bafwaana mu uyuu bo.”

³⁰ Isini aleeli: “Ngori taata Abraami, ka so muutu mosi wu mati ku tsi ya babakwa yeni kwaa bo, sabakiingili mayele.”

³¹ Ka Abraami wamuvutili: “So a bayuyi Mooso na mibili pe, a butuu usa imiini pe, so muutu simbii mu babakwa.”»

17

Masumu na kolokolo (Mataayi 18.6-7,21-22; Malako 9.42)

¹ Yiisu aleeli kwaa miyii mia nde: «Mabaka a mutuu uhele pe; ka ngebe kwaa wu ukubusu mo!

² Bubwe bakutulu muutu wuu manya li linene mu kiingi na bamudumunu mu mubu, usa nde buu yavulu bubwe mu ndaa ti a ayabwisi mu masumu so ndila mosi mu bangebe ba.

³ Diyele! So mwaana a nguu a we si masumu, wamusieembe, so nde kiingili mayele, wamusa kolokolo.

⁴ So nde si masumu mbala tsaamba mu ilumbu, ka nde yiri kwaa we mbala tsaamba na nde leeli: “Me kiingili mayele”; Wamusa kolokolo.»

Imiini

⁵ Batumu baleeli kwaa pfumu: «Bweese bisi imiini.»

⁶ Pfumu avutili: «So diali na imiini weti libutu la booyi, keni beni utuu uleele kwaa muti wu: Tapuu na yamene mu mubu; nde a keni utumumu beni.»

Kiafwaana kwaa musiali

⁷ «Mu beni boosi na li na musiali wu ubaasala matsiee so wu ubaakebe biboori, bu nde umata ku matsiee sa aleele kwaa nde: “Yoo mawasa diaala nha meese.”

⁸ Ka nde sa aleele kwaa musiali a nde: “Laamba me bi nidia, sobo bikutu suusu me biloo me ndia na me nywa. Tumake we ka sa dia na unywa.”

⁹ Ka nde a ali na tsata a uvutulu matoondo kwaa musiali bu ayilii mi nde wamutumi pe!

¹⁰ Pili mosi, beni ka, bu diyiluu moosi ma batumu beni, dileele: Bisi ni basiali bahele a ndutu: “dimaayiluu mi diafwaana uyiluu.”»

Yiisu abeelisi bangaa bwaari kuumi

¹¹ Bu Yiisu ali ayene ku Yeruslemi, nde alabii nha kati a Samaria na Ngalili.

¹² Bu nde akoti ku bula bu mosi, kuumi la babaala bangaa bwaari bamubwaani, bo batemini nha lala.

¹³ Baloyi, baleeli: «Yiisu, muyiisi, kwiilili bisi ngebe!»

¹⁴ Bu nde amoni bo, aleeli: «Yenani diyamonuu kwaa bangaanga ba Nziaambi.» Bu bakiyene, bo babeelii.

¹⁵ Ka ndila mosi mu bo bu amoni ti nde maabeeluu, avutii, akiinzi Nziaambi mu ndaa yinene;

¹⁶ nde atsukini busu mu tsi nha miili mia Yiisu, na avutili matoondo kwaa nde. Nde ali musi Samaria.

¹⁷ Yiisu aleeli: «Bo a kuumi pe babeeluu? Ka ba wa kuni bali?

¹⁸ Wo! Ndili a mweenyi wu yiri avutuu mu uvutulu matoondo kwaa Nziaambi?»

¹⁹ Tumake, Yiisu aleeli kwaa nde: «temene yene; imiini kia we ivuuyisi we.»

*Buni Ipfunu kia Nziaambi ikaayira
(Mataayi 24.23-28,37-41)*

²⁰ Bafarisi bafuuli Yiisu mu uyaaba ki taanga Ipfunu kia Nziaambi yikaayira, nde avutili kwaa bo: «Ipfunu kia Nziaambi a ili mu uyiri weti iloo ki dimono mu misi pe.

²¹ A buleele pe: “Kio nha ili”, so “Kio kunaa ili!” Ka mono Ipfunu kia Nziaambi yili nha kati a beni.»

²² Nde aleeli kwaa miyii: «Taanga dikaayira beni sadiba na nzala a umono Mwaana a muutu so mu ndila iluumbu imosi, ka a dimono nde pe.

²³ Sa baleele kwaa beni: “Nde kunaa ali!” so “nde nha ali!” A diyene kuu pe, a didumu matiini kuu pe.

²⁴ Ka mbii bu nzieri ubaasiereme mu uyalisa yulu loosi, ni buu, bukaaba Mwaana a muutu mu iluumbu kia nde.

²⁵ Ka nde afwaana ukwamono pasi dialaa na sa babisi nde kwaa baata ba kubu yi.

²⁶ Miayilimi mu taanga dia Nowa, sa miyilimi ka mu biluumbu bia Mwaana a muutu.

²⁷ Baata bakidia na unywa, Bakaasa na babaala bakikweele na bakikweelise natee mu iluumbu kia koti Nowa mu nzaasa, nyaamba a maamba yayiri, yafuusi bioosi.

²⁸ Sa iba mbii bwali mu taanga dia Loti: Baata bakidia, bakinywa, bakisuumbu, bakiyaluu, bakikunu, bakituungu;

²⁹ ka mu iluumbi kiapali Loti mu ngaanda a Sodomo mbaa na mamanya ma mbaa bianoyi, biafuusi boosi.

³⁰ Ni buu bukaaba mu iluumbu kikaamonuu mwaana a muutu.

³¹ Mu iluumbu kii, wukaaba ku yulu a siaangi a nyaala usutuu mu uyaholo bisii bia nde mu nzo. Na wu kaba ku matsiee anyala uvutuu ku nzo.

³² Dilibili moonyi mu mukari a Loti.

³³ Wu usaa uvuusu idiingi kia nde, sa adiimbisi kio, na wu udiimbisi idiingi kia nde, sa avuusu kio.

³⁴ Me nadileele: Butsuu baa, mu baata boolo ba bala nha yulu a mbuu mosi, mosi sa baholo, na sa basiisi wunu.

³⁵ Mu Bakaasa boolo ba bunyii mayaa nha mbuu mosi, mosi sa baholo, wu mumosi sa basiisi.

³⁶ Mu Babaala boolo ba busala nha tsiee mosi, mosi sa baholo, wu mumosi sa basiisi.»

³⁷ Miyii miafuulu kwaa nde: «Pfumu, kuni maa makaayilimi?» Nde aleeli kwaa bo: «Ku kukaaba mvuumbi, ni kuu ku kaakukunu mileri.»

Tsaba ya mukwiili na mufuundisi

¹ Yiiisu ati bo tsaba, mu umweese ti bo bobafwaana ukuundu taanga dioosi, na uhele ukoono.

² Nde aleeli: «Mu ngaanda mosi mwali na mufuundisi wali a hele ubatili Nziaambi boomo, na muutu ukiinzi pe.

³ Mwali na mukwiili ka mu ngaanda yii wakiyaleele kwaa nde: “biingisi me nha kulu a mutaata a me.”

⁴ «Mu taanga dialaa mufuundisi a atooni pe. Ka nde aleeli ku kutso mutimi a nde: “Me nayaaba ti me ndi Nziaambi boomo ubatila pe na muutu ukiinzi pe.

⁵ Ka, munda ti mukwiili wu li ukwaamisa me, me sa biingisi nde, paa nde anyaa uyakoloso me mutswe nha na ukwaamisa me.”

⁶ «Pfumu abwileele: Diyuu maleeli mufuundisi wa hele a libweeye.

⁷ Ka Nziaambi a abiingisi pe baba nde ba asoolo bali mu uloo kwaa nde nyanga na butsuu? Nde sa adiingi mu uyabaasila bo?

⁸ Me ni leele kwaa beni: Nde sa abiingisi bo mawasa. Ka Mwaana a muutu bu akaayira, sa asololo ba ngaa imiini nha tsi?»

Tsaba ya mufarisi na mutoli a limaanda

⁹ Yiiisu abwita tsaba yi kwaa baata ba bakitsimi ti bo ni balibweeye, na bakikeembe ba bamosi:

¹⁰ «Baata boolo bayeni ku nzo a Nziaambi mu ukuundu, mosi ali mufarisi, na wu mukimi ali mutoli a limaanda.

¹¹ Mufarisi atemini, akuundi kutso mutimi a nde: “O Nziaambi a me, me nitoono kwaa we mu

ndaa ti me a ndi weti baata ba bamosi pe, bo ni bataani, bahele a libweeye, basoongi. Na a ndi pe ka weti mutoli a limaanda wu.

¹² Me nibaadii mutuutu mbala dioolo mu limi- ingi, nibaaha ikuku kia kuumi-kuumi mu bioosi bi nibaabaa.”

¹³ Ka mutoli a limaanda atemini ku la, a atuuyi so usiimbili miisi ku yula pe, ka anaayi mioo nha butulu ba nde, aleeli: Nziaambi, kwiilili me ngebe, me ni ngaa masumu.

¹⁴ Me nadileeli: Mutoli a limaanda bu uyene ku nzo a nde, amaakwamonuu walibweeye nha kulu a Nziaambi, ka a Mufarisi wu pe. Mundaa ti, wu ubaanaanguu, sa bakululu nde, ka wu ukuluu, sa banaangila nde.»

Yiisu na bibabaana

(Mataayi 19.13-15; Malako 10.13-16)

¹⁵ Baata babeyi baana ba bikenyi kwaa Yiisu paa nde anaa bo mioo, miyii mia nde bu miamoni buu, miasieembi bo.

¹⁶ Ka Yiisu ati bo mbila, aleeli: «Dinyaala bibabaana biyiri kwaa me, a dilii bo pe, mu ndaa ti Ipumu kia Nziaambi ni kia ba bali weti bo.

¹⁷ Ya ngwanya, me nadileele: Pasi wu uhele uyaka Ipumu kia Nziaambi weti imwamwaana, a akoto kio so hoolo pe.»

Yiisu na muutu wa isini

(Mataayi 19.16-30; Malako 10.17-31)

¹⁸ Mukuutu mosi afuuli Yiisu: «Muyiisi wu mubwe, ima me nafwaana usa paa me tolo mukobo wa moonyi wa bilimi na bilimi?»

¹⁹ Yiisu aleeli kwaa nde: «Mu ima we li mu uta me “wu mubwe”? A uli na muutu wu mubwe pe, umaasa ndila Nziaambi.

²⁰ We ayaaba mikele: A soongo pe, a dusu pe, a yibi pe, a ta imbaangi kia pia mu muutu pe, kiinzi taayi a we na nguu a we.»

²¹ Nde avutili: «Mikele mii mioosi ndi mu uduku mio umata bufuru ba me.»

²² Yiisu bu ayuyi nde, aleeli kwaa nde: «Iloo imosi ikimi ili mu uhele we. Yaluu bioosi bi we li na bio, kaba bio kwaa bawele, na we sa baa busini mu mayula. Nha mbisi yiri na duku me.»

²³ Ka bu muutu wu ayuyi buu, nde abayi ngebe dialaa mu ndaa ti nde ali ngo isini.

²⁴ Yiisu bu amoni ti nde ali na ngebe, aleeli: «pasi dialaa kwaa ba bali na busini mu ukoto mu Ipfunu kia Nziaambi!

²⁵ Uli na pasi kwaa puundi wuli na kuuki mu uyoo mu wuru la tsioongi yibubaaloondo mat-saanda, ka yabwavulu pasi kwaa isini mu ukoto mu Ipfunu kia Nziaambi.»

²⁶ Ba baliayuu nde baleeli: «Ka, na utuu uvuu?»

²⁷ Yiisu avutili: «Mandaa ma baata bukoono, Nziaambi mo ukoono pe.»

²⁸ Peetero aleeli: «Mono, bisi diasiisi bidiali na bio mu uduku we.»

²⁹ Nde aleeli kwaa bo: «Ngwanya, me nadileeli, mbii ti muutu siisi nzo nde, so mukari a nde, so baana ba nguu ba nde, so bibuti bia nde, so baana ba nde mu ndaa Ipfunu kia Nziaambi,

³⁰ nde sa ayaka kwavululu mu taanga di. Na nde sa ayaka moonyi wa bilimi na bilimi mu taanga dikaayiri.»

Yiisu abwiyaabisa likwa na tsimbilili a nde mu babakwa

(Mataayi 20.17-19; Malako 10.32-34)

³¹ Yiisu atakii na miyii mia nde kuumi na mioolo nha peembi, aleeli kwaa bo: «Diyuu, ku Yeruselemi diyenani, moosi masonii mibili mu Mwaana a muutu sa mayilimi.

³² Mundaa ti sa bayeelele nde kwaa bangooyi; sa basa nde saa, na utuu nde, na utswili nde mate;

³³ Na bu bumana nde utete bo sa badusu nde. Ka iluumbu kia bitata, nde sa asiimbuu mu babakwa.»

³⁴ Ka miyii mia nde a miayaabi ndaa so mosi mu mandaa maa pe; tsuyili yii yali yasweeme kwaa bo. A bayaabi tsutulu a mandaa ma Yiisu aleeli pe.

Yiisu abeelisi muutu wakwa miisi

(Mataayi 20.29-34; Malako 10.46-52)

³⁵ Bu Yiisu akibesine na Yeriko, muutu wakwa miisi adiaali nha mukoo a kuulu, mu ubaaloombo libaasili.

³⁶ Nde ayuyi koongi yakilabuu, afuuli: «Kii ima?»

³⁷ Bamuyaabisi: «Yiisu, musi Nazareti, li mu uyoo.»

³⁸ Ni mu buu nde aloyi: «Yiisu, Mwaana a Daavidi, kwiilili me ngebe.»

³⁹ Ba batswaamini ku kulu a nde bamusieembi paa nde awuru, ka nde akibwaloo mu mifuri: «Mwaana a Daavidi, kwiilili me ngebe.»

⁴⁰ Yiisu atsikini, atumi ti dibee nde kwaa nde. Bu nde ayiri asweese, Yiisu afuuli nde:

⁴¹ «Ima we atoono me sa mu we?» Nde avutili: «Pfumu, me tooni ubwamono.»

⁴² Yiisu aleeli kwaa nde: «Bwamono wa we. Imi-ini kia we ivuuyisi we!»

⁴³ Nhaa-na-tsi nde abwibaanduu umono, na nde aduki Yiisu, abili Nziaambi. Baata boosi bu bamoni buu, bakiinzi Nziaambi.

19

Yiisu na Zakaayi

¹ Yiisu akoti ku Yeriko, na nde atabi ngaanda.

² Ali na baala li mosi kuumbu Zakaayi. Nde ali mukuutu a batoli balimaanda, nde ali isini.

³ Nde akisaa umono, Yiisu ni na, ka nde akooni mu ndaa a koongi, na nde ali mukusi.

⁴ Adumi tiini ku kulu, ahaati mu muti wa kuumbu sikomore paa amono Yiisu nha nde uyoo mu kuulu yii.

⁵ Yiisu bu atoori nha mbuu yii, asiimbili misi, aleeli kwaa nde: «Zakaayi, sutuu mawasa, me na nafwaana ubaa mbuu mu nzo a we lolu.»

⁶ Mu kinyi yoosi, Zakaayi asutii mawasa mu uyaka nde.

⁷ Bu bamoni buu, bo boosi banhunhinyi, baleeli: «Nde maayakoto mu nzo a ngaa masumu!»

⁸ Zakaayi atemini, aleeli kwaa Nde: «Pfumu, mono, ibari kia busini ba me niha kwaa bawele, mbii ti me napatili wosi isii kwaa muutu, me sa vutulu nde kio mbala na.»

⁹ Yiisu aleeli kwaa nde: «lolu liyobolo limaakoto mu nzo yi, munda ti weka mwaana a Abraami.

¹⁰ Mu ndaa, Mwaana a muutu ayiri mu usaa na uyobolo ba badiimbili.»

*Tsaba ya mikuti mia woolo
(Mataayi 25.14-30)*

¹¹ Bu bayuyi buu, Yiisu abwita tsaba kimi, munda ti nde ali bele na Yeruselemi, na baliat-simi ti Ipfumu kia Nziaambi sa imonuu nhaa-na-tsi.

¹² Nde aleeli mbii bu: «Muutu wa nzo ya likiinzi ayeni ku tsi ya la, ku uholo ipfumu na uyiri avutu.

¹³ Nde ati basiali ba nde kuumi mbila, ahi bo mukuti kuumi mia woolo, na wabaleeli: “Dita kaari natee bu me niyiri avutu.”

¹⁴ Ka baata ba ku tsi a nde bakibele nde, batsindii batumu nha mbisi a nde uyaabisa: “A diatono muutu wu aba mutini a bisi pe.”

¹⁵ Nha mbisi a ubiaalisa nde mu uba mutini, nde avutii, atumi, bata basiali ba nde mbila, ba nde ahi mikuti mia woolo, mu uyaaba ki ndaanda bo bamaabaa.

¹⁶ Wa tsiomi ayiri, aleeli: “Pfumu, me mbayi ndaanda a mikuti mia woolo kuumi nha yulu a mukutu a woolo a we.”

¹⁷ Pfumu wamuleeli: “Ngo bubwe, we musiali walibweeye, bu we hami mu biavulu bukee, me suusu we mukuutu a mangaanda kuumi.”

¹⁸ Wa boolo ayiri, aleeli: “Pfumu, me mbayi ndaanda a mikuti mitaana mia woolo nha yula a mukuti a we.”

¹⁹ Pfumu aleeli kwaa wuu ka: “We ka, me suusi mukuutu a mangaanda mataana.”

²⁰ Musiali mukimi ayiri, aleeli: “Pfumu, mono mukuti a woolo a we, wu naswee kutso tsaanda.

²¹ Me aba na boomo ba we, bu we li muutu wa ibaala, ubaa holo ki we ahele usuusu, na ubaakukuu ki we ahele ukunu.”

²² Pfumu aleeli kwaa nde: “musiali wu mubi, mu mi we maatsuu me kaafuundusu we. We aba

ayaaba ti me ni muutu wa ibaala, nibaaholo ki nahele usuusu, nibaakukuu ki nahele ukunu.

²³ Mu ima we ahele usuusu mboongo dia me ku nzo a mboongo? Bu nziri, me keni uholo dio na ndaanda.”

²⁴ Na nde aleeli kwaa bali nhaa: “Dipatila nde mukuti a woolo, diha nde kwaa uli na mikuti mia woolo kuumi.”

²⁵ Ka bo baleeli kwaa nde: “Pfumu, nde li na mikuti mia woolo kuumi!”

²⁶ Me nadileeli: “Sa ba ha kwaa uli na iloo, ka kwaa hele a iloo, sa ba patila nde so ki ali na kio.

²⁷ Ka kwaa mitaata mia me mia heli utoono ti me ba mutini a bo, dibee mio nha, dikese mio makiingi nha kulu a me.”»

*Kotili a Yïisu ku Yeruselemi
(Mataayi 21.1-11; Malako 11.1-11; Yowani
12.12-19)*

²⁸ Bu nde amani na utsuu, Yïisu atswaamini ku kulu a koongi, na ayeni ku Yeruselemi.

²⁹ Bu nde abesine na Betefange na Betania nha peembi a mulaanda wu bubaata mulaanda a Olive, nde atsindii mioolo mu miyii mia nde.

³⁰ Aleeli: «Yenani ku bula ba nha kulu a beni; bu dikoto mu bo, sa disololo mwaana a puundi bakutu uli muutu keni a adiaala pe nha yulu a nde; dinyangila nde na dibee nde nha.

³¹ So muutu fuuli beni: “Mu ima dinyangila nde?” Dileele kwaa nde: “Pfumu li na nzala a nde.”»

³² Ba batsindii bayeni, na basolili mioosi mbii bu baleeli bo.

³³ Bu bakinyingila mwaana a puundi ba ngaa nde baleeli kwaa bo: «Mu ima dili mu unyangila mwaana a puundi wu?»

³⁴ Bo bavutuli: «Pfumu li na nzala a nde.»

³⁵ Bo babeyi nde kwaa Yiisu; basuusi bikutu bia bo nha yulu a mwaana a puundi, na banayi Yiisu nha yula.

³⁶ Bu Yiisu akiyene, baata bakiyala bikutu bia bo mu kuulu.

³⁷ Bu nde akibesine na Yeruslemi mu kuulu ya usutuu mulaanda a Olive, koongi a miyii mi-ayaangi na miakiinzi Nziaambi mu ndaa yinene, mu himaanga bi bo bamoni.

³⁸ Baleeli:

«Nziaambi asieme mutini uli mu uyiri mu kuumbu a Pfumu!

Iyeenge mu yula na buzitu mu kati a mayula!»

³⁹ Babamosi mu bafarisi nha kati a koongi baleeli kwaa nde: «Muyiisi, sieembe miyii mia we mi wuru kele.»

⁴⁰ Nde avutili kwaa bo: «Me na dileeli, so bo baana-ba bawuri, ni mamanya samaloo.»

Yiisu alili mu ndaa Yeruslemi

⁴¹ Bu Yiisu atoori nha peembi ngaanda a Yeruslemi, amoni yo, alili mu ndaa yo,

⁴² aleeli: «So weka ali ayaaba mu lolo li buni we usololo iyeenge! Ka mu taanga di, kio imaasweeme kwaa we!

⁴³ Ka biluumbu bikaayira kwaa we, bili ti mitaata mia we, sa midiengelele we, sa midiaalila we na uswetese we mu mapeembi moosi.

⁴⁴ Sa bakosolo we na baana ba we, na a busiisi manya nha yulu a manya mu we pe, mu ndaa ti

we ayaabi taanga di Nziaambi ayiri mu ukuulu we pe.»

*Yiisu mu nzo a Nziaambi
(Mataayi 21.12-17; Malako 11.15-19; Yowani 2.13-22)*

⁴⁵ Yiisu akoti mu nzo a Nziaambi, abaandii ubingi bakiyaluu,

⁴⁶ aleeli kwaa bo: «Basonuu: “Nzo a me sa yiba nzo a likuundu.” Ka beni dimaasa yo mbuu ya tsweeyi ya miyibi!»

⁴⁷ Yiisu akiyiisi pasi iluumbu mu nzo a Nziaambi. Ka banguu ba bangaanga ba Nziaambi, na bayiisi ba mikele, na bakuutu ba baata, basiayi udusu nde.

⁴⁸ Ka bo a bayaabi pe buni bafwaana usa, mu ndaa ti baata boosi bakiduku nde mu uyuu mandaa ma nde.

20

*Lituu la Yiisu
(Mataayi 21.23-27; Malako 11.27-33)*

¹ Iluumbu imosi nha kati a biluumbu bii, Yiisu akiyiisi baata mu nzo a Nziaambi na uyaabisa ndaa yimbwe. Banguu ba bangaanga ba Nziaambi na bayiisi ba mikele, na bakuutu ba baata bayiri,

² na ba leeli kwaa nde: «Leele bisi mu ki lituu we li musa mandaa ma! Na aha we lituu lii?»

³ Nde avutili, kwaa bo: «Me ka nifuulu beni nduru, vutulani me:

⁴ Lituu la ubootuu baata, na ahi lo kwaa Yowani? Nziaambi oo baata?»

⁵ Ka bo balelisini: «So divutuli ti Nziaambi ahi nde lo, nde sa aleele: “mu ima beni diahele usa nde imiini?”»

⁶ So divutuli ti baata ba muhi nde lo, koongi yoosi sa yidusu bisi mu mamanya, mu ndaa ti boosi basi imiini ti Yowani ali mubili.»

⁷ Ka bavutuli ti: «bisi a diayaaba pe na ahi nde lituu mu ubootuu.»

⁸ Ka Yiisu wabaleeli: «me ka a nilee le beni pe mu ki lituu me ndi mu usa mandaa ma.»

*Tsaba ya basiali ba mu nguundu a viinyi
(Mataayi 21.33-46; Malako 12.1-12)*

⁹ Tumake, Yiisu ati tsaba yi kwaa koongi: «Muutu mosi akuni nguundu a viinyi, asiisi yo nha mioo mia basiali ba viinyi, na ayeni ku midieenge mu taanga dialaa.

¹⁰ Taanga dia tolili bu diatoori, ngaa nguundu wuu atsindii musiali mosi kwaa basiali ba viinyi, paa baha nde ikuku kia mbutu dia viinyi. Ka basiali ba viinyi bamuteti na bamuvutuli mioo na mioo.

¹¹ Nde abwitsinduu musiali mukimi, bo bamuteti na bamutuyi, tumake bamuvutuli mioo na mioo.

¹² Nde abwitsinduu musiali wa mutata, bo bamunemisi na bamupalisi ku mbari a nguundu.

¹³ Ngaa nguundu a viinyi aleeli: “me buni nisa? Me sa tsinduu mwaana a me wa litoono, hele a pe sa bamukiinzi.”

¹⁴ Ka basiali ba viinyi bu bamumoni, balelisini: “Wuunawu ni mutoli a mukobo; diamudusu paa ti mukobo aba ka wa bisi.”

15 Na bo bamubingisi ku mbari a nguundu a viinyi, bamudusi. Buni ngaa nguundu a viinyi akaayiluu yiluu mu bo?

16 Nde sa ayiri nde makulu, sa adusu basiali ba viinyi, na sa aha nguundu a viinyi kwaa bakimi.» Bu bayuyi mandaa maa, bakimii, baloyi: «Ngori a uba buu pe.»

17 Ka Yiisu wabatali isooso, na aleeli: «Tsutulu a mandaa mabasonuu ma, ma? “Ni manya li bameengili, limaakituu manya la ibwa.”

18 Pasi nde wu ubwa nha yulu a manya li, nde sa akosuu; na pasi wu lo libwiilili, lo sa likosolo nde.»

Limaanda la Kayisari

(Mataayi 22.15-22; Malako 12.13-17)

19 Bayiisi ba mikele na banguu ba bangaanga ba Nziaambi basiayi mu ukaanga Yiisu mu taanga dii, ka babayi boomo ba baata. Bo bayaabi ti, mu ndaa bo nde ati tsaba yii.

20 Bamuketi, batsindii baata bafuti uba balibweeye, mu usaa toono yi butuu ukaanga nde mu mimipala mu munywa a nde, paa bamuyeelele kwaa ipfumu kia tsi na kwaa mutini.

21 Baata baa bamufuuli: «Muyiisi, diayaaba ti we ubaatsuu na ubaayiisi bubwe; we a li na ipengege pe, ka we li mu uyiisi kuulu a Nziaambi mu ngwanya.

22 Ka leele a ti bisi, bisi dili na muswa wa ufutu limaanda kwaa Kayisari oo ngori?»

23 Ka Yiisu ayaabi ti mweete bamulebii, wabaleeli: «Dimweese me mukuti a mboongo mosi.

24 Kiinzi na kuumbu bili mu mukuti wu bia na bili?» Bo bavutuli: «Bia Kayisari.»

²⁵ Ka Yiisu aleeli kwaa bo: «Divutulu kwaa Kayisari bia Kayisari na kwaa Nziaambi bia Nziaambi.»

²⁶ Bo bakooni usololo toono mu ma akileele nha kulu a baata; Ka bo bakimii mu mvutu a nde, ba beeri na pii.

*Nduru mu tsimbilili mu babakwa
(Mataayi 22.23-33; Malako 12.18-27)*

²⁷ Kaba la basaduki bakihamisa ti a muli na tsimbilili mu babakwa pe, bayiri mu ufuulu Yiisu:

²⁸ «Muyiisi, mono bu Mooso wadisonii: “So muutu li na mwaana a nguu, kwiiri na siisi mukari kwa hele a mwaana, mwaana a nguu a nde afwaana ukweele mukwiili mu uha baana kwaa wakwi.”

²⁹ Kwali baana ba nguu tsaamba. Wa tsiomi akweeli mukaasa, akwi na a abuti mwaana pe.

³⁰ Wa boolo aholi mukwiili,

³¹ na wa mutata ka aholi mukwiili. Boosi ba yili buu natee wa tsaamba, bo bakwi kwa hele a usiisi baana.

³² Nha tsieelele mukaasa ka akwi.

³³ Mu iluumbu kia tsimbilili a babakwa, mukaasa wuu mukari a na akaaba? Mu ndaa ti bo tsaamba bamukweeli!»

³⁴ Yiisu aleeli kwaa bo: «Nha tsini a toto nha, babaala na Bakaasa bali mu ukwelisine, na bali mu ukweelise.

³⁵ Ka ba bakaamonuu ba balibweeye mu usiimbuu mu babakwa na ukoto mu tsi yii, a bukweele pe.

³⁶ Bo a butuu ubwakwa pe; mu ndaa ti bo bafwaanina na batumu ba Nziaambi, na bali baana ba Nziaambi, bu busiimbuu mu babakwa.

³⁷ Mooso ayaabisi ti babakwa sa basiimbuu, mii ni mia yaabisi Mooso mu ndaa a muti waluli

mbaa, bu nde ati Pfumu “Nziaambi a Abraami, Nziaambi a Isaki, na Nziaambi a Yaakobi.”

³⁸ Ka nde a ali pe Nziaambi a babakwa, ka nde Nziaambi a ba bali moonyi; ka mu nde boosi bali moonyi.»

³⁹ Ba bamosi mu bayiisi ba mikele bavutuli: «Muyiisi, we tsuyi bubwe.»

⁴⁰ Na a babwituu ufuulu nde nduru so mosi pe.

Kristo na Daavidi

(Mataayi 22.41-46; Malako 12.35-37)

⁴¹ Yiisu wabaleeli: «Buni butuu uleele ti Kristo ni mwaana a Daavidi?

⁴² Ka Daavidi nde makulu aleeli mu mukaanda wa Mikuunga: “Pfumu aleeli kwaa Pfumu a me: Diaala nha koo kia me kia babaala,

⁴³ natee bu me nisuusu mitaata mia we ku tsini a miili mia we.”

⁴⁴ Daavidi li mu uta nde Pfumu, ka buni nde utuu uba mwaana a nde?»

Yiisu asieembi bayiisi ba mikele

(Mataayi 23.1-36; Malako 12.38-40)

⁴⁵ Bu baata boosi bakiyuu nde, Yiisu aleeli kwaa miyii mia nde:

⁴⁶ «Disa mayele mu bayiisi ba mikele. Bo batoono udieenge mu miloopo mimila, batoono babii bo mu makooyi, na usoolo mambata mat-siomi mu manzo ma makutunu ma Bayuudayo, na mu mikuungi.

⁴⁷ Bo bali mu upatila biabaa bakwiili, na mu nzala a umonuu bo bubaasa makuundu mamala. Ka pfuundisi a bo sa yiba yavulu mifuri.»

21

Mukwiili wa muwele ahi mikuti mia nde mioosi (Malako 12.41-44)

¹ Yiisu asiimbili miisi, amoni bisini biakilooso bungori ba bo mutso itungu kia bungori.

² Nde amoni ka mukwiili wa muwele aloosi mwaana mikuti mioolo.

³ Ka nde aleeli: «Mu ngwanya me ni leeli kwa beni: Mukwiili wuunawu wa muwele ma haa kwa vulu boosi.

⁴ Ka ba boosi ba hii bungori mu mboongo di-
ahele a tsala mu busini ba bo, ka wuunawu mu
buwele ba nde hii bioosi bi ali na bio.»

Yiisu ayaabisi tsialili a nzo a Nziaambi (Mataayi 24.1-2; Malako 13.1-2)

⁵ Bu ba bamosi bakitsuu mu ndaa nzo a Nzi-
aambi, bo baleeli ti yo yali ngo bubwe na ma-
manya ma ba tungi yo, na bioosi bi bahi kwa
Nziaambi biabweyisi yo. Yiisu aleeli:

⁶ «Bi beni dili mu umono bi, mu biluumbu
bikaayira, a mu saala manya nha yulu a manya pe;
bioosi sa ba tsala.»

Biliimbi bikaayaabisa pasi (Mataayi 24.3-14; Malako 13.3-13)

⁷ Bamufuuli: «Muyiisi, ki taanga maa
makaayira? Ki iliimbi ikaa mweese mandaa
maa?»

⁸ Yiisu avutili: «Dikele, a bafutu beni, ka balaa
bakaayiri mu kuumbu a me na uleele: “Me ni
Mesiya!” na: “Taanga dika bebele!” a diduku bo
pe.

⁹ Bu dikaayuu bali mu utsuu mu midiingi na punga-pungu a diba na boomo pe, ka maa mafwaana ukwato, ka keni a manini pe.»

¹⁰ Ka nde aleeli kwaa bo: «Ipfumu imosi sa idwaanisa ipfumu ikimi, na tsi mosi sa yidwaaanisa tsi kimi.

¹¹ Toto sa dinigini kwa mifuri, na mu mambuu malaa, sa muba bibeeri bia tsitsi na tsata; sa muba ka na mandaa ma tsitsi, na biliimbi bia kimikimi ku yula.»

Puusu iliimbi ki inene

¹² «Ka tswami a maa moosi, sa bakaanga beni, sa bakwaamisa beni, sa bayeelele beni mu ufuundusu mu manzo ma makutunu a Bayuudayo, na sa badumunu beni mu perese. Sa babiti beni nha kulu a bapfumu ba tsi na mitini mu ndaa kuumbu a me.

¹³ Maa moosi sa mabiti beni mu uta imbaangi mu me.

¹⁴ Diyiluu uyaaba ti beni a diafwaana ukwat-simi mi dika vutulu pe.

¹⁵ Ka me sa nadiha mandaa, na buyeri, na mi-taata mia beni mioosi a mituu utungululu beni pe.

¹⁶ Bibuti bia beni, na baana ba nguu ba beni, banduu, na bambaayi ba beni ba bebele, sa ba yeelele beni, na sa badusu balayi mu beni.

¹⁷ Boosi sa babele beni mu ndaa kuumbu a me.

¹⁸ Ka so linaanga limosi la mitswe mia beni a limatu pe.

¹⁹ Mu mukonono a beni, beni sadivuusu miwumu mia beni.»

Tsialili a Yeruselemi

(Mataayi 24.15-21; Malako 13.14-19)

²⁰ «Bu beni dikaamono mikaanga mia masodaare mia diengelele Yeruslemi, diyaaba ti mu taanga dii, tsialili a yo yika bebele.

²¹ Mu taanga dii, bakaaba ku Yuuda, babata kutso milaanda, bakaaba kutso Yeruslemi, bapala, na bakaaba mu mala, banyaala ukoto mu ngaanda.

²² Ka sa biba biluumbu bia pfuundisi, paa moosi mabasonuu mayilimi.

²³ Aa kipila ngebe mu Bakaasa bakaaba na mayimi na ba bakaanywiisi mu biluumbu bii! Ka sa muba na pasi dialaa mu tsi, na kesi a Nziaambi sa yibwa nha yulu a baata ba.

²⁴ Sa badusu bo mu mukasa, sa babiti bo makori mu matsi ma bumweenyi, na Yeruslemi sa badi-aata ku tsini a miili mia bangooyi, natee bu taanga dikaakuu.»

*Nzirili a Mwaana a muutu
(Mataayi 24.29-31; Malako 13.24-27)*

²⁵ «Sa muba na biliimbi mu nyanga, mu tsuungi, na mu bambwelele. Naha yulu a toto, matsi sa maluulu mu boomo balaa mu ndaa kele a mubu na mapo ma maamba:

²⁶ baata sa bakwa mu boomo mu ndaa utsimi mu mikaayira mu tsi. Ka tuu dia yula sa dinyingini.

²⁷ Ka sa bamono Mwaana a muutu li mu uyira nha yulu a matuti na lituu, na buzitu balaa.

²⁸ Bu maa makaabaanduu uyilimi, diba likanda na diba na ibaala, mu ndaa ti kuuyili a beni yika bebele.»

*Tsaba ya muti wa mufiike
(Mataayi 24.32-35; Malako 13.28-31)*

²⁹ Yiisu abwita bo tsaba: «Dikengese muti wa mufiike na miti mini moosi.

³⁰ Bu beni dimono makaya mabaandii uteete, diyaabi ti, maangala maka mu uwa na mvulu a tsiomi ka bebele.

³¹ Bumosi, beni ka, bu dika mono mandaa maa maka mu uyilimi, diyaaba ti Ipfumu kia Nziaambi yika bebele.

³² Ngwanya, me ndeeli kwaa beni: Kubu yi a yilabuu pe tswaamina a mandaa ma moosi muyilimi.

³³ Yula na tsi sa bilabuu, ka mandaa ma me a mulabuu so holo pe.»

Ndutu a uba likanda

³⁴ «Disa mayele! Kele mitimi mia beni a mileme mu ndiilili na mu nywiilili a mala ya mifuri, na mu minioongo mia idiingi, paa ti iluumbu kii a iyabwiilili beni mu itsimbisini.

³⁵ Ka kio sa iyira weti siele, nha yulu a baata boosi bali nha yulu a toto.

³⁶ Diba likanda na dikuundu mu taanga dioosi, paa dibaa mifuri mia ubiingi mu mioosi mikaayira, na mu utemene nha kulu a Mwaana a muutu.»

³⁷ Mu nyanga, Yiisu akiyiisi mu nzo a Nziaambi. Ka tsitsii nde akipala mu ulabisa butsuu ku mulaanda wa kuumbu mulaanda Olive.

³⁸ Ngwaali a ngwaali, baata boosi bakiyene ku nzo a Nziaambi mu uyuu nde.

Pfuundu a ndusili a Yiisu
(*Mataayi 26.1-5; Malako 14.1-2; Yowani 11.45-53*)

¹ Mukuungi a mapa ma hele liviiri wu bubaata Paaka ali bebele.

² Banguu ba bangaanga ba Nziaambi na bayiisi ba mikele basiayi buni budusu Yiisu, ka bo bali na boomo ba baata.

Yuuda ayilimi mu uyeelele Yiisu
(*Mataayi 26.14-16; Malako 14.10-11*)

³ Ka Saatina akoti mu Yuuda wu bubaata Isikarioti, wali mosi mu miyii kuumi na mioolo.

⁴ Yuuda ayeni mu uyuhusunu na banguu ba bangaanga ba Nziaambi, na bakuutu ba bakebi ba nzo a Nziaambi, mu usaa kuulu yi nde uyeelele Yiisu kwaa bo.

⁵ Bo bayaangi, na bayuhisini mu uha nde mboongo.

⁶ Nde asiingi, na nde abaandii usaa taanga di-afwaana mu uyeelele Yiisu kwaa bo kwahele a baata ba yaaba.

Nzilimini a Paaka
(*Mataayi 26.17-19; Malako 14.12-16*)

⁷ Iluumbu kia mukuungi a mapa mahele na lifunusu, ki bafwaana mu udusu baana ba mameme ma Paaka kiatoori.

⁸ Yiisu atsindi Peetero na Yowani, wabaleeli: «Diyene diyiluu bisi biloo bia Paaka, paa di di-aanani.»

⁹ Bo bafuuli kwaa nde: «Kuni we tooni ti bisi diyiluu bio?»

¹⁰ Nde avutili kwaa bo: «Diyuu: bu beni dika koto mu ngaanda, beni sa dibwaanina na muutu mosi

wabiti lisaanga la maamba, diduku nde mu nzo yi nde akaayakoto ya koto,

¹¹ na dileele kwaa ngaa nzo: “Muyiisi leeli kwaa we: Mu ki itsuru kia nzo nidia biloo bia Paaka na miyii mia me?”

¹² Nde sa alaa beni itsuru ki inene ku etaze, ki babweeyise, ni kuu beni dika yiluu biloo bia Paaka.»

¹³ Bo bayeni, bamoni mandaa moosi weti bu nde aleeli kwa bo, na bayilii biloo bia Paaka.

Meese ma Pfumu

(Mataayi 26.20-30; Malako 14.17-26; Yowani 13.21-26; 1 Kolito 11.23-25)

¹⁴ Taanga bu dia atoori, Yiisu adiaali nha meese, na batumu ba nde.

¹⁵ Nde aleeli kwaa bo: «Me aba ngo nzala udia biloo bia Paaka bi na beni, tswaamina me nimono pasi.

¹⁶ Ka me nileeli kwaa beni, me a nibwadia bio pe, natee bu tsutulu a ndaa yikaayilimi mu Ip-fumu kia Nziaambi.»

¹⁷ Nde aholi mbasa, avutili matoondo, na aleeli: «Diholo yiinayi, na dikaba yo nha kati a beni;

¹⁸ ka me leeli kwaa beni, umata mu taanga di a nibwanywa viinyi pe natee Ip-fumu kia Nziaambi iyira.»

¹⁹ Tumake nde aholi lipa, bu amani uvutulu matoondo kwaa Nziaambi, nde abukili lo na ahi lo kwaa bo, na aleeli: «Yiinayi ni nyutu a me, yibahi mu beni. Diyiluu buu, mu ulibili moonyi mu me.»

²⁰ Nde asi bumosi mu mbasa, nha mbisi a udia aleeli: «Mbasa yiinayi ni lilasina lilinyatii, layilimi mu makila ma me, mamatsiaamii mu beni.

²¹ Ka dimono, wu uyeelele me li nha meese ma, na me.

²² Mwaana a muutu sa akwa, weti bu Nziaambi ayesini, ki pili a ngebe kwaa muutu wuu, wu uyeelele nde.»

²³ Na bo babaandii ufulusunu mu uyaaba na nha kati a bo utuu uyiluu ndaa ya pili yi.

Na avulu bunene nha kati a miyii?

²⁴ Paa diabwi nha kati a bo: «Na nha kati a bo utuu umonuu weti wavulu bunene.»

²⁵ Yiisu aleeli kwaa bo: «Mitini mia matsi mili na litumu loosi nha yulu a matsi ma bo, na babali na litumu nha yulu a matsi maa batoono ti baata bata bo “Bayilii a mamabwe.”

²⁶ Ka kwaa beni a buli buu pe. Ka, wa wavulu bunene nha kati a beni, aba weti wavulu bungebe, na wuu wu utumu afwaana uba weti musiali.

²⁷ Ka, na avulu mu bunene, wadiaala nha meese oo wuu uli mu usalila? A wa diaala nha meese pe? Ka bunu me ndi nha kati a beni weti musiali.

²⁸ Beni ni badianambiti mu me, mu taanga dia mapasi ma me.

²⁹ Ni mu bu me heeri beni Ipfumu, mbii bu Taayi a me ahi me kio.

³⁰ Me heeri beni kio, paa ti beni didia na dinywa nha meese ma me, mu Ipfumu kia me, na beni sa didiaala nha mambata ma ipfumu mu ufuundusu bifuumbu kuumi na bioolo bia Iseraeli.»

Yiisu ayaabisi ti Peetero sa atunu nde

(Mataayi 26.31-35; Malako 14.27-31; Yowani 13.36-38)

³¹ «Simooni, Simooni! Yuu: Saatina aloombi litumu mu unyingisi beni boosi, weti bu bubaayengese looso.

³² Ka me nakuundi mu we, paa ti imiini kia we a iyadiimbili; na we, bu kaakiingili mayele, hamisa baana ba nguu ba we.»

³³ Peetero aleeli kwaa nde: «Pfumu, me nayilimi mu uyene na we, na mu perese na mu likwa.»

³⁴ Yiisu avutili kwaa nde: «Peetero, me leele kwa we, lolu li tswaamina tsutsu ukookolo, we sa tunu me mbala tata ti we ayaaba me pe.»

Ipokolo kia mboongo, kutu na mukasa

³⁵ Nde abwileele kwaa bo: «Bu me naditsindii beni kwahele a ipokolo kia mboongo, so kutu, so bikoori, ima kiaheli na beni?» Bo bavutuli: «A iloo pe.»

³⁶ Nde aleeli kwaa bo: «Ka mu taanga di, wu li na ipokolo kia mboongo, aholo kio. Bumosi ka kwaa wuli na kutu, na wuu wahele na mukasa, ayaluu ikutu kia nde, mu usuumbu mukasa.

³⁷ Me leeli kwaa beni, bwafwaana ti Mabasonuu mayilimi mu me: “Nde ka bataangi nha kati a baa bahele na mikele.” Ka, Mabasonuu mu me maka mu uyilimi.»

³⁸ Bo baleeli: «Pfumu mono mikasa mioolo.» Na nde aleeli kwaa bo: «Bu maakuu.»

Yiisu akuundi ku mulaanda a olive (Mataayi 26.36-46; Malako 14.32-42)

³⁹ Nde apali, na ayeni ku mulaanda a olive, mbii bwali ipfu kia nde. Miyii mia nde mia muduki.

⁴⁰ Bu bo batoori nha mbuu yii, nde aleeli kwaa bo: «Dikuundu, paa di nyaala ubwa mu puusu.»

⁴¹ Na nde atakii na bo mu mwaa iteesi hoolo, na atsukini mu ukuundu,

⁴² aleeli: «Taata so lili litoono la we, maasa me mbasa yi. Ka a buli litoono la me pe, ka nyaala litoono la we liyilima»

⁴³ Ni mubuu tumu a Nziaambi amati ku yula, amonii kwa nde mu uhamisa nde.

⁴⁴ Boomo bu ba mubwiilili, nde akuundi mu ibaala kialaa, na tumu la nde lakitii weti mabete ma makila matsoli nha tsi.

⁴⁵ Nha bisi a likuundu, nde atemini ayiri a uvu-tuu kwaa miyii, wababaasi bala tolo mu ndaa ngebe,

⁴⁶ Na nde aleeli kwaa bo: «Mu ima dilaari tolo? Ditemene dikuundu paa dihele ubwa mu puusu.»

Yiisu bakaangi

(Mataayi 26.47-56; Malako 14.43-50; Yowani 18.3-11)

⁴⁷ Bu ali kene mu utsuu, mosi mu miyii kumi na mioolo wu bu baata Yuuda abeyi koongi, asweesii kwaa Yiisu mu unyumbutu nde.

⁴⁸ Yiisu aleeli kwaa nde: «Yuuda, mu unyumbutu we uyeelele Mwaana a muutu?»

⁴⁹ Bu bamoni mamakeni uyiri, ba bali na Yiisu baleeli kwaa nde: «Pfumu, didwaana mu mukasa?»

⁵⁰ Na mosi mu bo ateti booyi la nguu a ngaanga a Nziaambi, na akesi nde litswi la koo kia babaala.

⁵¹ Ka Yiisu aleeli: «Dinyaala, bu maakuu.» Tumake nde abeambi litswi la booyi la nguu a ngaanga, na abeelisi nde.

⁵² Yiisu aleeli kwaa banguu ba bangaanga ba Nziaambi, kwaa bakuutu ba bakebi ba nzo a Nziaambi na bakuutu ba baata, babayiri mu ukaanga

nde: «Beni dipali na mikasa na mipaanga weti ti me ali ihaangi?»

⁵³ Biluumbu bioosi me nali na beni mu nzo a Nziaambi, na beni a diakaangi me pe. Ka di taanga dia beni na lituu la pimisi.»

Peetero atuni Yiisu

(Mataayi 26.57-58,69-75; Malako 14.53-54,66-72; Yowani 18.12-18,25-27)

⁵⁴ Bu bakaangi Yiisu, bo babiti nde na bamuloosi mu nzo a nguu a bangaanga ba Nziaambi. Peetero aduki ku lala.

⁵⁵ Bo bavuuti mbaa nha kati a mbari na badiaali. Peetero ali adiaali nha kati a bo.

⁵⁶ Booyi limosi la mukaasa lamoni Peetero adiaala nha mukoo a mbaa, atali nde isooso, na aleeli: «Wuunawu ka aba na nde.»

⁵⁷ Ka nde wamutuni, aleeli: «A maama, me a nayaaba wa me nde pe.»

⁵⁸ Idii pe, muutu mukimi amoni nde na aleeli: «Weka, li mosi mu bo!» Na Peetero avutili: «Ngori taata, a uli ngwanya pe.»

⁵⁹ Nha bisi a nguungu mosi, mukimi ahami mu uleele: «Mu ngwanya, wuunawu ka aba na nde, ka nde li musi Ngalili.»

⁶⁰ Peetero avutili: «Me a nayaaba pe ma we tooni uleele.» Nhaa-na-tsi, bu ali keni mu utsu, tsutsu akookili.

⁶¹ Ka Pfumu asieetii, na atali Peetero. Peetero alibili moonyi mu mandaa ma Pfumu aleeli kwa nde: «tswaamini tsutsu ukookolo lolo, we sa tunu me mbala tata.»

⁶² Nde apali ku mbari, na alili mu ngebe dialaa.

Yiisu bamutuyi na bamuteti

(Mataayi 26.67-68; Malako 14.65)

⁶³ Babaala baki kebe Yiisu, bamutsori, na bamuteti.

⁶⁴ Bo bafuyi nde busu na bafuuli nde, baleeli: «Bili! Leele na teti we?»

⁶⁵ Na bo babwituu nde bituyi bia mupili na mupili.

Pfuundisi a Yiisu

(Mataayi 26.59-66; Malako 14.55-64; Yowani 18.19-24)

⁶⁶ Bu busu bakieeri, bakuutu ba baata, na banguu ba bangaanga ba Nziaambi na bayiisi ba mikele bakukini. Bo babiti Yiisu nha kulu a pfuundu a bakuutu ba banzioonzi ba Bayuudayo.

⁶⁷ Bo baleeli: «So ni we li Kristo, leele bisi.» Nde avutili kwaa bo: «So me ndeeli beni, beni a disilingi so hoolo pe,

⁶⁸ ka so me fuuli beni nduru, beni a divutulu so hoolo pe.

⁶⁹ Ka umata mu taanga di, Mwaana a muutu sa adiaala nha koo kia babaala kia Nziaambi puungu lituu.»

⁷⁰ Boosi baleeli: «Ka we ni mwaana a Nziaambi?» Nde avutili kwaa bo: «Beni bame dileeli ti me ni Mwaana a Nziaambi.»

⁷¹ Ni mu buu bo baleeli: «Bisi a dili na nzala a imbaangi ikimi pe! Bisi bame dimaayuu mandaa mu munywa a nde.»

23

Yiisu nha kulu a Pilato

(Mataayi 27.1-2,11-14; Malako 15.1-5; Yowani 18.28-38)

¹ Baata boosi batemini itwaari na babiti Yiisu nha kulu a Pilato.

² Bo babaandii ufuundu nde, baleeli: «Bisi dibaasi muutu wu mu utsindi baata ba tsi a bisi paa badwaanisa litumu la tsi: nde li mu ulii bo ufutu limaanda kwaa Kayisari, na nde li mu uleele mu inde makulu ti nde ni Kristo, mutini.»

³ Pilato afuuli nde: «We ni mutini a Bayuudayo?» Nde avutili kwaa nde: «Ni we leeli buu.»

⁴ Pilato aleeli kwaa banguu ba bangaanga ba Nziaambi na kwa koongi: «Me amoni toono ya uholo kesili mu muutu wu pe.»

⁵ Ka bo bahanini na baleeli: «Nziisili a nde yili mu utsindi baata mu udwaanisa litumu la tsi, umata mu Ngalili, mu nde abaandii, mu Yuuda yoosi, natee nhaa na nha.»

Yiisu nha kulu a Erode

⁶ Bu Pilato ayuyi maa, afuuli mbii ti muutu wu ni musu Ngalili.

⁷ Bu nde ayaabi ti Yiisu amati mu itinini kia tsi kia litumu la Erode, nde atsindii Yiisu kwaa Erode wali ka mu Yerusalemi mu biluumbu bii.

⁸ Bu Erode amoni Yiisu, nde ali na kinyi yalaa. Umata belepe ka nde ali na nzala umono nde, mu ndaa ma nde ayuyi baleeli mu nde, na nde ali na ilimbisi mu umono nde asa imaanga.

⁹ Nde afuuli nde manduru malaa, ka Yiisu a avutili nde pe.

¹⁰ Banguu ba bangaanga ba Nziaambi na bayiisi ba mikele bali nhaa, na bafutili nde mandaa mu iteesi kia mifuri.

¹¹ Ka Erode ka, na masodaare ma nde, bamut-sori; na bu bamani usiebe nde na ulwaatisi nde ikutu kia tala, nde abwivutulu Yiisu kwaa Pilato.

¹² Tsiomi, Pilato na Erode bali mitaata. Ka bo bavuutili imbaayi mu kiina iluumbu kii.

*Kesili a likwa la Yiisu
(Mataqyi 27.15-26; Malako 15.6-15; Yowani
18.39–19.16)*

¹³ Pilato akukii banguu ba bangaanga ba Nzi-aambi, bakuutu na baata boosi,

¹⁴ na aleeli kwaa bo: «Beni dibeyi me muutu wu mu ndaa ti nde li mu utsindi baata mu udwaanisa ipfumu kia tsi. Ka me fuuli nde nha kulu a beni, na me amoni toono yimbi mu nde pe yi beni dili mu ufuundu nde.

¹⁵ Erode ka a asolili toono yimbi mu nde pe, ni mu buu nde amaavutulu bisi nde. Mu yii, a uli na ndaa yi nde asa pe yafwaana mu likwa. [

¹⁶ Me sa tumu bafiinzi nde bikoti, na nha mbisi me sa namunyaala.»

¹⁷ Mu pasi mukuungi a Paaka, Pilato ali na ipfu kia upalisa bo kori mosi uli mu perese.]

¹⁸ Ka bo boosi baloyi mu itwaari: «Dusu muutu wu, na nyaala bisi Barabase.»

¹⁹ Barnaba ali baloosi mu perese munda bu punga-pungu bali mu ngaanda na mu ndaa ti nde adusi muutu.

²⁰ Bu Pilato ali na nzala a unyaala Yiisu, nde abwileele bo ndaa yiina yii.

²¹ Ka bo baloyi: «Komo nde nha kuruwa! Komo nde nha kuruwa!»

²² Nde aleeli kwaa bo mu mbala la mutata: «Ki ndaa yimbi nde ayiluu? Me amoni toono mu nde pe yafwaana mu likwa. Ni mu buu me sa nyaala nde, nha mbisi a utumu ti bafiinzi nde bikoti.»

²³ Ka bo bahanini mu uloo mu mifuri, ba loombi: «Wamukomo nha kuruwa!» Na miloo mia bo miabiingi.

²⁴ Pilato aholi kesili mu ukuusu litoono la bo.

²⁵ Nde anyaali wu bo baloombi wali mu perese mu ndaa ikiindi na ndusili; ka nde ayeelili bo Yiisu paa bayiluu mu nde pasi mi bo batoono.

*Yiisu bamukomi
(Mataayi 27.32-44; Malako 15.21-32; Yowani 19.17-27)*

²⁶ Bu bo babiti nde, bo baholi Simooni musi Kirene, wakimata ku matsie, na bo bamukwiyi kuruwa paa nde abiti yo nha mbisi a Yiisu.

²⁷ Koongi yinene ya baata yaduki nde, na bakaasa bakilili na unyoongo mu nde.

²⁸ Yiisu asieetii kwaa bo na aleeli: «Bakaasa ba Yeruselemi, a dilili mu me pe; ka dilili mu beneme na mu baana ba beni.

²⁹ Ka biluumbu biyiri bi bakaaleele: “Kinyi kwaa Bakaasa ba bikumbu, kinyi kwaa mioonyo miahele ubutu, na mabeene mahele unywiisi!”

³⁰ Ka sa babaleele kwaa milaanda miminene: “Dibwa nha yulu a bisi”, na kwaa milaanda mimi-kee: “Diswee bisi!”

³¹ Ka mbii basiiri buu kwaa muti wu mubisi, buni bukaaba kwaa muti wa kaya?»

³² Babeyi mu taanga dii, biwulu bioolo bikimi, mu udusu bio na Yiisu.

³³ Bu batoori nha mbuu yibubaata «Iteenge kia mutswe», bo bakomi nde nhaa, na biwulu bio bia bioolo. Mosi nha koo kia babaala na wu mumosi nha koo kia bakaasa.

³⁴ [Tumake, Yiisu aleeli: «Taata, sa bo kolokolo, ka a bayaaba pe mi bo bali mu uyiluu.»] Bo bati zeke mu ukaba bikutu bia nde.

³⁵ Baata batemini nhaa na bakitala. Ka baku-utu bakisa nde saa, baleeli: «Nde avuusu bakimi.

Nyaala avuu ndeme akulu, mbii ti nde Kristo, wu Nziaambi asoolo!»

³⁶ Masodaare ka masi nde saa, bo baswesii na bahi nde viinyi la nhanyi,

³⁷ na baleeli: «So we ni mutini a Bayuudayo, vuusu nyutu a we, we makulu!»

³⁸ Nha yulu a mutswe a nde, mwali na bisonii bi: «Wuunawu ni mutini a Bayuudayo.»

³⁹ Mosi mu biwulu bi bakomi nha kuruwa atu-yi Yiiisu wamuleeli: «We a ni Kristo pe? Vuu mu iweme na vuusu bisi ka!»

⁴⁰ Ka wu mu mosi asieembi mbaayi na wamuleeli: «We a ubaabata Nziaambi boomo pe? Bunu weli kutso tsieembili moosi na nde.

⁴¹ Kwaa we na me, tsieembili a bisi yasuungunu, munda ti bisi dili mu ufutu mamabi madiayiluu, ka wuunawu a ayiluu ndaa so mosi yimbi pe.»

⁴² Na nde abwileele: «Yiiisu libili me moonyi mu taanga di we kaayira mu ipfumu kia we.»

⁴³ Yiiisu avutili kwaa nde: «Ngwanya, me ni leele kwaa we: lolo li we saba na me ku paradiso.»

Likwa la Yiiisu

(Mataayi 27.45-56; Malako 15.33-41; Yowani 19.28-30)

⁴⁴ Taanga dia nzanga bu diali ka bebele, pimisi diabwi mu tsi yoosi natee mu nguungu ya mutata nha mbisi a nzanga.

⁴⁵ Nyanga bu yali keni yasweeme, ngumbu ya Nzo a Nziaambi yakakii nha kati a kati.

⁴⁶ Yiiisu aloyi mu ndaa yi inene, aleeli: «Taata, nha mioo mia we me nzieelili muwuumu a me.» Bu aleeli buu, asieeli muwuumu.

⁴⁷ Mukuutu a masodaare bu amoni moosi mayilimi, akiinzi Nziaambi, aleeli: «Ngwanya! Wuunawu beeri muutu wa libweeye.»

⁴⁸ Baata boosi ba bakukini mu umono mandaa maa, bu bamoni mayilimi, bavutii na bakiyene akubulu mapfuuku mu minyoongo.

⁴⁹ Banduu ba Yiisu na Bakaasa bakiduku nde umata ku Ngalili, batemini nha lilala, mu utalila makilabuu.

Basuusi Yiisu mu ngila

(Mataayi 27.57-61; Malako 15.42-47; Yowani 19.38-42)

⁵⁰ Mwali muutu mosi mu pfuundu a bakuutu ba banzioonzi ba Bayuudayo, kuumbu a nde Yoosefi, muutu wu mubwe na wa libweeye,

⁵¹ nde a asiingi pe kesili na biyiluu bia bambaayi. Nde ni musi Arimataya, ngaanda a Bayuudayo, na nde akikebe Ipfumu kia Nziaambi.

⁵² Nde ayeni kwaa Pilato, na aloombi nyutu a Yiisu.

⁵³ Nde asutili yo nha kuruwa, adii yo tsaanda a liino, na asuusi yo mu ngili yi basootolo mu manya, mwali keni a badii muutu pe.

⁵⁴ Ali iluumbu kia uyilimi mu saba, na hoolo yasiaali ti saba yibaanduu.

⁵⁵ Bakaasa ba baduki Yiisu, umata ku Ngalili, bayeni na Yoosefi, bo bamoni ngila a Yiisu na mbii bu basuusi nyutu a nde.

⁵⁶ Na bo bavutii, mu uyiluu mananaasa na maari, tumake mu iluumbu kia saba, bo bawuumi mbii bwali mikele.

24

Tsimbilili a Yiusu

(Mataayi 28.1-10; Malako 16.1-8; Yowani 20.1-10)

¹ Mu iluumbu kia tsiomi kia limiingi mu ngwaali a ngwaali, bakaasa bayeni ku ngili, babiti mananaasa ma bo bayilii.

² Bo bayibaasa manya lali lafuu munywa a ngila banyiingili nha peemi;

³ Bo bakoti, ka a basolili nyutu a Pfumu Yiusu pe.

⁴ Bu bali afulusunu, babaala boolo balwaata matsaanda mangelini bamonii kwaa bo.

⁵ Bu Bakaasa bamoni boomo, babaandisi biinzi bia bo mu tsi, ka babaala baa baleeli kwaa bo: «Mu ima dili mu usaa wu li moonyi mu babakwa?»

⁶ Nde a ali nha pe, ka siimbiangi wa nde. Dilibili moonyi mu mi nde aleeli beni mu taanga di nde abeeri keni ku Ngalili:

⁷ “Bwafaana ti bayeelele Mwaana a muutu nha mioo mia bangaa masumu, paa bakomo nde nha kuruwa, na asiimbuu mu iluumbu kia bitata.”»

⁸ Ni nhaa, bakaasa balibili moonyi mu mandaa ma nde.

⁹ Bo bamati ku ngila na bayeni mu uyayaabisa maa moosi kwaa batumu kuumi na mosi na kwaa miyii mini mioosi.

¹⁰ Ali Mari, musi Mangadala, na Zaana, na Mari, nguu a Yaki, na bakaasa bakimi. Bo baleeli mandaa maa kwaa batumu.

¹¹ Ka bo batsimi ti mandaa ma babaleeli kwaa bo mahele a tsala, na a babasi imiini pe.

¹² Ka Peetero atemini, ayeni mawasa ku ngila. Bu abaandini amoni ndila matsaanda ma liino.

Tumake, nde akimii kwalaa mu moosi mayilimi na avutii ku nzo a nde.

*Mu kuulu a Emawusi
(Malako 16.12-13)*

¹³ Mono, iluumbu kii, mioolo mu miyii miayeni ku bula ba kuumbu Emawusi, batakuu na Yeruselemi, mu iteesi kia bakilometre helape kuumi na boolo.

¹⁴ Babayi imoo nha kati a bo mu maa moosi malabii.

¹⁵ Bu bakitsuu na ufulusunu, nde makulu Yiisu asweesi, na avuuti na bo.

¹⁶ Bamumoni, ka a batuyi uyaaba nde pe.

¹⁷ Yiisu aleeli kwaa bo: «Mu ki mandaa beni dili mu yolo, bu dili mu uyene?» Batsikini na mabusu ma bo mali na ngebe.

¹⁸ Mosi mu bo, kuumbu a nde Klewopa, avutili, aleeli kwaa nde: «Ka ndila we mu Yeruselemi, wafele uyaaba mabwi nha mu biluumbu bi?»

¹⁹ Aleeli kwaa bo: «Ki ma ndaa?» Baleeli kwaa nde: «Ma mu Yiisu, ni musu Nazareti, wafeeri mibili wa lituu mu biyiluu na mu mandaa nha kulu a Nziaambi na baata boosi.

²⁰ Banguu ba bangaanga ba Nziaambi na bakuutu ba bisi bayeelili nde mu uha nde tsieembili ya likwa, na bamukomi nha kuruwa.

²¹ Bisi diasu ilimbisi ti nde wa keni kuulu Iseraeli, ka lolo ka iluumbu kia bitata, umatuu bu bayiluu mandaa maa mayilimi.

²² Diali na dungunguu mu ndaa ti Bakaasa ba bamosi nha kati a bisi bayeni ngwaali a ngwaali yi ku ngila.

²³ Ka bu bahele usololo nyutu a nde, bo bayileele ti batumu ba Nziaambi bamonii kwaa bo, na baleeli bo ti Yiisu li moonyi.

²⁴ Ba bamosi mu ba bali na bisi bayeni ku ngila, bamoni bioosi mbii bwaleeli Bakaasa, ka nde a bamumoni pe.»

²⁵ Yiisu aleeli kwaa bo: «Beni a dili na mayele pe. Mitimi mia beni mia leme mu usa imiini mu moosi maleeli mibili!

²⁶ Ali abwafwaana pe ti Kristo amono pasi dia buu, tswaamina nde ukoto mu buzitu ba nde?»

²⁷ Tumake, nde wababiindili moosi mabasonuu mu mandaa ma Nziaambi mu ndaa nde. Nde wababiindili mo ubaanduu mu mikaanda mia Mooso natee mu mikaanda mioosi mia mibili.

²⁸ Bu batoori nha peembi a bula ba bakiyene, nde asi weti wu ulabuu.

²⁹ Bo bamupeli, baleeli: «Ba na bisi, ka tsitsii yimaato, busu baka mu uyili.» Mu yii, nde akoti mu udiaala na bo.

³⁰ Bu adiaali na bo nha meese, nde a holi lipa, avutili matoondo kwaa Nziaambi, abukili na wabahi lo.

³¹ Ni mu buu, miisi mia bo miadibini na bamuyaabi. Ka nde adiimbili nha kulu a bo.

³² Baleelisini: «Mitimi mia bisi mialuuli mu kinyi mu kuulu, bu nde abeeri abiindili bisi, Mabasonuu.»

³³ Mu diina taanga dii, bo batemini, bavutii ku Yeruselemi, babaasi kuumi na mosi bakukunu na babali na bo.

³⁴ Boosi baleeli kwaa miyii mioolo mii: «Mu ngwanya Pfumu siimbiangi na moniaangi kwaa Simooni.»

³⁵ Miyii mioolo mialeeli kwaa bo mioosi mi-alabii mu kula na buni bo bamuyaabi bu nde akibukulu lipa.

Yiisu amonii kwaa miyii

(Mataayi 28.16-20; Malako 16.14-18; Yowani 20.19-23; Biyiluu 1.6-8)

³⁶ Bu bali bakeni mu utsu, Yiisu nde makulu amonii nha kati a bo, aleeli: «Iyeenge kwaa beni!»

³⁷ Bo babayi boomo balaa, batehiti na batsimi ti bo bamoni iduuru.

³⁸ Ka Yiisu aleeli kwaa bo: «Mu ima matsimi ma beni mali mutele-mutele na dili na maketi-keti mu mitimi mia beni?»

³⁹ Dimono mioo na miili mia me, ni me wa me. Dibeembe me, dikengese me. Iduuru a ili na musunyi na miyisi weti bu me ndi pe.»

⁴⁰ Bu akileele buu, wabamweesi mioo na miili mia nde.

⁴¹ Ka bu bali keni kutso kinyi na ukimuu, a batuyi usa imiini pe natee bu Yiisu aleeli kwaa bo: «A dili na iloo kia udia nha pe?»

⁴² Bamuhi itsuru kia tswi kibakaanga.

⁴³ Aholi kio, na adi nha kulu a bo.

⁴⁴ Tumake nde aleeli kwaa bo: «Ma ni mandaa ma me naleeli beni bu nali na beni, moosi ma basonuu mu me mu mikele mia Mooso, mu mibili, na mu mikuunga, mafwaana mu uyilimi.»

⁴⁵ Ni mu buu nde adibili mayele ma bo paa bayaaba tsutulu a Mabasonuu.

⁴⁶ Na aleeli kwaa bo: «Mono, bu ni bwasonomo: Kristo afwaana umono pasi na usiimbuu mu babakwa mu iluumbu kia bitata,

⁴⁷ mu kuumbu a nde sa bayiisi kiingili a mayele na uleele nyaalili a masumu kwaa bifuumbu bioosi, ubaanduu mu Yerusalemi.

⁴⁸ Beni ni bambaangi ba mandaa ma.

⁴⁹ Mono, me ni tsinduu beni mi Taayi a me alasini beni. Ka beni didiaala mu ngaanda natee bu beni dikalwaata lituu la yula.»

Yiisu ahaati ku yula

(Malako 16.19-20; Biyiluu 1.9-11)

⁵⁰ Nha mbisi a nhaa, Yiisu abiti miyii mia nde natee ku peembi a Betania, anaangili mioo mia nde ku yula, na wabasiemi.

⁵¹ Bu nde akisieme bo, nde akinaanguu, na ahaati ku yula.

⁵² Miyii bu miamani ubili Yiisu, bo bavutii ku Yerusalemi mu kinyi yalaa.

⁵³ Bo bali mu nzo a Nziaambi taanga dioosi na bakikiinzanga Nziaambi.

New Testament in the Yaka language (Congo-Brazzaville)

The New Testament in the Yaka language of the Congo

copyright © 2024 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ivatan (Yaka)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-05-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 19 Dec 2025 from source files dated 17 May 2025

3b876d40-c02b-5fa1-8385-1b3b9a90b6ec